

Buletinul Comisiei istorice a României

Vol. XV.

BUCUREȘTI

Tiparul așezământului tipografic „Datina Românească”

Vălenii-de-Munte

1936

COMISIUNEA ISTORICĂ A ROMÂNIEI ÎN 1936

N. Iorga, *președinte*

Al. Lăpădatu, *membru*

I. Nistor, „

S. Pușcariu, „

D. Russo, „

R. Caracaș, *secretar*

Buletinul

Comisiei istorice a Romăniei

Vol. XV.

BUCUREȘTI

Tiparul așezământului tipografic „Datina Romănească”
Vălenii-de-Munte
1936

**Buletinul apare prin ingrijirea
Președintelui Comisiei**

CONSTANTIN I. KARADJA

POEMA LUI MICHEL BEHEIM
DEȘPRE
CRUCIADELE ÎMPOTRIVA TURCILOR
DIN ANII 1443 ȘI 1444

Publicată după manuscrisele Pal. Germ. 334 și
312 din Biblioteca Universității de la Heidelberg.

POEMA LUI MICHEL BEHEIM
DESPRE
CRUCIADELE IMPOTRIVA TURCILOR
DIN ANII 1443 ȘI 1444.

Cruciadele în contra Turcilor din anii 1443 și 1444, terminate prin desastrul de la Varna, pot fi socotite, pentru Muntenia, ca ultimele acte ale epopeii, premergătoare tragediei seculare a stăpânirii turcești.

Cu toate că evenimentele atât de holăritoare pentru națiunea română au fost studiate în străinătate ca și în țara noastră, constatăm însă că unele din documentele originale pe care se întemeiază toate desrierile posterioare ni-au rămas puțin accesibile, fiind publicate în volume devenite extrem de rare și care sânt, une ori cel puțin, departe de a răspunde cerințelor științei moderne.

Am întreprins deci publicarea unuia din aceste izvoare, poema cântărețului (Meistersinger) Michel Beheim, inspirat direct de un martor ocular al evenimentelor relatate, Hans Măgest¹, Ungur sau Sas din Ardeal, care, exact ca vestitul Hans Schillberger², „Captivus Septemcastrensis“³, și Jörg von Nürnberg⁴ petrecu mulți ani în robie turcească.

Despre Beheim (n. 1416, † circa 1479) putem menționa că, de și născut în Würtemberg, avu ocașie a urma de aproape întâmplările din Sud-Estul Europei în timpul când era în serviciul regelui Ladislau Postumul și împăratului Frederic al

¹ Cf. rândurile 944-45 ale poemei de mai jos.

² Cf. lucrarea noastră „Die ältesten gedruckten Quellen zur Geschichte der Rumänen“, în *Gutenberg-Jahrbuch* 1934, pp. 122 și 132.

³ Karadja, *o. c.*, pp. 127 și 132.

⁴ *Ibid.*, pp. 128 și 133.

III-lea, stând în Ungaria și Boemia, între anii 1455 și 1466.

Poema noastră este scrisă pe la 1460-1466, adică circa douăzeci de ani după evenimentele relatate, ceea ce constituie una din cauzele inexactităților și nepotrivirilor de date ce vom întâlni în text. Slăbiciunile descrierii sânt evidente. Hans Măgest face numeroase confuziuni. Constatăm greșeli de cronologie¹, de timp² și de nume³. Cifrele ce dă sânt, în genere, inexacte și fără valoare⁴ și multe fapte capitale, necesare pentru o bună înțelegere a șirului evenimentelor, sânt trecute supt tăcere sau descrise în mod superficial și inexact.

Neocupând decât un rang inferior în armată, îi lipsește orice vedere de ansamblu. Relatează, pe cât poate, evenimentele ce a văzut și pe care le-a uitat în parte. Descrierea bătăliei înseși de la Varna este, astfel, foarte slabă. Măgest n'are nicio idee a mișcărilor strategice și tactice ce au condus la înfrângerea creștinilor, neputând da o expunere clară nici măcar a șirului evenimentelor ce s'au desfășurat în fața lui. Dacă n'ar exista și alte izvoare, n'am avea, deci, decât o imagine foarte confusă a felului în care a decurs lupta⁵.

Cu toate aceste defecte, textul lui Behcim este însă de o importanță netăgăduită, având mai ales în vedere sărăcia relativă a izvoarelor de mâna întâia și de oare ce ni dă un număr însemnat de amănunte ce căutăm în zădar în altă parte sau de confirmări ale unor fapte sau împrejurări observate și de alți autori.

Textul nostru nu s'a păstrat decât în două codice, ambele aparținând Bibliotecii Universității din Heidelberg, unde sânt clasate supt No. Pal. germ. 212⁶ și Pal. germ. 334⁷.

¹ Cf., de exemplu, v. 52, 102 și 385 ale textului de mai jos.

² De exemplu v. 366.

³ De exemplu v. 59.

⁴ De exemplu v. 68, 865 și 934.

⁵ Toate aceste greșeli și slăbiciuni au fost bine expuse de Hans Gille, *Die historischen und politischen Gedichte Michel Beheims*, Berlin 1910. O descriere destul de amănunțită a bătăliei de la Varna, luată mai ales după Dlugosz, Callimachus și Chalcocondylas v. pp. 13 și 15 mai jos) a fost scrisă la noi de d. profesor C. Brătescu și publicată în *Arhiva Dobrogei*, vol. II (1919).

⁶ Poemul ocupă fol. 157 a-162 (paginație modernă).

⁷ Fol. 109 a-117 d. Același codex conține o poemă despre Vlad Țepeș, „*Von ainem wutrich der hies Trakle waida von der Walachei*“.

După cum ni comunică, cu multă amabilitate, d. profesor J. F. Jost din Grossgaden (Pommern), care pregătește o importantă lucrare de ansamblu despre Michel Beheim, cercetările d-sale au adus la rezultatul că ms. 312, scris în întregime de mîna autorului¹, datează din anii 1455-56 cu unele adausuri posteroare. Codicele 344 este din anii 1462-3, purtând îndreptări ce au fost date de d. Jost până la 1472-4². Acel din urmă manuscris este o copie de pe primul. Fiind revizuit de însuși autorul, constituie totuși ultima și cea mai bună versiune³.

Mulțumită amabilității d-lui doctor Berenbach, conservatorul manuscriselor din Biblioteca Universității de la Heidelberg, și d-lui profesor Jost, menționat mai sus, care avea unul din codice în studiu, ni-a fost îngăduit să aducem ambele manuscrise la Berlin pentru lucrarea noastră. Profit de această ocazie pentru a-i exprima încă odată sincera mea recunoștință.

Manuscrisul purtând numărul 331 putând fi considerat ca definitiv, am crezut util a reda textul ce urmează după acea versiune, adăugând însă, supt formă de note, principalele variante din ms. 312

Textul ramăsese timp de patru secole neîntrebuințat și uitat. În anul 1849, profesorul vienez Th. G. von Karajan și-a procurat însă o copie parțială de pe codicele 312, publicînd poema noastră într-o ediție foarte limitată⁴.

(fol. 94 b-104 b), publicată de Gr. C. Conduratu, ca teză de doctorat la Universitatea din Leipzig în anul 1903 și de dr. Jacob Bleyer, în *Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde*, vol. 32 (1903).

¹ Precum reiese chiar din primele cuvinte ale codicelui: „In diesem buch sten michel behams geticht genotirt un[d] mit seine[m] hant geschrift geschriben“, și din însemnările familiare pe fol. 315 b.

² Profesorul austriac Th. von Karajan crezu că putea data codicele 331 din anul 1474, de oare ce se termină cu cifra ccccxxiv, care face de fapt parte din index, referindu-se la foaia respectivă. Cf. Karajan, *Michael Beheim's Buch von den Wienern*, Viena 1843, p. Lxxiv. Filigranele arată că hîrtia manuscriptului este din anii 1450-70 (Briquet, 2562, 3689 și 5543).

³ Cf. de ex. numele voevodului munlean *Trakle* în ms. 312 și, mai corect, *Dracol*, în a doua versiune a poemei din ms. 334.

⁴ *Quellen und Forschungen zur Vaterländ'schen Geschichte, Literatur und Kunst*, Viena 1849, în 4°, care volum conține, între altele: *Zehn Gedichte Michael Beheim's zur Geschichte Oesterreichs und Ungaras*. Poema noastră figurează supt No. 4.

Această primă ediție, foarte meritorie pentru timpul ei, are însă desavantajul nu numai de a fi aproape imposibilă de găsit, ci păcătuiește și prin faptul că nu ține samă de cel mai bun text și mai ales că a fost lucrată, la Viena, după o copie destul de prost executată la Heidelberg, la care se vor fi adăugat și numeroase greșeli de tipar datorite zețarului austriac. O ediție modernă a devenit deci utilă.

În ceia ce privește cursul evenimentelor descrise de Beheim în poema de mai jos, le putem resuma precum urmează:

După moartea lui Albrecht al II-lea, la 27 Octombrie 1439, o parte însemnată a Ungurilor nu recunosc pe fiul său postum, Ladislau, ca rege, alegând în locul lui pe Vladislav al Poloniei.

Campania acestuia, din anul 1443, începe cu rândul 27, continuând până la rândul 260 al poemei noastre. Ni vom aminti că acest războiu, numit mai târziu „campania cea lungă“ (*der lange Feldzug*), în care Românii din Muntenia nu par a fi jucat un rol prea însemnat, cu toate că făceau și ei parte din armata creștină¹, este una din expedițiile cele mai glorioase ale lui Ioan Corvinul, supt comanda efectivă a căruia se afla oastea întreagă. Trecând Dunărea în regiunile Banatului, viitorul „gubernator“ câștigă frumoasa victorie de la Niș, la 3 Novembre 1443, înaintând spre Sofia, care oraș fu cucerit, la 4 Decembrie. De aici cruciații își urmară drumul spre Miazăzi până în munții Balcani, unde încercară în zădar a forța trecătoarea de la Zlatița², apărată cu înverșunare de ostașii Sultanului Murad. Fiind în toiul iernei, la Crăciun³, Ungurii suferiau mult de gerul cumplit, asupra caruia insistă

¹ Beheim, v. 259.

² Karajan crezu că armata creștină fu oprită la „Poarta lui Traian“. Toți autorii posteriori cari s'au ocupat de această campanie sânt însă de acord pentru a crede că lupta avu loc la Zlatița. Cf. Hammer, *Geschichte*, ed. Pesta, I, p. 348; A. Huber, *Die Kriege zwischen Ungarn und den Türken, 1440-1443*, în *Archiv für österreichische Geschichte*, XVIII, Viena 1886, p. 189; Hans Gille, o. c., p. 18, și L. Kupelwieser, *Die Kämpfe Ungarns mit den Osmanen*, Viena 1899, p. 76

³ Beheim, v. 123.

și Beheim¹. După o înaintare obositoare prin regiuni pustiite, creștinii, lipsiți de provizii, căzură prada epidemiilor. În astfel de condițiuni, o forțare a pozițiilor întărite ale Turcilor n'a fost cu putință, campania terminându-se prin regretarea Ungurilor² și cu o nouă victorie a lui Ioan Corvinul, la Niișava, la 6 Ianuarie 1444.

Pacea, încheiată în Iulie, la Seghedin, pe zece ani, este trecută supt tăcere de poetul nostru. Războiul reîncepe după scurt timp, legatul Papei, vestitul cardinal Iulian Cesarini, reușind a convinge pe Vladislav ca un legământ, făcut chiar pe Sfânta Evanghelie, nu trebuie ținut în samă, când e vorba de Infideli³. Partea a doua a poemului lui Beheim tratează despre acest nou războiu⁴. Descrierea este cu atât mai prețioasă, cu cât este singurul izvor ce arată în mod detaliat înaintarea creștinilor de-a lungul Dunărei. Mult timp fu pierdut cu luarea unei serii de cetăți fără însemnătate. Armata creștină era prost echipată. Mișcările ei erau îngreuiate printr'un bagaj enorm⁵. Ca număr știm că era cu mult inferioară oștirilor turcești, precum ni arată destul de clar cuvintele rostite regelui de Vlad Dracul la Nicopole, despre care ni relatează Iohan Dlugoz⁶ și, după el Callimachus⁷ și Bonfiniu⁸, voevodul nostru comparând întreaga armată a cruciaților cu suita Sultanelui la vânătorile ce avea obiceiul a întreprinde.

Această inferioritate numerică se explică, între altele, prin faptul că războiul nu avuse răsunetul așteptat. Polonii mai ales refuzară în genere a lua parte. Nici Ungurii nu par a fi trimis contingente prea importante, grosul oștirii fiind alcătuită, precum ni spune Aeneas Sylvius, într'o scrisoare care este în prima ei ediție tot odată cea mai veche mențiune tipărită a neamului nostru⁹, din „mulți Unguri, dar și mai mulți Români,

¹ *Ibid.*, v. 199-203 și 252.

² *Ibid.*, v. 117-120.

³ Cf. Hurmuzaki, I², no. DLXXXIV. Noul jurământ al regelui, din 1 August 1441, de a reîncepe războiul în contra Turcilor.

⁴ Beheim v. 262-943.

⁵ 250 de căruțe încărcate cu pradă, după Hammer, *op. cit.*, I, p. 257

⁶ Ed. Leipzig 1711, vol. I, col. 800.

⁷ Ed. Schwandtner, Viena 1746, vol. I, p. 510.

⁸ Ed. germană din Basel, 1545, fol. 329 b.

⁹ Cf. pl. 7, mai jos. Tipărirea este din Colonia, circa 1472. Cf. Karadja, *o. c.*, p. 130.

Bulgari și Ruteni“. Beheim spune însă că tot contingentul Voievodului Munteniei cuprindea abia 7.000 de oameni¹ dintr'un total de circa 25.000, cât a calculat G. Köhler că număra armata la Varna². Această nepotrivire aparentă între izvoare se explică însă. Contrar teoriei acceptate până acum și după care oastea creștină ar fi fost alcătuită aproape exclusiv din Unguri și câțiva Bosnieci³, se vor fi aflat de sigur, afară de Muntenii lui Vlad, și foarte mulți alți Români, mări ales din Ardeal, dar poate și din alte ținuturi, în cetele lui Ioan Corvinul

¹ Cf. Beheim, v. 329. Chalkokondylas ed Bonn, p. 325) da numărul ostașilor lui Vlad la 10.000 de călareți, Dlugosz (ed. Leipzig, 1711-12, vol. I, col. 800) și, după el, Callimachus ed. Schwandtner, I, p. 511) și Bonfinius ed. germana, Basel 1515, fol. 329 b), spun că Vlad Dracul își lasă fiul, Vlad Tepeș, la armata creștină, la Nicopoli, cu 4.000 de ostași aleși. O mențiune merita și următorul pasagiu, rămas până acum neobservat, din *Chronica durch Magistroni Johan Carion vleissig zusammen gezogen*, (editată de Ph. Melanchton), ed. I, Wittenberg, G. Rhaw (1532), 10, fol. 161 a: „*Auch sagt man, da Vladislaus vom Walach Dracole begert, er sollt auch volch mit schicken, habe der Walach den zug widderadten, aber dennoch seinen son mit 20.000 pferden mit gesand, und zu Vladislaus gesagt, er schenke ihm hiemit ein köstlich schnell pferd, des gleichen er seinem son auch eins geben wöll, denn er gedencck nicht anders, denn sie werden geschlagen, dirumb sollen sie diese pferd bey der hand haben, und jnn der not sich darauff eilend danon machen*“, Pasagiul este probabil luat după Callimachus sau Bonfinius, cifra de 20.000 fiind o greșeală de transcriere sau o exagerare a lui Melanchton. Observăm că pasagiul nu mai figurează în edițiile mai recente ale cronicei, complectate de Caspar Peucer, Cf., de ex., ediția *Chronica Carion's, Von Anfang der Welt...*, Wittenberg, Zachar. Levman, 1588, fol., pp. 986-9 cu toate că descrie evenimentele din 1443 și 1444 mult mai amănunțit decât face prietenul lui Luther. în prima sa ediție. Exemplare din edițiile menționate se află în Bibl. Karadja; există însă și alte ediții.

² O. c., p. 56. Hammer, *Geschichte*, ed. 1810, I, p. 354, spune ca armata creștină era numai de 10.000 la începutul campaniei. S'au adăugat însă, apoi, nu numai contingentul Munteniei, ci și alte cete, mai ales Bulgari, în cursul înaintării de-a lungul Dunării, Wavrin, pe de altă parte, care nu era însă nici el martor ocular al bătăliei de la Varna, dă un număr și mai mic: „*tant Hongres comme Poullaus et Vallaqu s. que enviren VIII m. homm s*“ ed. Dupont, Paris 1859 p. 77 și el. Iorga 1927 p. 93).

³ N. Iorga, *Geschichte de Osmanischen Reiches*. Gotha 1908, vol. I, p. 441.

(a 10-a după Beheim), *ale Secuilor* (a 9-a), *ale episcopului din Oradea-Mare*, (a 5-a) și mai ales în cea de a 8-a, *alcatuită numai din Ardeleni*¹. Cred că aceasta este concluziunea ce trebuie să tragem din pasajul lui Aeneas Sylvius, citat mai sus, informație dată de un om de aleasă cultură, care știa foarte bine să distingă între populația maghiară și celelalte națiuni căzute supt stăpânirea coroanei Sfântului Ștefan².

Interpretarea ce dam textelor își mai găsește o puternică confirmare în Chalcocondylas, care spune că, după moartea regelui și pierderea bătăliei de la Varna „*Hunyadi se retrase cu o mare trupă de Valahi și Transilvani care-l urmară, în bună rânduială totuși și fără să orăte cumva că li e frică*”³. Aceste rânduri ar li în vadita contrazicere cu cele ce știm despre retragerea contingentului lui Vlad Țepeș, care avu loc înainte de uciderea regelui și înfrângerea definitivă a ostașilor creștini, dacă n’ar fi luptat la Varna și alți Români decât cei făcând parte din ceata trimisă de Voevodul muntean.

Afirmația lui Aeneas Sylvius, cum că erau și foarte mulți Bulgari printre creștini, își găsește și ea o întărire în altă parte, și anume prin v. 321-323 ale poemei lui Beheim, din care vedem că populația creștină din Bulgaria-de-Nord se alătură armatei. Rutenii menționați în scrisoarea citată sânt poate identici cu Polonii cari luptau dimpreună cu Muntenii la Varna, la aripa stânga, după Chalkokondylas⁴ și cari sânt adesea menționați de Wavrin.

Studiind izvoarele cu atenție, ajungem la concluziunea nu numai că teoria până acum acceptata asupra compoziției armatei creștine din campania de la 1444, ar trebui modificată, ci că s’a făcut Românilor o nedreptate și în ceia ce privește atitudinea lor, mai ales în timpul bătăliei de la Varna. Adevarat este de sigur că exista o ceartă între Voevodul Muntenici și

¹ Pentru orânduirea armatei, v. Beheim, v. 325-60.

² Cf. lucrarea papei „*In Europam*”, scrisă în anul 1458 și tipărită întâiu la Memmingen, pe la 1480 (exemplar în Bibl. Karadja). Am dat pasajul respectiv în traducerea germână a lui Hartmann Schedel, la p. 119 a lucrării mele citate mai sus.

³ Chalcocondylas, ed. Paris 1662, vol. I, p. 146

⁴ *Ibid.*, p. 143.

Ioan Corvin¹. Acest fapt nu ne îndreptățește însă să luăm ca literă de Evanghelie judecată aspră a lui Dlugosz², care socotește „Valahii“ mai apți la jăfuirea morților decât la luptă. Această afirmație este în evidentă contradicție cu mărturia lui Chalkokondylas dată mai sus și cu cele relatate de Hans Mägest³, care ni arată că pierderile pricinuite Turcilor din partea Muntenilor erau atât de însemnate, încât Sultanul se văzu nevoit a trimite vorbă lui Vlad Țepeș că va ucide pe cei doi frați ai săi ce-i aveau ca ostateci, „welt er sich streitz nit massen“. Numai atunci Muntenii au părăsit lupta⁴.

Dacă avem în vedere cele expuse mai sus, arătând că tot contingentul din Muntenia nu alcătuia decât o parte din ostașii români, este sigur că partea luată de înaintașii noștri în această cruciată este departe de a fi fost judecată până acum în mod imparțial. La cuprinderea cetății Petersburg (Pravadi), rolul Muntenilor este, de altfel, pus în evidență de Beheim⁵. La Varna, pe de altă parte, toate izvoarele sânt unanime în a spune că lupta fu dusă cu cea mai mare înviersunare. În scrisoarea mai sus citată, Acneas Sylvius ni spune, de exemplu, că ambele oștiri luptau îndârjit, pana ce brațele nu mai puteau ridica paloșul sau întinde arcul. *Nu putem crede că o astfel de vitejie să fi fost arătată numai de Unguri, când știm că Românii, Bulgarii și Rutenii erau mai numeroși chiar decât aceștia.* Avem, de altfel, o mărturie precisă cum că ai noștri erau cei mai viteji la Varna, Chalkokondylas afirmând că „*Daci etiam aliquot desiderati sunt*“⁶.

Că vor fi fost prădători printre Români, ca și printre Unguri, de altfel, este sigur. Intregul razboiu, dus pe atunci în mod sălbatec, arată moravurile acelei vremi, când cavalerismul ce admirăm din epoca primelor cruciate nu mai era decât o amintire, de mai multe ori seculară. Aceasta nu împiedică însă că națiunea română, care era să sufere atât de cumplit

¹ Chalkokondylas socotește pe Vlad Dracul ca dușmanul cel mai rău ce-l avea Ioan Corvinul) pe această lume, dând unele detalii despre certurile ce aveau chiar în prezența regelui.

² Ed. 1711, vol. I, col. 807.

³ Beheim, v. 72-40.

⁴ *Ibid.*, v. 745

⁵ *Ibid.*, v. 547-56 și 564-74.

⁶ Ed. Bonn 1843, p. 337.

consecințele politice ale înfrângerii de la Varna, poate reven-
dica și ea cinstea de a fi luptat cu bărbăție pentru cauza creș-
tină în întreg războiul despre care este vorba, chiar dacă n'am
avut norocul ca fapte isolate de vitejie românească să fi fost
însemnate și lăsate posterității de către vre-un scriitor sau
cântăreț român.

Înainte de a reda textul ce urmează, va fi poate folositor
să aducem unele informații asupra principalelor izvoare exis-
tente despre evenimentele relatate de Hans Mägést și transcrise
în formă poetică de Michel Beheim. Alcătuiind această bibliog-
rafie, ne basăm, între altele, pe lucrările savantului austriac
H. Zeissberg¹, pe G. Köhler², A. Huber³ și L. Kupelwieser⁴.

a) *Ioan Dlugosz*. Cronicarul este contemporan al evenimen-
telor relatate. Am arătat însă că nu este imparțial. Este por-
nit în contra Românilor, Ungurilor și lui Ioan Corvinul, asupra
căroră aruncă întreaga vină pentru desastrul de la 1444⁵.

b) *Philippus Callimachus*. Nu este un izvor de mână înțaiă,
cu toate că s'a crezut mult timp contrariul. Autorul s'a născut
abia în anul 1437, lucrarea fiind scrisă între 1484 și 1490.
Descrierea este în întregime basată pe Dlugosz și pe două
lucrări, azi pierdute, ale lui Grigorie de Sanok, arhiepiscop
de Lwów⁷, despre care Callimachus ni-a dat și o bibliografie⁸

¹ În *Zeitschrift für die österreichischen Gymnasien*, XX, Viena
1871, pp. 91-104. Amintim și numeroasele documente ungurești răsplî-
tînd vitejia unor ostași români, publicate în Hurmuzaki, II.

² *O. c.*, p. 35.

³ *Die Kriege zwischen Ungarn und den Türken, 1440-1443*, în
Archiv für österreichische Geschichte, XVIII, Viena 1886, pp. 161-207.

⁴ *Die Kämpfe Ungarns mit de Osmanen*, Viena și Lipsca 1899,
pp. 69 și 85.

⁵ Notăm edițiile din Dobromil, 1614, din Lipsca, 1711-12, fol., și
Cracovia, 1873-8.

⁶ Eroare făcută de Ph. Lonicerus. Cf. *Türkische Chronica*, ed.
Frankfurt 1572, fol., p. 13.

⁷ „*De evocatione Vladislai regis ad regnum Hungariae ac eius
expeditionibus contra Turcos*“ și „*de rebus Vladislai*“.

⁸ Publicată în Wiszniewski, *Pomniki historyj literatury polskiej*,
IV, pp. 35-43. — Edițiile lui Callimachus sânt: 1. Augsburg, S.
Grimm și M. Wirsung, 1519, în 4°; 2. Cracovia, în Off. Lazari 1582,
în 4°; 3. în Lonicerus, *Chron. Turc.*, I, pp. 215-315, Frankfurt, I,
Wachelus și S. Feyrer, 1584, în 8°; 4. în Iacob Bongars, ed. *Rer.*

c) O scrisoare a regelui *Vladislav*, din 9 Novembre 1443, care nu mai există însă în textul original, fiind cunoscută numai dintr'o traducere italiană, publicată în *Cronica di Bologna*, ap. Muratori¹.

d) Scrisorile lui *Ioan Corvinul*, „ad oppositum castru rupti, Balvan dicti“, din 8 Novembre 1443 (octavo die Omnium Sanctorum)² și din Pesta, 11 Maiu 1445³.

e) *Ioan de Thuróc*, a cărui cronică este însă scrisă, în cea ce privește episodul care ne ocupă, numai pr vremea regelui Mateiaș Corvinul, fiind deci părtinitor pentru tatăl acestuia⁴.

f) Cartea așa-numitului *Ienic* (*Constantin de Ostrowice*) este ostilă lui Ioan Corvin. Lucrarea nu este contemporană cruciatelor despre care ne ocupăm, fiind scrisă după 1490⁵

g) Importanta scrisoare a lui *Andreas de Palatio* din Parma,

Hung. Script., pp. 284-354, Frankfurt, hered. A. Wicheli 1600, in fol.; 5. în I. G. Schwandtner, *Script. Rer. Hung.*, I, pp. 447-518, Viena 1746, in fol.; 6 și 7, în edițiile lui Schwandtner din 1765 și 1767.

¹ Cf. A. Huber, *o. c.*, p. 180.

² Publ. în Katona, *Hist. Crit. Reg. Hung.*, XIII, pp. 251-4, și în Hurmuzaki, *Documente*, I, 2, no. DLXXX, pp. 687-8.

³ Publ. în Hurmuzaki, I, 2, doc. DXXV, pp. 715-7, după Fejérs, *Genus Ioannis Corvini*, p. 78. — Scrisoarea lui Ioan Corvinul din Galipoli, 23 Novembre 1444, („secunda proxima ante festum Sancte Katherine Virginis“), publicată în revista ungară *Szazadok*, 1869, p. 570 și menționată de H. Zeissberg, *o. c.*, p. 112), trebuie să fie apocrifă. Eroul s'a întors în Ungaria prin Muntenia, după bătălia de la Varna, și nu prin Galipoli (cf de ex.: Wavrin, ed. Iorga, p. 97). și povestea cum că regele n'ar fi fost ucis este fantesistă.

⁴ Pentru edițiile existente ale lui Ioan de Thuróc, ne referim la lucrarea noastră citată mai sus și la comunicarea noastră, *Despre edițiile din 1488 ale Cronicei lui Iohannes d' Thurocz*, *Anal. Acad. Rom.*, Mem. Secț. Ist., seria III, tomul XVI, mem. 3. Mai notăm o traducere germană în manuscris de pe la 1490, cu desemnuri colorate, după ediția de la Brünn, în Bibl. Univ. de la Heidelberg, Ms. Pal. Germ. 156. Un alt manuscris similar, fără desemnuri, figura în Biblioteca Dietrichstein din castelul Nikolsburg, vândută în anul 1933 (v. Cat. Gilhofer și Ranschburg, din 21 Novembre 1923, No. 92).

⁵ Cf. Zeissberg, *o. c.*, p. 98. S'a tipărit de mai multe ori, în limba cehă și polonă. Acest izvor a fost folosit între alții de d. N. Iorga, *Geschichte d. Osmanischen Reiches*, I, p. 435.

⁶ Cf. A. Huber, *Die Kriege zwischen Ungarn und den Türken, 1440-1443*, în *Archiv f. Oesterr. Gesch.*, XVIII, (Viena 1886), p. 206.

„*Litterae de clade Varnensi*“, publicată de dr. Antoni Prochaska la Lwów, în anul 1882¹. Scrisoarea este datată din Poznań, la 16 Maiu 1445. Este o mărturie extrem de interesantă, scrisă de unul care a luat parte la evenimentele descrise. A servit lui Köhler și altor istorici ca izvor de basă. Ca atare merită evident ar fi republicată într'o ediție mai accesibilă².

h) *Chalcocondylas, De rebus turcicis*, ni dă o descriere destul de amănunțită, mai ales a bătăliei de la Varna³. Este în primul rând basată pe izvoare turcești. Cronica pare a fi scrisă pe la 1462, autorul fiind destul de bine la curent cu partea luată de Români în războiul și cu chestiunile polone⁴.

i) *Michael Ducas, Historia Byzantina*⁵, dă o descriere foarte scurtă a evenimentelor ce ne interesează aici.

j) *Georgios Phrantzes* dă asemenea câteva rânduri despre bătălia de la Varna⁶, pasagiu fără importanță.

k) *Marianus Barletius, De vita Georgii Castriotti*⁷, dă și el o descriere a campaniei din 1441 și a înfrângerii de la Varna. Autorul este însă destul de prost informat, crezând, între altele, că armata creștină ajunsese la Varna trecând prin Muntenia

¹ V. și studiul aceluiași autor, „*List Andrzejka de Palatio o klęsce warnenskiej*“, în revista *Przewodnik*, X, 2, Lwów (1882), pp. 97-113.

² O scrisoare a lui de Palatio, adresată Papei, scurt timp după bătălia de la Varna, este azi pierdută. Monsignore Eugène Tisserant, pro-prefect al Bibliotecii Apostolice de la Vatican, care a binevoit a ni căuta documentul, ni scrie că nu se află în arhivele papale.

³ Ediția cea mai bună este cea de la Bonn, din 1813, cu textul grec și traducerea latină. Ne-am servit și de vechea traducere franceză, publicată în mai multe rânduri. Notăm: Paris, N. Chesneau, 1577, în 4°; *ibid.*, A. L'Angelier, 1584, în 4°; *ibid.*, 1612, în folio; *ibid.*, Paris, A. Courbe, 1642, în folio; *ibid.*, Paris, M. Guillemot, 1650, în folio; *ibid.*, 1661, 1662 și 1663.

⁴ Cf. Zeissberg, *o. c.*, p. 97.

⁵ Ed. Bonn, 1834, pp. 217-21.

⁶ Ed. Bonn, 1838, p. 91.

⁷ Notam următoarele ediții: 1. (Roma 1510?), în fol., 159, ff. n.; 2. Argeutorati (Strasbourg), Cr. Mylius, 1537, fol., 371, pp. 3. *ibid.*, 1547, fol. 4, Frankfurt-a.-M., 1578, fol. *Traluceri germane*: 5. Augsburg, H. Steiner, 21 Febr. 1533, fol. 10 și 211 ff. n. 6. Frankfurt-a.-M., 1561, 4°; 7. *Ibid.*, 1577, fol. 8. Magdeburg, 1606, 4°; 9. Dresda, 1664, 4°; 10. Brandenburg, Halle, 1771, în 8°, 79 pp., *Traduceri italiene*: 11. Veneția, Fr. Rocca (1554), 8°, 403 ff. n.; 12. *Ibid.*, 1570, 8°; 13. 1664, 8°.

și peste Dunăre¹. Prin Barletius aflăm că Gheorghe Scanderbeg nu putu veni în ajutorul regelui, de oare ce fu împiedecat de Gheorghe Brancovici, care se afla, în 1444, de partea Turcilor.

l) *Jehan de Waurin, Anchiennes Croniques d'Engleterre*² povestește ambele campanii, din 1443 și din 1444, descriere importantă, a unui contemporan. N'a luat însă parte la evenimentele relatate, fiind atunci la Constantinopole. Informațiile ce dă trebuie deci luate cu precauțiune, când nu sânt confirmate de alte izvoare.

m) Trei scrisori importante ale lui *Aeneas Silvius (Pius II)*, din S. Veit, 15 Ianuar 1444³, din Wiener Neustadt, 13 Decembrie 1444⁴ și din Viena, 28 Octombree 1445⁵.

n) *O poemă anonimă* în limba latină, fără însemnătate, păstrată în manuscris, la Universitatea din Cracovia⁷.

o) Poema lui *Michael Behelm*, ce dăm mai jos.

p) *Izvoarele orientale*, Asyq Paşa-zadè⁷, Mehmed Neşri⁸ și Saad-ed-din⁹, folosite de Hammer¹⁰ și de Zinkeisen¹¹, nu sânt

¹ A fost însă, la început, vorba ca expediția să se facă prin Muntenia, precum dovedește o scrisoare a lui Gaspar Schlich către cardinalul Iulian Cesarini din vara 1443. Originalul la Staatsbibl. din München, citat de d. N. Iorga, în *Acte și Fragmente*, IH, p. 11.

² Cităm următoarele ediții: 1. Ed. M-lle Dupont, tom. II, Paris 1859, 8°; 2. *Recueil des croniques... de la Grant Bretagne*, V, Londra 1891; 3. Un resumat de Teohari Antonescu, în „*Arhiva*” din Iași, IV, 1893; în *Buletinul Comisiei istorice a României*, VI, și extras: N. Iorga, *Les Campagnes des croisés sur le Danube*, Paris, J. Gamber, Impr. Vălenii-de-Munte 1927.

³ Publ. la Colonia, Koelhoff, 1478 (Hain 150) f. e. 7, la Nürnberg, Koberger, 1481 (Hain 151) și Basel, *Opera*, 1551 și 1571, supt No. 81.

⁴ Publ. întâiu la Colonia, A. Therhoeren, circa 1472 (Hain-Cop. 212 și 212 a). Pentru alte ediții v. bibliografia anexată lucrării autorului citată mai sus, *Gutenberg-Jahrbuch 1934*, pp. 130-131. Este prima mențiune tipărită a Românilor (v. pl. 7).

⁵ Publ. la Colonia, Koelhoff, 1478, f. c. 1., la Nürnberg, Koberger, 1481, și la Basel, *Opera*, 1551 și 1571, supt No. 116.

⁶ Publicată de Zeissberg, o. c., pp. 108-10.

⁷ Cf. Fr. Babinger, *Die Geschichtsschreiber der Osmanen*, Leipzig, 1927, p. 35.

⁸ Cf. Babinger, p. 38.

⁹ *Ibid.*, p. 123.

¹⁰ *Geschichte*, I, ed. Pesta 1827, pp. 452-3.

¹¹ *Geschichte*, I, pp. x și 611 și urm.

Der funfftentag came
si peis am haibel stat
der pulgreida was am
gloss geleeren **W**ung
eripth genant badans bi
dem haist si turkisch dorus
swam in dieturken pfl
egen in dem sibenden
tagel hervormen si diese
iben stat in haubtelent
wurden gibens malstro
es worn turken zage
Cristen worn in gema
men laut in gaben sich
den tet man neit si li
effen mit dem herlich
stat brayten si in dem
wel in dem zu hilt in
turker spunt mit brest
eghete **Brabal**
was er genomet in der
off waide von malactur
siben tuzent man tom
hin peis da maids stat
auff iremet sich bra
cht der pisthalff in wa
rdem malum dhalb hu
nder pfert hin ein da
sident man in paner
se gletus bet zuwa
sont man in der er staz
wufent worgen wans der
der andern man er
flag zu ersten dorken
furt am herr biff pa

stest uen der ane er was
der küniges in s fide
laytham lassam **D**ender
it uan oder uorradel
amce lagoten nan rom
was der under warndy
leute **D**ie onolt durt
gag millen furn in selb
en all dar unser wurm
als uns das leet betruet
Dar un furt in furt
der pisthalff von wand
em der nach der funfft
der pisthalff uan er lach
das schist drabel was
furen **D**er gross waide
uan malactur / das sibend
uonir furt in furt
herzag **W**er lene unte
Das acht der siben purg
was das nennt der zeb
el lander das zehend
was am ce her renshu
nadenusth gremcesdes
alffen orsdioereth na
in war das zwolffte
acht tithornym in bel
darl zuen her renweit
er bomet **I**nd zu bene
erten in her lund zug
en aber fur pass in
mit maben und ancy
winnen **D**er kamm furt
in dem stat und ande
in dem stat und ande

Pl. II.

Ms. Univ. Heidelberg, Pal. germ. 334, f. 112 a si b.

decât compilații posteroare evenimentelor relatate aci. Au servit ca izvoare pentru Leunclavius.

Singurul istoric oriental, contemporan cu Murad II, ce s-a găsit până acum, pare a fi *Abd ar-rahman al-Bislami*¹, care n'a scris însă, pe cât se cunoaște, vre-o descriere a evenimentelor din 1443 și 1444.

*Bonfinius*², une ori dat ca izvor, este firește, și el, numai un compilator, basându-se, pentru anii care ne interesează aci, pe cronica lui Ioan de Thurócș și pe lucrarea lui Ph. Callimachus.

Asupra planșelor ce însoțesc prezenta lucrare, dam următoarele explicații:

Primele două planșe arată, în facsimile, exemple din cele două manuscrise existente ale textului nostru, mult micșorate însă, originalele fiind în 4°.

În lipsa unor ilustrații contemporane ale evenimentelor descrise de Behaim, dam, prin planșele 3-6, unele xilografii executate și publicate în Germania cam un secol după cruciada din 1414. Sânt poate făcute după desene mai vechi. Chiar dacă n'au valoarea unor documente de mână întâia, ele sânt totuși mult superioare unor compoziții mai recente, arătând scene realiste, de o execuție naivă. Costumele sânt destul de exacte, cel puțin când este vorba de ostașii turci.

Prin planșa a 7-a arătam prima pagină în care Românii sânt menționați în tipar, cu pasajul citat mai sus din scrisoarea lui Aeneas Sylvius din 13 Decembrie 1414. Este o raritate bibliografică de prim rang, cunoscută numai în 16 exemplare, toate în biblioteci publice din Apus, afara de exemplarul în Biblioteca autorului la Grumazesti, singurul în România.

¹ Babinger, p. 16. Va fi, fără îndoială, studiat în mod amănunțit la noi, când vom avea, în sfârșit, un Institut pentru studii orientale, azi în proiect. D. profesor Babinger ni mai semnalează un izvor necunoscut și anume *Ms. Bibl. Jildiz Chiosc, hususi 936 36 ff*, conținând o descriere contemporană a campaniei de la 1414, scrisa în limba persană de un autor numit *Kaşefi*. După parerea savantului profesor, manuscrisul ar trebui fotografiat și publicat.

² Pentru diferitele ediții ale lui Bonfinius, v. *Bibliografia Română-Ungară* a d-lui A. Veress, București 1931.

Ms. Univ. Heidelberg, Pal. Germ. No. 334 ¹.

*Hie dises geticht sagt uo[n]
 kunig vladistauo dem kung
 uon unger[n] wie de[r] mit
 de[n] turken strait.*

F. 109 a.

1. Was man uon kungen fursten hie,
 uon grauen freien sagt, wie si
 rengniren mit getursten,
 Das dunket mich so ga[r] ain tant,
5. dann aines w[er]k sein mir pekant,
 der tet geleich aim fursten.
 Schand laster waz im laiden,
 wu man solt sein, do waz er dran,
 sein leib wart wo man solt streite[n]
10. an dy haiden.

Er waz ain kung auss polenlant,
 vladislaus waz er genant.
 nach kung albrechtes tode
 Wart er zu ungeru kung erkorn,

15. daz tet etlichen herren zorn,
 dy hete[n] sein ungnade.
 Ffraw els die kunigunie
 und etlich herren in dem reich,
 waren dar wider all geleich,
20. als ich mich das uersynne.

Der krieg weret wol auff zwai iar
 in der zeit starb fraw els für war,
 kunig albrechez hausfrawe.

F 109 b. In der zwitrecht pesamelt sich

¹ Am socotit că trebuia respectată punctuația din ms. Pal. Germ. 334, ca și întrebuintarea literelor majuscule. Principalele variante conținute în ms. Pal. Germ. 312, urmează în josul paginelor:

Titlu: Uon dem kung Vladislau wy [der] mit den turken strait.

V. '9: sein leib wart nie gespart wo man.

V 10: solt zihen an dy haiden.

25. das turkisch uo[l k gewaltiglich,
 auff ungeru ez do zâe.
 Da der kung daz uername
 da richtet er sich mit den hern
 und schraib ain her uart in den mern
 30. gen warder er so kame.

- Er samelt sich mit seinem her,
 uirczehen tausent man brach er
 mit hilff der unger zamen.
 Das warn gut werlich leut all gar,
 35. sy furen uber daz uruar,
 haist tutenrib mit namen.
 Auff der tunau, hie gegen
 der bulgarei, so waz ir pfat,
 soffia hiess dy haubet stat
 40. in der bulgarei gelegen.

- Für dy haubt stat so slug er sich
 und sy ergab sich schnelliglich
 under seine gepote.
 Da nach uerprant er sy allsam],
 45. waz türken er da[r]innen uant,
 die liess er slahen tote.
 Dar nach zach er uo[n] demmen
 und zach pis an den uirden tag.
 waz umb in öd[er] uor im lag
 50. daz liess er alles brennen

- Am uirden tag da kam der frisch
 zu ainem wasser haisset nisch,
 und da slug er sich nider,
 F. 109 c. Und wartet streites an der stat,
 55. pis an den uirden tag murat

V. 36: tutenrib.

V. 52: „nisch“ în ambele manuscripte, nu „uisch“, cum a crezut Karajan.

der türkisch kaiser sider
 Zu ain wasser waz kumen,
 nur drei meil non den ungeren da.
 es waz gehaissen maricza,
 60. als ich es han uernumen.

Am wasser samelt er sich da,
 aber es het halal pascha
 sein swester man, do peie
 Wol hundert tausent ma[n] die er
 65. mit im geführt het uber mer
 auss der grossen türkeie.
 Also het kaiser murat
 wol zwai mal hundert tausent man,
 die er mit hilff sein swager gwan,
 70. die er speiset und furet.

De[r] kaiser und sein swesterman
 dy zugen auff ain p[er]k hin dan,
 dy ueind sy uber slugen.
 Da het der kaiser rat, wie er
 75. den u'inden wider stendig w[er],
 dy in da uber zugen.
 Da antwurt im der swager
 un d] sprach „den sachen wurt wol rat,
 man slocht sy wol an alle not
 80. da n wider mag kain trager.

Ich han in meiner herschafft mer
 puffel ligen an ainem her
 wann diser kristen iste.
 „Lieber swäger uer günn mir ach
 85. der wird und er, das ich sie slach,
 so wurt mein herez erfriste.“
 Murat kaiser der turker
 sein swager dez wol günden waz,
 und im waz wol geuellig, das

V. 61: Peym wasser.

V. 83: dises nolkes iste

V. 81: Gnediger herr gunnet mir ach

Pl. III.

**Ioan Corvinul primește jurământul înainte de bătălia
dela Nig, 3 Novembre 1443.**

După Bonfinius, ed. Berna, M. Apiarius, 1545.

90. er solche ding wolt wûrken.

In diser weis, daz ir es merkt,
het sich der ungrisch kung gesterkt
mit uirthalb hundert pferde[n],
Praht im der tispot vo[n] siruei.

95. halal pascha hub sich hin pei
und liess den kaiser gwerden
Und ligen mit den seinen,
und zoch mit sein selb aigen her,
mit hunder[t] tausent od[er] mer,

100. als ich es uor liess scheinen.

Der ungrisch kung lag wol al uerr
uon disem wasser, daz d[er] herr
der turk wol ligen mächt e]

Da zwuschen mit den seinen un[d]
105. den streit auch wol erhaben kund,
hin ub[er] er sy prächte.

F. 110 a

Der streit uil riter leichen
erhaben wart zu paider seit,
pei dreien stunden we r]t der streit

110. e dy ueind woren weichen.

Doch kam zu lest daz gluk, daz] dy
kristen durch prachen und das hy
der ueind panir gieng nider.

Der halal pasch[a] floch da uon
115. und mit im all sein pesten man.

doch wart er gfangen sider.

Etlicher stal sich abe r]
der uon dem schne macht furpaz nie,
der lieff hin wider und an die

120. cristen er sich ergabe.

Wann ez waz also gross der schne
alz er ny ist gewesen me,
es waz zu weißen nachten.
Dy turken waren nahent ga[r]

V, 93: mit uird halb tausent pferde[u].

125. erslagen und geungen zwar,
wann sy da uo[n] nit machten.
Da wart dem tispot iurat
dy pesten gfangen geben ei[n],
der haubt man und die gsellen sein
130. der wolt de[n] kaiser murat

- Den halal pascha hon gesent
im uor die augen han geblent,
munt und nas ab geschniten.
Wann im der selb kaiser murat
F. 110 b. 135. seiner sün zwen geungen hat,
da wa[r]t nit lenger biten.
Er sy blenden pegunde.
der tispot fragt halal pascha:
„wy ez stund umb sein zwen sun ða?⁴
110. sprach er: „sic wern noch gsunde“.

- Dar umb wolt er in han geblant,
daz er im sagt daz sich nit uant.
do daz der kunig horte
Und etlich ungrisch her r]en, der
145. humadiemuseli und ir mer,
dy sprachen dise worte:
„Nit tu so schnelle räche,
dein sün gesehen nit da uan,
du solt dem kung dy gfangen lan,
150. tu niht ain solche schmäche“.

- Der waz gehorsam un[d] uerhangt,
dem kung er dy geungen schangt,
der leget sy zusammen
Gen ueir war in dy uanknis do.
155. kriechischen weissenpurg also
hat ez zu teutsch den name[n].
Ffur in so kamen sider
etlich sloss, alz ich u[er]ste,
tauben purg und ains hiess sendre,
160. und andre sloss her wider.

- F. 110 c. Der kunig mit den seinen zach
 uber daz wass[er] nisch und auch
 zu maricza dem wasser.
 Der tu[r]k lag bei ain[em] perk da uor
 165. den er im uestigt und er kor
 nem er die flucht fur passer,
 Er sich do uinden liesse.
 altintasch hiess der perg türkisch,
 gora ungrisch, [gura] slada siuruisch,
 170. guldin perg er teutsch hiesse.
- Wann er kai[n] sloss het in der neh,
 da r]auff er sich trostes uerseh,
 ob er da hin endrünne.
 Darumb liess er sein fussknecht all
 175. auff disem perg ligen zu mall,
 das in niement gewunne.
 Er ruket zu dem wasser
 mit seinem raisigen gezeüg.
 Daz ich euch sing und des nit leüg,
 180. ir kainer kam furpasser.
- Hie giesendt lag der cristen her,
 dort gisent lag der turk mit wer,
 mit ungefüger machte.
- F. 110 d. Kain[er] den andern fragt noch uorst,
 185. wann niemen zu dem ander]n torst.
 [es wart der driten nachte
 Ain aufflauff undern kristen.
 menglich perait sich zu der wer.
 sy wanden dy ueind auff geuer
 190. uber kemen mit listen.
- Da mans pesach, da waz es nicht.

Ÿ. 162: nisch.

V. 168: der perg hiess türkisch allintach
 siruisch slada gura er ach
 teütsch d[er] guldin p[er]g hiesse,

- etliche ross hinder dem licht
 heten sich ab gerissen.
 Da waz ai[n] peissen und ain greind,
 195. das man walt wen ez wern dy ueind,
 wann sy ain ander pissen.
 Des morgens da es taget,
 da sprachen etlich wider dy
 haubtleut: „do ist kains pleibens hie,
 200. dy kelt uns gar ueriaget’
- Sol wirs nit wagen an die ueindt,
 so well wir auss dem ueld nach heint.
 vor kelt mag wir nit pleiben!“
 Menglich waz zu der wer perait
 205. un[d] auff den rossen, als ma[n] sait.
 sy walten wid[er] treiben
 Den turken end sein machte.
 da pluess man dy trumeten auff,
 das her pesamelt sich zu hauff,
 210. es was ain gross geprachte.
- Sy sprangten in das wasser da,
 das uor genant ist maricza,
 ainer rait ainer swamet.
 Da das dy ueind warn sichtig an,
 215. da gaben sy dy flucht da uan,
 nicht ainer, sie allsamet.
 Dy kristen nach in iagte[n].
 ross und klaider iagtens in ab,
 uil grosses gut un[d] reiche hab.
 220. dar nach sie luzel fragten.
- Und uo[n] ab welcher da endran,
 her niclos waida was häbt man
 in der nachhut alaine.
 Ain tag und ain nacht weret das,
 225. der redniczner ain haptman was

V. 208: do pluess ma[n] dy trum[m]en auff.

V. 213: ainer rait d[er] and[er] swamet.

V. 221: endran.

im nach rennen, ich maine.
 Der kaise[r] mit den seinen
 in disen gulden perg endran.
 waz ir dy kristen kamen an,

230. da uon liessen sy keinen.

F. 111 b.

Der turken auff der selben uart
 sibentausent erslagen wart,
 dy gern weren endrunnen.
 Sy lagen ainen halben tag

235. uor disem p[er]g, als ich euch sag,
 und hetn in gern gewunne[n].

Da machten sy mit neute,
 wann diser perg waz uest und gut,
 mit iengetschire wol pehut

240. und durch hagt und u[m] reüte.

Sy schernueczelten an den perg,
 da halff kain sturm zeug noch hant werg,
 do lissen sy in seine.

Daz h[er] samelten sy zu hauff,
 245. da pliess man dy trumeten auff,
 sy eilte n] wider heine

Und furn uber daz wasser.

da lag der küng und etlich hern.

uan dann wer]n sy gewesen gern,

250. da mahtens nit [urpass er].

Ross und leut starben hungers tot
 uor kelt liten sy grosse not,
 die speis mochtens nit hone,

Wann ez waz alz nach in uer prant,

F. 111 c. 255. daz ma n] nicht essendiges uant,
 da zugen sy da none.

V. 226: im nach rennen.

V. 240: un[d] v[er]haget un[d] reüte.

V. 242: noch kai[n] hant werk.

De[r] ku[n]g zoch to hin gen ouen
 die reczen bliben in siruei,
 die walachen in walachei.
 260. der kung ain zeit waz houen.

Und ruwen bis sant iacobs lag.
 da machet er ainen anslag,
 an dy türken zu zihen.
 Wann er maint sy mit seinem her
 265. genczlich zu iagenn über mer.
 vor im begundens flihen.
 Sie waren so ue[r]ruchte
 und uorechtsam, als ich euch peuleu,
 wann mechtig burgen und kauffleüt
 270. die lagen auff d[er] flu[ch]te.

Etlich geflohen waren schnel
 von andrinopl und gelipel
 über mer. Sie her kamen
 Zu ainer stat, die dann prussa
 275. zu turkisch ist gehaissen da,
 burssa hats wel[s]ch den namen.
 Also der kung von unger
 zoch in dy stat pis gen wardein.
 mit im zugen die diener sein
 280. die eltern und die iung[er]n.

Also schraib er ain tag uil drat.
 dy herren kamen in dy stat
 und waren sich pesamen.
 F 111 d. Er zog zu ainem gsloss zu hant,
 285. daz waz dy tumels purg genaunt.
 die herren zu im kamen.

V. 257: ofen.
 V. 260: hofen.
 V. 266: vo[r] im.
 V. 270: fluchte.
 V. 272: gelibel.
 V. 276: purssa.

Da lag der kunig stille
 pis an den ailfften tag also,
 und schuff sein ding zum pesten do,
 290. daz was dez kunges wille.

Über die tunau fur er do
 pei ainem gsloss das hiess arswō
 er hiess furen die wegen,
 Zu ainem gsloss serim genant,
 295. da furt man sy über zu hant
 Wann sy machten nit gegen
 Dem gepirg daz sy zugen.
 da nun dy wegen kamen dar
 und daz uolk zamen alles gar,
 300. fur ain markt sy sich slugen.

Der wart reschlichen und gestrackz
 da gewunne n] dez ersten laks
 was turken darinn lage
 Dy wurden all geslagen tot
 305. sy zugen sunder alle not
 pis zu dem uirden tage.
 Waz sy mochten erlange n
 dorffer und drait daz waz uerprant,
 waz man türken dar innen uant
 310. um dy waz ez ergangen

F. 112 a.

Am funfften tag kame n sy pei
 ain haubel stat in der pulgrei,
 da waz ain gsloss gelegen
 Ist ungerisch genant bodan.
 315. vidin haist sy turkisch, dauo n]
 wann ir die turken pflegen.
 An den sibenden tage
 gewonnen sy dieselben stat.
 dy haubtleüt wurden lebens mat,

V. 296: do mohten sy nit gegen.

V. 309: da zwischen.

320. wa[n] es worn turken zage.
 Cristen worn dy gemainen leut,
 dy gaben sich, den tet man neüt,
 sy lieffen mit dem here.
 Dy stat branten sy in den grunt.
325. in kam zu hilff in kurczer stunt
 mit krefftiglichem here
 Drakol waz er genennet
 der gross waida uon walachei
 siben tausent man kam hin pei
330. da man dy stat auss prennet.
 Auch bracht der bischolff vo[n] wardein
 wol uirdhalb hunder t pfert hin ein
 do ordent man dy paner.
 Yegliches het zwai tausent man.
335. daz erst daz waz sant iorgen uan,
 der waz der andern maner.
 Der flag zu ersten dæe,
 den furt ain herr hiess patristuen
 der ander waz daz kunges, den
340. furet latscham laslaue.
 Der drit uan oder panir das,
 aines legaten uon rom was
 dar under warn dy leüte,
 Die onsolt durch gocz willen furn,
 345. dy selben all dar under wurn,
 als uns daz liet peteute.
 Daz uird furet mit küre[n]
 der pischolff uon wardein, dar nach
 daz funfft der pischolff uon erlach.
350. daz sächst drakel waz füren,
 Der gross waida uon walachei,
 daz sibend panir furt rassei,

V. 326: mit krefftiglich[em] were.

V. 327: Trakle waz er genennet.

V. 337: ersten dawæ.

V. 350: trakle.

**Der Vngerischen Sachen vnd
Geschichten/ des Dritten Teils das sechs Bück/ vñ
sagt wie der Vngerisch Künig gegen den Türcken gefigt/
darauff püntnuß mit jnen gemacht/ vñ die nit
gehalten/ darumb er erschlagen.** Nach

Pl. IV.

Lupta trecerii dela Zlatița, Crăciun 1443.

După Bonfinius, ed. Berna, M. Apiarius, 1545.

ain hercsog erkent uerre[n].

Daz acht der siben purg[er] waz.

355. daz nennt der zekel lander. Das,
 zehend waz aines herren,
 hunadienusch genennet.
 dez ailfft en orosdiortsch nam war,
 das zwolfft pracht eschornym mihel dar,
 360. zwen herren weit erkennet.

Und da bewegten sy ir her,
 und zugen aber furpass mer
 mit rauben und auch prennen.

F. 112 c.

- Und an dem uirden tag uil drat
 365. kamen sy fur ain machtig stat,
 schilte r]n hort man sy nennen.
 Da[ry]nn uil kriechen wuren
 und an zal turken ungeheur.
 die kricchen uieln über die meur,
 370. zu den ungeru sy furen.

Am funfften tag da wart dy stat
 gewonnen und uerprennet glat
 und ganz geprachen nider.

- Waz man türken darinnen west,
 375. dy nit endrunnen in dy uest,
 die wurden all sant sider
 Getotet un[d] erslagen.
 in der weil sy do lagen, so
 schikt in der pabst sein potschafft do:
 380. ir sollent nit ve r]zagen.

V. 358: dez ailfften oras diortsch nam war.

V. 363: und ach prande.

V. 366: dy waz schiltern geneunet.

V. 368: und ach uil turken ungeheur.

V. 373: un[d] u[er]prennent drat.

V. 374: türken erfur und west.

V. 376: alle sider,

V. 380: sie solten nit u er]zagen.

„Ich uolks gnug an dy turken han
daz m[er] ich wol pewaren kan.
daz niemen uber ueret.“

- Am ersten tag kamens zuhant
385. fur ain uest, waz rahautsch genant,
dy wart uon in uerheret.
Wann dy cristen mit namen
F 112 d. do fur zugen mit irer macht
dy turken an der ersten nacht
390. dar auss fluhē alsamen.

- Daz gsloss verpranten sy zu grund.
der kristen uolk ruwen pegund
und lag zwe[n] tag da peie.
Darnach prachen sy aber auff.
395. und zugen all in aine[m] hauff
in die rechten turkeie
Mit räben un[d] a[u]ch brande.
man weib und kind erslugen sy,
waz sy uon turken funden, die
400. toten sy allesande.

- Wol zwen tag warn sy auff den pain[n]
am driten kamen sie fur ain[n]
markt un[d] ain gsloss darinne.
Iengepasser genant waz daz,
405. new markt ez teütsch gehaiszen waz,
alz ich mich rech[t] uersinne.
Die kristen da uor lage[n].
am uirden tag waz ez verlorn
wy uil turke[n] darynnen worn,
110. dy wurden all erslagen.

Uil leut geflohen warn darcin,
dy liten all des todes pein.
dy kristen mit generde

V 385: für ain sloss.

- F 113 a. Da slugen leut und uich zu tot,
 415. waz sy begriffen, daz laid not.
 kain mensch mocht auff dy erde
 Ainen fuss seczen plasse,
 er tret auff tot leut wu er ging.
 dez turken uolks waz sunderling
 420. uil erslagen an masse.

Der kristen uolk zu ruwen pflag
 leüt und ross pis an uirden tag.
 }sloss und stat wart uerprennet.
 Da zugen sy aber fürpäs,
 425. märgt und dorffer in solcher mäss
 wie sy dann warn genennet,
 Der wurden uil zerstöret.
 sy zugen[n] aber furpas me
 und kamen für ain purk, schemle
 430. haist sy, han ich gehöret.

Die het ain[n] uelsen und ain perk,
 darauß lag sy, kain ring hantw[er]k
 mach sy leichtlich gewonnen.
 Manch türk darein geflohen waz
 die kristen dy arpeiten das
 435. ges[l]oss nach rechten sin[n]en
 Der kung waz unverdrossen
 er sturmet allen tag daran,
 und er uerlass mer güter man
 440. dann e uor allen slossen.

Da uor liden sy angst un d] wie
 am driten tag gewonnen sy

F. 113 b.

- V. 416: kainer maht auff dy erde.
 V. 417: kain fuss gesezen plasse.
 V. 433: Mang türk darin geflohen w a]z.
 V. 435: gesloss mit wisen synnen.

das hauss mit einem storm.
 Da sy es ein genomen drol,
 445. erslugen sy uil turken tot.
 dy hauptleut in den turm
 Ent wichen uor dem here.
 etlich mit in endrunnen, das
 ir pei funffezigen dar auff waz.
 450. die stalten sich zu were.

Erst mustens sund,er] arbeit han.
 mit gerusten giengen sy dar an
 und mit prech zeug pesunder.
 Da prachen sy ain loch dar ein,
 155. stro holcz waz da gab feures schein
 daz stiessen sy dar under.
 Da daz dy turken sahen,
 sy wurffen wer und pogen hin
 und heten sich gern geben in,
 460. daz dy kristen worn schmehen.

Es halff allez nit umb ain har,
 sy musten gar uerderben zwar,
 da waz kain frid noch gnade.
 Und da dy turken sahen, das
 465. kain gnad in disen kristen waz,
 da uieln sy sich zu tade
 Uon dem turen hernider.
 also gewonnen sy den turn:
 wi uil turken darinnen wurn,
 470. noch mocht kainer da wider.

F. 113 c.

Der kunig vladislau still lag
 pis an den sibendigsten tag.
 do schiket man funff hundert
 In das sakman, alz ich uer]ste,

V. 460: smehen,

V. 462: all v[er]derben..

V. 469: wy uil turken.

Das Ander Buch
Wie der Amurath ain Legationgen Högern
sender, begeret freyd auff Zehen jar/ vnd gibt das land
Mysiam den Christen wider.

Pl. V.

**Ioan Corvinul primește o solie turcească,
la Seghedin, în Iulie 1444.**

După Barlettus, ed. Augsburg, H. Stejner, 1533.

475. in ain stat haisset ternowe.
 das stat uolk waz ermurd[er]t
 Und slug dreu hundert nider.
 vil manch turk laid die selben not.
 zwai hundert man der kristen rat
480. dy kamen ler er wider.
- Der kung prach auff und zach furpas.
 auff aine haid er kamen was,
 da er zihen pegonde.
 Ain nacht und ainen ganczen tag,
485. das leut noch uich nit trinkens plag,
 wann man kain wasser uande.
 Und do zach er turpasser
 des morgens da er wasser uant,
 am gsloss, wass taschassar genant,
490. das lag ab ainem wasser.
- Es hiess ze teütsch zu der stainpürk.
 darein geflohen was manch türk,
 es het uorhof un d] graben.
 Der grab gieng durch ain uelsen tieff,
495. do durch daz selbig wasser lieff,
 daz recht sloss waz erhabe[n],
 Inn uels gehawen schone,
 dy staffeln giengen durch den stein.
 wer zu der selben uest wolt ein,
500. der must dy stieg auff gone.

F. 113 d. Do sturmpten sy dy uest also,
 den vorhof sy gewunnen, do
 wart uil mang turk erslagen.

-
- V. 479: d[er] selben rat.
 V. 483: dar auff er zihn pegonde.
 V. 491: Es waz zu teütsch.
 V. 494: gieng in den uelsen tieff.
 V. 498: in den stein.
 V. 499: sloss wolt ein.
 V. 501: daz sloss also.
 V. 503: wart manig turk erslagen.

Etlich endrunnen in das haus,
 505. daz waz gehawen in dy klaus.
 gar uil klaider da lagen.
 Und su[n]st uon gut des pesten.
 des lud etlich unger so uol
 ross un[d] sich selb, daz er mit wol
 510. macht kumen auff d[en] uesten.

Der kunig vladislau das wart,
 dy tor er an der uest uerspart,
 den geicz waz er uerschmehen.
 Er sprach „das werffent vo[n] euch gar.
 515. wir komen noch, ob got wil, dar,
 da wir das nit ansehen.“
 Was gucz und klaider wuren,
 daz legt er an den turn hi[n]an,
 durr holcz und feür waz geren pran
 520. das prächt man an den turen.

Die turken heten sich ger[n] gwert,
 do waz in dy hicz uil zu hert,
 so ainer plikt furs hause,
 Pei hund[er t] pfeilen zu im gie.
 525. dy uest lieffen dys ab und die
 turken wurffens herause.

F. 114 a. Also dy uest wart sider
 gewonnen und zerstoren hie.
 sie lagen zwen tag still pis sy
 530. das gesloss prachen nider.

Also zugens ain tag reiss do
 und funden auch ain stat also,
 darinnen lag ain hause

V. 509: ross und claider.

V. 512: an dem sloss u er] spä[r t

V. 525: daz sloss wart ab geläuffen dy

V. 527: also d[ajz] sloss,

Gepawen auff ain[en] hohen p[er]k.

535. kain swache püchs noch ring hant werk
 moch im leicht machen grausse.
 Stat und gsloss waz umb graben,
 gehawen in ain uelsen tieff,
 der uollen regen wassers lieff,
 540. man mocht es wol gehaben.

Petrus waz es turkisch erka[n]l,
 die peterspurk zu teutsch genant,
 do slugen sie sich türe.

- Der kung uo[n] ungeru und sein man
 545. dy leinten da ir puchsen an,
 gemessen nach der schnüre.
 Weil der sturm waz am pesten,
 kam der trakel uon walachei,
 sein steig laitern prahl man hin pei,
 550. do stigens gen der uesten.

Do daz dy turken wurden gwar,
 sy eilten schnelliglichen dar
 und slugens uon der maure.

- Uan disem uelsen do hin dan
 555. ueln sich zu tot wol dreissig man,
 F 114 b. sy lite[n] laid und traure.
 Der kunig mit den seine[n] prach
 uon der maur ain uach uil drat,
 daz slug funff und zwanzigz tot.
 560. mit dem kam er hineine.

Dy selben turken heten ain
 verporgen loch durch disen stain
 haimlichen durch dy erden,
 Da uor lag trakol waid: noch.

V. 534: gemacht.

V. 535: kein swache puchs noch ringes werk

V. 548: da kam trakle von walachei

V 561: trakle waida.

565. wist er nit umb daz selbig loch,
 dy turken uil unwerden
 Auch nit wisten da uome.
 ir uil dy trungen in daz hol
 und mainten auff zu kulmen wol,
 570. daz waz trakol verstone.

- Das er der turken h[er] auss uant,
 dy liess er töten all zu hant.
 da daz die turken sahen,
 Sie fluhen wider in daz hauss,
 575. uil cristen weib rufften h[er]auss
 „man solt sy nit uerschmahen,
 Sy wern geungen kristen.
 man solt den kristen gläben ern,
 und sy uor disen toa ernern,
 580. daz sie sich mochte[n] fristen“.

- Der kung uerpöt oaz man nit schoss,
 yedoch gewonnen sy daz sloss.
 waz turken waz dar und[er],
 F. 114 c. Dy wurden uon dem gsloss her ab
 585. geworffen in den wassergrab,
 ir waz funffczig pesunder.
 Wann sich ainer auff schupfel
 und im wasser an plasset, so
 warn wol zwainczig pfeil in im do,
 590. e er sich recht erlupfet.

- Das sloss zerprachen sy mit al
 und slugen turken sund[er] zal.
 sy zugen ain tag raise.
 Ain gsloss waz mihelitsch genant,
 595. da uor lagen sy allesant
 dy nacht mit grosser fraise.
 Dez morgens sy es sturmpfen,

V 575: rufften dar aus.

V. 592: turken one zal.

Pl. VI.

Armatele creștine în drum spre Varna.

După Barletius, ed. Augsburg, H. Steiner, 1533.

da worn dy turken all dar auss,
also gewonnen sy daz hauss,
600. schedlichen sie es furmpten.

Hie heten uir meil zu dem mer,
da zoch der kung mit seinem her
des andern tagez hine.
Dy kriechen prahten reschlich dar
605. zu uir slossen dy slussel gar,
dy gaben sy im ine.
Dar auff fluchen die turken.
er lait sich zu der uest warnan.
do selbest er ruen pegan,
610. daz er nichtz mer waz wurken.

Dem kunig man dy potschafft pracht
„der kaiser kem mit grosser macht
zu im gezogen here.“
F. 114 d. Der kung gepot „daz yed(er)man
615. zu streiten wer peraitet schan
und plib pei seiner were.
Daz niemen zug vom uelde,
es wer an sakman od(er) sust,
das yeder man dy nacht ge rust
620. im harnusch pleiben selde.

Das ma[n] dy ross gesatelt lie.“
ffu[n]ff faussent pfert schikt er auff dy
strassen und ach schilt wachte.
Sy sahen nichzen uonn dy feür
625. da donn dy turken ungeheuer
woren pliben dy nachte.
Dez morgens kam gerennet
der gross waida uon walachei,
wol hundert pfert pracht er hi[n] pei,

V. 601: Sy heten.

V. 608: zu dem sloss warnan.

V. 624: sichzen denn dy feür,

630. drakol waz er genennet.

Der pracht dem kunig do dy mer
 „der tu[r]kisch kaiser murat, wer
 auff gebrochen mit machte,
 Und zug mit seine[m] her do her.

635. wol drew mal hundert tausent wer
 der turken ungeslahte.“

Der kung, legat un[d] diser
 hunadienusch u[m]b daz her
 riten, un[d] manten daz uolk ser

640. „daz sy nicht wern verliser.

F. 115 a. Des gläbens kristi unsers hern!
 daz sy zu streit peraitet wern.“

und das peschach uil drate,
 Und welcher nit gepeichtet het,

645. den segen und de[n] aplass tet

uber in der legatē,
 Als ob er het gepeichtet,
 wan ir der merteil peichtig wart
 in diser rais und hereuart

650. wart in ir sund erleichtet.

Die kristen zugen da zusam,
 die weil daz türkisch her herkam,
 neher sy zu in rukten.

An sant mertins abe[n]t was das.

655. uber ain perk zugens furpaz,
 an dy ueind sie sich schmukten.

Die ueind auch zu in rurten
 uor der wagenpurk waz die pan,
 wol auff sechzehen tausent man.

660. ain roten uann sy furte[n].

V. 630: trakle.

V. 632: murat d[er].

V. 633: het auff prochen.

V. 657: An dy kristen sy rurten.

Do daz die kristen sahe[n], seit
 rukten sy zu inauff die weit
 auss der wagen purk schane.
 Sant iörgen paner schiktens für,
 665. da ich daz rote creucz an spür
 da in dem weissen uane.
 Die kristen und die hajden
 rukten zusammen sitiglich,
 der streit wart wol, pedunket mich
 670. erhaben uon in paiden.

Ma n] hart ir aller paider spil.
 pusaumen und trumeten uil
 undern kristen erhullen.
 F. 115 b. Dez gleichen in der turken her
 675. hort man h[er]pauken slahen ser,
 wan[n] sy gar weit erschullen.
 Do waz ain gross gedöne.
 noch hort man stich un[d] sleg uil mer
 erkrache[n] uon ir paider wer,
 680. sie worn ain ander höne.

Uon den sperem ward ain gestech,
 als ob ain ganz er] walt zerprech,
 uon p[ö]genn ain geschneter,
 Alz ob die störch in al d er] welt
 685. pei ain weren in ainem uelt,
 es waz alz ain sturm weter.
 Die pfeil fliegen pegune[n]
 als die hainschrecken uo[n] dem gras.
 des tages schei[n] daz uinstern waz
 690. alz der nebel dy sunnen.

Zu paider seiten wart eruelt
 uil mancher stolcz er kuner helt,

V. 665: nun spür.

V. 684: aller welt.

V. 689: az uinstern waz.

V. 692: werder kun[er he]lt

doch er ain kristen viele
 So lagen dreissig türken tot.
 695. ein stund wert wol dez streitez not,
 ir kainer sich uerhiele.
 /Zu lest die kristen kamen
 und prachen durch der turken her,
 da uil ir pan[er] und a[u]ch wer,
 700. die flucht dy turken namen.

F. 115 c. Sie wurden all geslagen tot,
 ain tausent kamen auss der not,
 auff den perg sy endrunnen
 Da dann der türkisch kais[er] lag,
 705. mit seiner macht der er dann pflag,
 manheit waz im zerunnen.
 Da daz dy turken sahen,
 mit maht liessen sy sich en ge[g]en
 uber den perg ab gegen den
 710. kristen woren sie gahen.

Do das die kristen sahen drat.
 sie allsant mit gemainem rat
 auss der wagenpurg zugen,
 Und triben sy uon diser wal
 715. hin wide[r] auff den perk zu mal,
 uil turken sy erslugen.
 Da de[r] kaiser uerlose
 und kainen sig het ublich,
 do nam er die flucht in ain tal
 720. daz er im auss erkose.

Mit uels waz es geuestigt recht,
 darein waich er un[d] sein fussknecht,
 iengetschire dy steten.
 Der raisig zeug zoh wider auff

V. 699: und ir wer.

V, 708: sy sich hin gen,

725. den berg zamen in ainen hauff.
 F. 115 d. und mit gemainen reten
 Sie all den b[er]g ab zugen
 gegen den kristen horent wie
 mit listen gewalliglich sy sy
 730. wider den perg auff slugen.

Sy slugen ab[er] uil an mass,
 do wart dem kaiser kunt, wie grass
 dy seinen schaden nemen.

- Do enbot er dem trakel seit,
 735. „welt er nit lassen uon dem streitt
 e im mer botschafft keme[n]
 So wolt er toten lassen
 sein zwen bruder, die er denn het
 geuangen an der waren tel,
 740. wolt er sich streicz nit massen.“

- Die turken liessen sich uil drat
 alsamen mit gemainem rat
 mer uon dem berg her nider.
 Weil sy erhuben d[er] de n^r streit,
 745. do zoch der gross waida beiseit
 und liess die kristen sider
 In de[n] nöten peleiben.
 yedoch so werten sie sich, sam
 den frumen ritern wolgesam,
 750. die sich nit land vertreiben.

- Sie iagtens wider auff den perk,
 als ob es weren klaines werk
 F. 116 a. slugens ir aber uile.
 Da sprach der kung von ungeren seit
 755. „das uns got so uil siges geit,

V. 728: gen den kristen merkend, wy.

V. 734: trakle.

ich nit erwinden wile,
 Ich sech den kaiser selbe.“
 daz selbig wider rit im der
 hunadienusch sunderper,
 760. des turken kaisers helbe.

Und er sprach „herr ir wissent nit
 der kaisers un'd] der turken sit.
 wie sy noch uortail graben!
 Nu[n] lassent uns pleiben pei ain,
 765. und uechten mit den uolk alain
 daz wir hie uor uns haben.“
 Er nit uolgen pegunde,
 der rat pedacht in wider zem,
 und er enpfalch daz streiten dem
 770. hunadienusch unde

Dem legaten daher uon ram.
 er welt auss de[n] herren alsam
 funffhundert pfert der pesten,
 Er niemencz mer wolt ub[er] al,
 775. er spranget in daz selbig tal
 daz im der türk liess uesten.
 Der küng tet grossen schaden
 er und die seinen in dem tal,
 uil turken sturben auff de[r] wal,
 780. yedoch wart er beladen.

Und uber menigt also ser,
 F. 116 b. ir worn zwölff tausent oder mer,
 des turken kaisers mannen.
 Der kung uon ungeru und sein man
 785. pelibe[n] all auff diser pan,
 ir kainer kam uon dannen.
 Ir not sy da erliten.

V. 766: dann uor uns.

V. 784: der kung vladislau und sein man

dy andern kristen umb ir seit
 auch heten in der weil und zeit
 790. mit de[n] ueiden gestriten,

Das sy sy zum sibenden mal
 den tag uertriben uan der wal,
 da auff den perg hin wider.
 Da der turkisch kaiser hort, daz
 795. der kunig vladislaulus waz
 im tal gelegen nider,
 Da er dy selben mere
 ach hat gehort sagen, do pei
 daz der waida von walachei
 800. uon dan gewichen were,

Da liess er auff der selben stet
 sein uolk sameln waz er noch het.
 und macht ain new geschike
 Und ordenung zu dem geuecht.
 805. sein iengitschire und fussknecht
 achten dez nicht ain wike.
 Uor dem perg er sie schiket,
 gegen den kristen ñn den streit,
 zu paide[n] seiten auff dy weit
 810. alz zwen flugel uer riket.

F. 116 c.

Der raisig zeug da miten gie.
 sie kamen schon zu samen hie
 dy kristen all gemaine,
 Und auch dy turken ungeslacht
 815. mit irer paider ganczer macht
 da sy traffen mit aine.
 Dy weil dy fussknecht kamen,
 der wagenpurk sy eilten zu,
 daz waz den kristen uil zu fru,

V. 806: ahten sein niht.

V. 807: uon dem perg.

820. ir wer sy all ein namen.

Die kristen sich mit rechter wer
hin slugen durch der turken her
auff den perg mit gewalte.

Dy wagenpurk waz nun uerlorn.

825. waz wer und uörtail darinn worn,
daz hetens als pestalte.

Uil kristen fluhen danne[n]
der legat hielt in stillen sit
und der hunadiensch mit

830. etlichen tausent mannen,

Und daz kristen uolk daz do floch
dem schikenten sy hindenoch
„daz sy kemen her wider.“
Aber ir kainer wolt es tun.

835. Da huben sy sich auch da fun
und auff dem perg sie sider,

F 116 d. Uff under ainer güss grabe
der waz sich also stik und wust,
welch ross da ub[er] walt, daz must

840. auff dem ars sleiffen abe.

Die turken uor der kristen werk
nit torsten kume[n] auff den perk,
wann sy nahen verzagten.

Do dy kristen halb uber wurn,

845. ererst dy turken an sy furn,
hinden sy an sy iagten,
Ererst musten yeczunde
dy kristen die flucht nemen auch.
welcher hin uber kam der floch

850. daz pesten daz er kunde.

Ir uil uerdurben, daz daz hol

V. 837: da uon ainen grabe.

nis remotissimisque regionibus una in hominibus diuersi-
miter non tamen diuersa sed eadem noua portio. Hic
sic Illustres Episcopi comes. Hic seruitur et prius etiam
siluanis alij et ceteris alij et Hungaria barones
nouitate istas regie maiestati. Que licet christiano
populo iugiter sint et admodum noque non tamen
tacere debet sed tanto diligentius me episcopos diuul-
gati quanto catholice fidei maius imminet periculum.
Nisi religiosissimi principes in vniuersis conuenientis de-
modis resistendi sancte causis inimicas et hostibus
christiani conueniant. noua igitur ista sunt. Aut omnes mis-
ty vno ore regem polonie cum cardinali sancti An-
geli multisque Hungaris sed pluribus Valachis et
Dulgatis atque ruthenis in romania usque profectos
tot bellando successus habuisse ut non longe ab
Adrianopoli castra posuerunt. Quod postquam thur-
corum imperator accepit collecto in Asia exercitu qui
duaginta milia pugnatorum mare trahit et in his-
tinaque in hellespontis ad prohibendum ex Asia in Eu-
ropam transitu hac estate parata missa ut isti effe-
runt iam retrocesserunt. Quod tamen eius pecunia et
Asiatica gaza corruptis. Quod mihi non sit verum
mille nec persuaderi mihi poterit tanta perfidia usos
illos fuisse ut christiani sanguinem Abrahamensis
modo uenderent. Illud autem credibilis est deficiente
summate classem ulterius non potuisse procedere sciam iam
suis literis tunc se Iulianum Cardinale significauerunt.

Pl. VII.

Pius II, De bello Thurcorum et Hungarorum,
ed. A. Therhoernen, Colonia,
circa 1472, fol. 19 a.

Cea mai veche mențiune a Românilor in
tipar. După exemplarul în bibliotecă
grumazestiana (Karadja).

des graben toter wart so uol,
daz man wol hin moht reiten.

Welcher zu fussen waz geschart

855. oder uon dem ross kam, der wart
geuangen an de[n] zeiten.

Den kristen die do riten

den uolgten sy nur zu dem graben.

die kristen sich nit liessen haben,

860. der türken sy nit piten.

Die raisigen kamen da uan,

welche[r] zu ross waz der endra[n],

F 117 a. man eilet sy nit sere.

Man maint daz ir in disem hol

865. auff dreu tausent uerdurben wol

auch wurden ir uil mere

Dann dreu tausent geuangen.

der türken wurden, hör ich sagn,

wol sibenzig tausent erslagn.

870. do waz der streit zergangen.

Der legat un[d] a[u]ch sust uil hern

wurden geuangen in dem m[er]n.

es waz an ainem äbe[n]t,

Der zeit so die sunn under gât,

875. do wurden, sy geuangen spät

sy wurden daz geläbent.

Hi[n] gefurt in das here

der kaiser zach zu der walstel,

da er dann uo[r] gestriten hel,

880. und hielcz drei tag in were.

Und da must man dez morgens fru

im die geuangen furen zu.

welcher waz in der elte

Pei zwainzig äaren oder mer,

V. 870: d[er] strait zu gangen.

885. dy liess er köpfen mit geuer,
 sein zorn waz maniguelte.
 Yedoch wart ir zu mer ung
 hainliche[n] uil gestolen ab.

F. 117 b. zwölff riter er dem soldan gab
 890. und zwölff knaben zu erung.

Die riter waren angelait,
 alz weren sy zu streit perait,
 die liess man bei dem leben.
 Den grossen kam was er begeben
 895. zwölff riter uir und zwainczig knabin,
 die pegund er im geben
 Und äch zu erung senden.
 (auch so gab er dem karaman
 sechs riter und sechs knaben schan,
 900. daz im zoren waz wenden.

Waz er kristen an diser stet
 uberiger geuanger het,
 dy tailt er in seim lande,
 Das man sie furpaz zihen seld.
 905 und dar nach zoch er auss dem uell.
 den kung liess er zuhande
 Et haupten also loter,
 dem soldan sendet er daz häbt
 zu ainer erung, daz gelobt.
 910. der poswicht bub und loter

Schuff mit den kricchen, daz man in
 grub in ain krieichisch kapeln hin,
 und daz beschach zustunde.
 F. 117 c. Und den legaten man so schnel
 915. furt in dy stat andrinopel,
 da selbst ma[n] in begunde

V 907: nun käpfen also toter

V 910: der pub und ach der loter.

Also lebendig fillen
 und im die haut lan zihen ab.
 do mit er seinen gaist auff gab

920. umb kristen gläben willen.
 In disem streit uerliesen so
 waz niemen so uast schuldig do
 als dy venedigere.
 Wann in der bab[s]t gepot, daz man
 925. kain haiden uber mer solt lan.
 un[d] auff dieselben mere
 So worn sy auff gezogen,
 das sy kain liessen uber kumb.
 der pabst gab in sein solt dar umb,
 930. doch so wart er petrogen.

- Do die haiden kamen zu in,
 uo[n] yedem namens ain guldin
 und furtens uber me[r]e.
 Zwai mal hundert taussent waz der,
 935. die furten die uenediger
 uber mit ire[r] were.
 Wer uenedig nit gwesen,
 die turkei hie gisend des mers
 wer gancz gewonnen, kaines hers
 940. wern sie nu[n] mer genese[n].

- Die argen haiden ungeheur
 den turken da kamen zu steür,
 F. 117 d. werleich es waz wol zeite.
 Die liedlei[n] ich getichted hab
 945. als mirs hans mägest füre gab,
 der selb waz in dem streite.

V 922: waz nymen niht an schuldig do.

V. 923: dann dy uenedig ere.

V 931: und do dy haiden zu in kamen.

V. 932: vo[n] yedem sy ain gulden namen

V. 940: mohten sy sein geuesen

Wol auff funffzehen iare
 er de[r] turken geungen waz.
 ich michel beham kund euch das,
 950. als mir ist offenpare.

O T E

- Vers 13: Regele Albrecht a murit la 27 Octobre 1439.
 17: „Ffraw Els“ este Regina Elisabeta, văduva lui Albrecht.
 22: Elisabeta a murit la 19 Decembre 1442.
 24: „in der zwitracht“ se referă la lupta internă în Ungaria, între partizanii lui Vladislav al Poloniei și cei ai lui Ladislau Postumul.
 25-26: Campania pregătită de Murad era sa fie o rasbunare pentru înfrângerea ce suferise din partea lui Ioan Corvinul la Poarta-de-Fier Teufelsschlucht în Ardeal, din 25 Martie 1442 cf. Kupelwieser, p. 64).
 30: „Wardein“ este probabil Oradea-Mare și nu Peterwardein. Cheștiunea a fost discutată de Gille, o. c., p. 12.
 32 Beheim socotește că armata creștină în campania de la 1443 cuprindea 14.000 de ostași. Dukas (ed. Bonn, p. 217) dă un număr de 25.000 la trecerea Dunării, câteva zile mai târziu. Cf. și A. Huber, o. c., p. 178 și Gille, p. 12
 35-36: „Tutenrib“ a fost identificat de Karajan p. 9 cu Slankamen pe Dunăre, aproape de gurile Tisei. Cf. și Huber, p. 178, care crede însă mai probabil ca armata va fi trecut Dunărea la Belgrad, cetate în mâinile creștinilor, urmând în aceasta privința pe Saad-ed-din.
 39: Sofia fu cucerită la 4 Decembre 1443. Hans Măgest nu va fi luat parte probabil la cucerirea orașelor Crujevaț, Niș și Piroto, care precedă de fapt luarea Sofiei.

V. 947: auff sehczehen iare

V. 949: michel păham

- 52: Beheim face aici confuzie. Armata ceștină ajunsese firește la Niș înainte de-a cuprinde Sofia. Vestita victorie a lui Ioan Corvinul la Niș avu loc la 3 Novembre 1443. S'a cetit „*uisch*“ în loc de „*Nisch*“. Karajan dă interpretarea „*Vis*“, cuvântul unguresc pentru apă, Ambele ms. au însă „*Nisch*“ și cuvintele „*an der stat*“ din v. 54 dovedesc că regele aștepta lângă orașul Niș.
- 59 și 163: „*Maricza*“ nu poate fi râul Marița, care curge la Miazăzi de Munții Balcani. Este probabil vorba de micul râu Slatița, în trecătoarea purtând același nume; cf. Gille, p. 18.
- 62 și 95; Huber, *o c.*, p. 203, a arătat că Halil-Pașa era fratele cumnatului Sultanului.
- 65: „*uber mer*“ înseamnă peste Bosfor, adică din Asia Mică („*Gross türkeie*“).
- 68: Beheim numără armata turcească la 200.000, cifra de sigur mult exagerată.
- 93: Aici găsim o nepotrivire între mss. 334 și 312, „*uirthhalb hundert*“ și „*uird halb tausend*“ respectiv. Credem că prima versiune este mai aproape de adevăr.
- 94: Gheorghe Brancovici.
- 102: „*disem wasser*“. Este poate vorba de batălia de la Nișava, care nu avu loc însa decât la 6 Ianuarie 1444 (Cf. Kupelwieser, p 79). In acest cas ne găsim, firește, în fața unei erori de cronologie, lupta de la Slatița, la Crăciun, fiind descrisă mai jos, prin v. 174 și urm.
- 123: „*weißen nahten*“. Aci este iarăși vorba de lupta de la Slatița, cronologia fiind plina de nepotriviri.
- 127: „*Tispot Iurat*“ este Gheorghe Brancovici.
- 145: „*Huniadenusch*“, adică Huniadi Ianusch.
- 155: „*Kriechisch Weissenpurg*“ este Belgrad.
- 159: „*Taubenpurg*“ este cetatea Columbaci.
„*Sendre*“ este Semendria. Schimbul prizonierilor în contra cetaților, relatat de Beheim, este confirmat și din alte izvoare (Constantin de Ostrowice, Nesri și Saad-ed-Din. Cf. Gille, p. 17 .

- 162: Ambele manuscrise dau iarăși *nisch* și nu *uisch*.
- 168: „Altintasch“ sau Altin Dagh sau Slada Gura, este, fără îndoială, vre-o înălțime în apropierea trecătoarei Slatița.
- 222: „Her Niklos Waida“ este Nicolae de Ujlak, Voevodul Ardealului. Cf. Karajan, în *Quellen und Forschungen*, Viena 1849, p. 10.
- 225: „Redniczer“. Poate fi vorba tot de Ioan Corvin sau de Gheorghe Brancovici.
- 261: „Sant Jacobs Tag“ este 25 Iulie.
- 278: „Wardein“, fără îndoială Oradea-Mare. Cf. I. Bleyer în *Szazádok*, 1902, p. 348, citat de Gille, p. 21.
- 285: „Tumelspurg“ este Timișoara.
- 293: „Arswo“ este Orșova.
- 294: „Serim“ este Turnu-Severin.
- 300: „Markt“. Kupelwieser, p. 85, a identificat acest târg cu Cladova.
315. Armata ajunsese la Vidin pe la 27-8 Septembrie; cf. Gille, p. 22.
- 327: Beheim, este singurul autor care ni spune că „Dracol“ se alătură armatei încă de la Vidin. Palatio, Dlugosz și Callimachus spun că ajunsese numai la Nicopole, cu 4.000 de ostași, în loc de 7.000 arătați de poetul nostru. Posibil este ca Vlad Țepeș să fie „Dracol“ indicat aici, iar tatal acestuia, Vlad Dracul, sa fie cel a cărui sosire este menționată de ceilalți autori.
- 331: „Bischoff von Wardein“ este Johannes de Dominis, episcop de Oradea-Mare; cf. Karajan, p. 15.
- 335: „Sant Iorgen uan“ era condus de Ștefan Báthory. Beheim, v. 338, „Patristven“, după cum spune Karajan, p. 16.
- 340: „Latscham Lasslaue“ este Ladislav de Losóncz (*ibid.*).
- 342: „Legaten uon Rom“, este cardinalul Iulian Cesarini.
- 349: „Pischolff uon Erlach“ era Simon de Rozgon.
- 352: „Rassei ain herczog“ este, după Karajan, p. 16, episcopul din Bosnia, „Raffael Herczeg de Zekchew“ (sau Zegew).
- 358: „Oroditsch“, este probabil Gheorghe Orosz Lehol/ki (*ibid.*).

- 359: „Cschornym Mihail“, este Mihai de Szilágyi, cumnatul lui Ioan Corvinul. Cf. Lewenklaw von Ammelburn, *Neue Chronica türkischer Nation*, Frankfurt, 1590, p. 59, citat de Köhler, p. 51.
- 366: „Schiltern“. Kupelwieser, p. 86, socotește ca armata creștină ajunse la Nicopole pe la 16 Octombrie. Beheim face aici o nouă greșeala de cronologie, socotind numai patru zile pentru drumul de la Vidin la Nicopole, circa 220 km., o imposibilitate firește pentru o armată încărcată cu bagaje, pe drumuri rele sau inexistente.
- 379: După Palatio, această solie a Papei sosi când armata se afla la Vidin.
- 385: „Rahautsch.“ Bleyer, o. c., p. 354, crede ca este vorba poate de Rahova. În acest caz Beheim face iarăși o greșeală, de oare ce localitatea aceasta se află la Apus de Nicopole, Kupelwieser, p. 88, propune Rasgrad, prea departe însă pentru un marș de numai o zi.
- 104: „Iengepasser“ sau „Newmarkt“ este Ionibazar, menționat și de Dlugosz și Palatio.
- 429: „Schemle.“ Köhler socotește ca armata sosi la Șumla pe la 25 Octombrie.
- 475: „Ternowe“, probabil Târnovo pe râul Iantra.
- 489: „Taschassar“, este Taș-Hisar, lângă Pravadi.
- 541: „Petrus“ sau Petersburg. Cuprinderea cetății Pravadi este menționată și de Palatio, Dlugosz și Callimachus.
- 594: „Mihelitsch“ sau Mualici, menționat numai de Beheim, era o mică cetate, azi dispărută, însemnata încă pe harta lui Kaunitz, *Donau-Bulgarien und der Balkan*, Leipzig 1882, 4°, la Nord de Agemlic.
- 654: Sant Martins Abend“ este 9 Novembre.
- 738-9: Aceste versuri dovedesc ca este vorba de Vlad Țepeș, și nu de Vlad Dracul. Doi din fiii celui din urma erau într'adevăr, încă din anul 1139, ostateci ai Sultanului. Cf. de ex.: I. Chr. Engel; *Geschichte der Walachei*, Halle 1804, p. 170. Compilatorul turc Muhji ed-Din vorbește însă numai de un fiu dat ca

ostatec. Cf. traducerea germană de Hans Caudir, editată de Marcus Brosian, sub numele de *Chronica oder Acta von der Türckischen Tyrannene herkommen...*, Frankfurt an der Oder, 1567. Cf. și Babinger, *o. c.*, p. 73.

865 și urm. Numărul celor căzuți la Varna, indicat de poetul nostru, este absolut fantesist. Hans Măgest nu era de sigur în stare a face un calcul, chiar aproximativ în aceasta privință, fiind prins de Turci și luat în robie îndată după bătălie.

914: Despre sfârșitul cardinalului Iulian Cesarini, Beheim arată o versiune care diferă de cea dată de alți autori, Pius al II-lea spune că ar fi fost rănit în cursul luptei, fiind apoi ucis de Unguri (*Opera*, ed. Basel, epist. 81). Chalcocondylas spune de asemenea mai scurt că-și găsi sfârșitul în timpul fugii, (ed. Bonn, p. 337), iar Wavrin: „en passant le Danube fut desrobé et noyé par les Vallaques“ (ed. Iorga, p. 41). Versiunea lui Beheim este însă confirmată printr-o narațiune veche a unui Aegidius Carlerius, publicată de Stephan Balusius, în *Miscellanea*, vol. III, Paris 1680, p. 302.

934: Cifra de 200.000 de oameni, dată de Beheim pentru armata Sultanului este de sigur mult exagerată. Prin mărirea numărului dușmanilor, se încearcă adesea a micșora durerea înfrângerii, ceea ce s'a făcut de când există omenirea. În toate războaiele cu Turcii, s'a făcut același lucru: după Nicopole, Cosovo, Varna, Mohács, și așa mai departe. Turcii au exagerat, la rândul lor, numărul armatei creștine. În lucrarea citată a lui Muhji ed-Din, ed. Frankfurt an der Oder 1567, se dă, astfel, o cifra de 80.000 de cruciați cu 400 tunuri, cifre absolut fantesiste.

935. Nu toți autorii aruncă însă vina asupra Venețienilor. Wavrin, de exemplu, spune că trădarea fu savârșită de Genovesi (ed. Iorga, p. 90). Cf. și Caspar Peucer în *Chronica Carionis*, ed. 1588, p. 788, și, printre autorii mai moderni, Bleyer, *o. c.*, p. 364 și Köhler, *o. c.*, p. 46. Cronicarul polon Cromer spune însă

că *Venețienii și G'novezii* corupții cu bani, trădără cauza creștină. Cf. C. Brătescu în *Arhiva Dobrogei* vol. II 1919) p. 100.

G L O S A R¹.

Allintasch = Slatița.

ander, *der zweite* — al doilea.

an masse, *ohne Mass* = fără măsură.

Arswo = Orșova.

auff gone, *auf gehen* a sui.

begabin, begeben, *weggeben* a darui.

begriffen, *in Angriff nehmen* — a punc mâna

dăe, dawē, dun, *thun* a face.

drait, drat, drate, drot, *schnell, eilig* — repede.

dunket, dunken, *scheinen, dükken* a părea.

durch hagt, verhagt, verhagen, *umschliessen* a încunjura
elte, *Alter* — vrâsta.

endrünne, entrinnen, *sich entziehen* a se retrage

empfalch, empfalhen, *empfehlen* a sfatui

er, *eher* = înainte.

er, *Ehre* = onoare.

ererst, *erst* = întâiu.

erfriste, erfrisen, *erfrischen* a racori

erhaben, *aufrecht erhaben* a susținea.

erkose, erkosen, *erwählen* a alege.

erlupfen, *in die Höhe loben* a se ridica

ernern, *retten* — a scăpa.

eruelt, ervellen, *erlegen* a ucide.

erwinden, *zurückkehren* a se întoarce

ffraw Els *Regina Elisabeta, văduva lui Albrecht al Ungariei.*

flag, *Angriff, Sturm* — atac.

floch, flinken, *fliehen, sich flichten* a scăpa, a fugi.

¹ Pentru prezentul glosar ne-am servit mai ales de M. Lexer: *Mittelhochdeutsches Handwörterbuch*, Leipzig 1872. 3 vol. Sântem însă și îndatorați prietenului nostru D. Doctor Hans Wegener de la secția manuscriselor la Staatsbibliothek din Berlin pentru explicația unor cuvinte deosebit de greu de înțeles,

- fraise, *Gefahr* = pericol.
 furet, furen, *führen* = a conduce.
 fur passer, *vorwärts* — înainte.
 geit, geben, *geben* = a da.
 Gelipel = *Gallipoli*.
 geprachte, *Lärm, Geschrei* = zgomot,
 geren, *gern* = lesne.
 geschart, gescharn, *sich sammeln* — a se aduna
 geschike, *Ordnung, Anordnung* așezare, orânduire.
 gestrakcz, *auf der Stelle, gleich* = imediat.
 getursten, *Kühnheit* — vilejie.
 geuer, geuerde, *heimlich* = în secret.
 gie, gau, *gehen* a merge.
 gocz, *Gotts* — al lui Dumnezeu
 grauen, grau, *Graf* = conte.
 grausse, grus, *schrecken* = a se speria
 greind, *Gewieher* = nechezat.
 güssgrabe, *Bett eines Sturzbaclus* râpă.
 gwan, gewinnen, *erwerben* a câștiga.
 gwerden, geworden, *würdigen* = a face omagiu.
 han, hon. hone, *haben* a avea.
 heine, *heim* — înapoi acasă.
 heint, *heim* = acasă.
 helbe, *Seite, Richtung* direcție, parte.
 heruart în den mern, *Kreuzzug* = cruciadă.
 hinder dem licht, *im Dunkeln* — în întineric.
 hol, *Loch* = gaură.
 horent, horen, *hören* = a asculta.
 houen, *zu Hofe* = la curte.
 hy, *hier* = aci.
 Iengepasser = *Ienibazar*.
 iengetschir, *Janitschar* = ienicer.
 in stillen sit, *an der stillen Seite* = în partea unde era liniște
 in were, *in Waffen* = înarmat.
 iurat = *Despotul Gheorghe Brancovici*.
 klaus, *Ilöhte, Felsspate* — peșteră,
 laiden, *zu wider, verhasst sein* — a fi urât.
 lan, landt, lassen, *lassen* — a lăsa.

laster, *was die Ehre kränkt* = desonoare.
 liet, lietlein, *Lied* = cântec.
 loter, *Taugenichts*, *Schetm* ștregar.
 luczel, *wenig* = puțin.
 maner, *man*, *Mann* = om.
 meglich, *mannegetlich* = telurit.
 merung, *Bereicherung* îmbogașire.
 Mihelitsch, *Mualici*, *localitate azi disparută*.
 mit neute, *umsonst* – fara izbândă.
 neüt, *nichts* = nimic.
 nichtzen, *nichts* = nimic.
 Niclos Waida = Nicolae Ujlaky.
 niemen, *keiner* nimeni.
 onsolt, *ohne Sold* fără leafa.
 painn, *Bein* picior.
 pan, *Untergang*, *Verderben* distrugere.
 panir, *Baner* – ceată.
 pehut, *behütet* = păzit.
 perk, *Berg* = munte.
 pesach, *sehen*, *unternehmen*, *prüfen* – a cerceta.
 pestalte, *bestellen*, *besetzen mit Bewaffneten* – a ocupa.
 pesunder, *besonders* = mai ales.
 petent, *betihten*, *schreiben*, *dichten* a scrie.
 Peterspurk, *Petrus* = *Provardia*.
 pflag, *pflügen*, *leiten*, *beauftragtigen* – a îndrepta.
 pfal, *Weg* = drum
 plasse, *Platz* = loc.
 plikt, *Dienst* = serviciu.
 pogen, *pog*, *Bogen* arc.
 prechzeug, *Brechzeug* = unelte de fier.
 prennen, *brennen* – pârjol.
 püchs, *Büchse* = tun.
 puffel, *Buffet* = bivoli.
 Rahautsch = *Rahova sau Rasgrad*.
 reten, *Reden* = vorbe.
 sait sagen, *sagen* = a spune.
 sakman, *Plünderer*, *Räuber* jafuitor.
 Sant Jacobs Tag = 25 Iulie.
 schau, *schaue*, *schön* = frumos

- schangl, schenken, *schenken* — a darui.
 Schemle — *Schumla*.
 Schiltern — *Nicopoli*.
 schmäche, *Schmach* ruşine.
 schone, *ganz und gar* în întregime
 seci, sehen, *sehen* = a vedea.
 seczen, *setzen* = a pune.
 Sendre = *Semendria*.
 Serim = *TurnuŃ-Severin*.
 sider, *hernach* = apoi.
 sleiffen, *herunter rutschen* — a aluneca.
 speiset, speisen, *nähren* = a hrăni
 staffel, *Stufe* = treaptă.
 Stainpürk = *Taş-Hisar*.
 stik, *steil* = prăpăstios, răpede.
 sira, *Stroh* — paie.
 sunder, *gleichwohl, besonder* — cu toate, deosebit.
 sunder, *ohne* = fără.
 sunderling, *besonders* mai ales
 sunn, *Sonne* = soare.
 sust, *sonst* = altfel.
 taut, *leeres Geschwätz* = cuvinte fara temeiu
 Taschassar = *Taşhisar, lângă Provadia*.
 Tauben purg = *Columbaz*.
 Ternawe = *Trnowa*.
 torst, torsten, *wagen* = a încuncla.
 trager, tragen, *halten, dulden* = a rezista.
 Tumelpurg = *Tîmişoara*.
 turren, *wagen* = a se îndrăzni.
 Tutenrib = *Slankamen, pe Dunăre*.
 uan, uann, *Fahn* = steag, drapel.
 uanknis, *Gefängnis* închisoare.
 uant, sich vinden, *als wahr herausstellen* = a se adeveri.
 uart, *Warte* = post de observator.
 uber menigt, uber menigen, *durch Menge bewältigen* =
 birui prin forţă.
 uerhangt, *eingewilligt* = de acord.
 Ueir war — *Fejervár, Belgrad*.
 uerrichet, verrichten, *ordnen, verteilen* = a aranja, a
 orându-i.

uerrne, *ferne* = departe.

uich, *Vieh* = vite.

um reüte, um reüten, *um reiten* – a încercui călare
unde, *und* = și.

ungefüger, *roh*, *gross* = cumplit, mare.

ungeschlacht, *bösartig*, *roh* = rău, crud.

unwerde, *unwürdig*, *verächtlich* = nedemn, desprețuit.

uorchtsam, *furchtsam*, *ängstlich* = fricos.

uorst, uorschen, *forschen* – a cerceta.

uruar, *Ueberfährt* = loc de trecere pe un râu.

verhaget, verhagen, *umschliessen* – a încunjura.

verhielte, verhalten, *zurückhalten*, *zögern* = a abține.

verstone, verstanden, *verstehen* – a înțelege.

verrückte, verrücken, *weichen*, *von der Stelle rücken* = a
se clinti din loc.

wal, walstet, *Schlachtfeld*, *Feld* câmp de luptă, câmp.

wanden, wenden, *finden* – a găsi.

wann, *aber*, *nur*, *sondern* = dar, înșă.

Wardein *Oradea-Mare*.

waren, warnen, *aufmerksam machen* – a atrage atenția.

was, waz. *war* – era.

wen, *meinen* = a crede, a se pare

wer, *Waffe* = armă.

werlich, *werhaft* – înarmat.

widerzem, widerzemen, *missfallen* a displace.

wird, *Würde*, *Anschen* = prestigiu.

wolgesam, *wolgesammelt* = bine orânduit.

wol gönnen, *wohlwollend*, *gnädig* = binevoitor.

wurken, *wirken*, *schaffen* = a face.

yezunde, *jetzt* = acum.

zage, *feige* – laș.

zergangen, zergan, *aufhören* = a înceta.

zerrunnen, zerrinnen, *zu Ende gehen* = a peri.

zu mall, *zusammen* împreună.

zu tade, *zu Tode* la moarte.

R É S U M É

Nous publions ci joint le texte complet du poème de Michel Beheim relatif aux croisades de 1443 et 1444, se terminant par le désastre de Varna, espérant ainsi présenter un travail utile.

Bien que ce récit ait déjà été rendu accessible aux spécialistes par une édition de 1849, due aux soins du professeur autrichien Th. G. von Karajan, cette publication, si difficile à trouver, pêche par tant d'erreurs et d'inexactitudes, ayant été faite d'après une copie peu soignée du moins bon des deux manuscrits existants de notre poème, qu'une reprise de ce travail n'a guère besoin d'autre justification.

Notre version est faite d'après le manuscrit Pal. germ. 334 de la Bibliothèque de l'Université de Heidelberg. Nous l'accompagnons des principales variantes du codex Pal. germ. 312 de la même bibliothèque, sous forme de notes.

En nous appuyant sur le poème de Beheim, ainsi que sur une lettre de Pie II, en date du 13 décembre 1444, et sur la chronique de Chalcocondylas, nous établissons que le nombre des Roumains, Bulgares et Ruthènes se trouvant dans les rangs des chrétiens lors de la croisade de 1444, dépassait même celui des Hongrois et Polonais. Il s'agit ici, sans doute, de Roumains de Transylvanie, en sus du contingent valaque proprement dit, qui se trouve mentionné par tous les auteurs. Nous pouvons donc affirmer que la part prise par les Roumains à la campagne et surtout à la bataille de Varna a été bien plus importante qu'on ne l'a cru jusqu'à présent. Toutes les sources sont unanimes à relever la bravoure des Hongrois à cette occasion. Nous croyons pouvoir établir qu'une bonne part de cette gloire revient aussi aux autres nations qui luttèrent pour la même cause sous les bannières du roi Vladislav et du héros, d'origine roumaine, Jean Hunyadi le Corvin.

Nous avons cru utile de joindre à notre texte une courte bibliographie des sources connues sur les événements relatés, ainsi que diverses notes et un glossaire à l'usage des lecteurs peu familiarisés avec la langue allemande du XV-e siècle.

Berlin, mai 1935.

N. IORGA

ACTE DE PE VALEA TELEAJENULUI

ACTE DE PE VALEA TELEAJENULUI¹

I.

† Adeca eu Marin împreună cu frații miei anume Barbul și Bustea și Stoica, nepoți Burneștilor, dat-am acesta al nostru zapis ca să fie de mare credință la mâna dumnealui jupânului Iorgăi ot București cum să știe că i-am vândut dumnealui un pogon de vie în dealul Boldeștilor alături a pă langă viile dumnealui, care vij ne-au fost și noao de cumpărătoare de la Tatul Gățeanul și, căzându-să dumnealui a le cumpăra, fiindu prentre viile dumnealui și fiindu-ne noao vânătoare, le-am vândut dumnealui drept bani gata tl. 33, și o am vândut de a noastră bună voe, nesiliț de nimenea, și cu știrea tuturor vecinilor, și den sus și den jos, ca să-i fie dumnealui moșie stătătoare în yeač, dumnealui și fečorilor dumnealui și nepoților, căț Dumnezeu ii va dărui. Și, când am facut acest zapis, fost-au mulți boiari și oameni buni mărturie, carii vor iscăli mai jos. Și pentru mai adevărată credință ne-am pus și noi degetele și numele mai jos, ca să să crează. Ap. 8 dni, lt. 7199.

† Eu Marinu (semn). † Eu Barbul (semn). † Eu Bustea (semn).
† Eu Stoica (semn).

† Eu Florea otam, marturie. † Eu Petco mart. † Eu Miclea mart. Eu Mihnea mart.

† Eu Radul fečoriul lu Dumitrașco ot Ghergani mar.

† Eu Părvul băcanul ot București mărt.

† Eu Vasilie cumnatul Părvului mart.

† Eu Tudoran mărt. Eu Vladul, cinerile Mărășoiului, mărt.

¹ În posesiunea mea.

II.

† Adecă eu Dumitru rachiiar ot Čora, denpreună cu fämie mea Marie și fii me Nișa și cu știre tuturor nepoșilor miei, cu Stančul i Dragomir și cu șter[e] cumnați și rudenie mele și cu șter[e] tuturor vecinielor miei, facut-am zapisul meu la mâna dumnelui jupănului Sterie precum să să știe că ni-am vândut vie mè dumnelui cu cas[ă] cu pievuneș[ă] cu 2 buș, cu 2 tocitori, cu tescu, cu coreț (*sic*), cu un hărdău, cu o vodie, cu o puten[ă], să-i fie să-ș bage stroguri cu pălnii, cu curător[e], să-i fie dumnelui moșie stătore, să stăpănescă dumnelui, coconii dumnelui, nepoșii, stre-nepoș[i], căț Dumnezeu i va dărui. Și m'am vândut dă bună voe mè, neselet de nimenene, că (*sic*) să stăpănescă dumnelui cu pač[e]. Și, cându am făcut acestu zapis, fost-au mulți omeni buni mărturie, care să vor iscăli mai jos ca să să crează; și s'au vândut dreptu tl. 52 pl. Aldămaș tl. pl. Și am scres eu, Mihai, slug[ă] mănăstirie, cu zesa și cu șter[e] tuturor. Pis Iun. 15, lt. 7224.

Eu Dumitru racheiar, vânzător. Eu Marie fämè lui Dumitru.

Eu Radul Turcul mart. Eu Mihai Samaragiulu mart.

Eu Opre, cumnatul lui Dumitru.

Eu popa Mihai, mart. ot Telej. (?).

Eu Sava Mând. ot Čora, mart.

† Și dintr'acești bani tl. 52 pl. s'au dat bani gat. tl. 47, și aau dat o iapă cu mănzū da tl. 5 pl.

III.

Copie luată din cuvânt în cuvânt dupa zapis[ul] casii, după cum arată.

† Adecă eu Ilie unchiuș, dinpreună cu fii-mieu Ioan, dat-am zapis[ul] meu la mâna lui Rusman diaconului precum să să știe ca i-am dat un loc de casă cu grădină înpregiur[ul] casii, și el mi au dat un locū de fănū pă Valea Gardului. Am făcut schimbū amandoi, ca să fie loc pentru loc. Locul cel de casa să știe din casa Hrizi dreptū pă langă pruni merge la drum[ul] care vine de la Nușul Rogozi și pogoară la vale pe drum. Și, iar să sue pă celalaltū drum, iară până la casa Hrizi. Și amū prețuit locul cel de casă unū galben și locul cel de făn un leu, și i-au mai dat doi orți fii-mieu lu Ion, și s'au potrivit. Iar cine va întoarce să fie afurisit de trei sute optăsprezece sfinți părinți. Și, cândū s'au

făcut acest zăpis, fost-au mulți oameni buni mărturii, care vor iscăli mai jos ca să să crează. Leat 7219.

Băjnă ot Văleni.

Eu unchiaș Ilie am dat de bună voe.

Eu Ioan sin unchiaș Ilie Băjnă am dat de bună voe.

Eu Stoica Șorič mart.

Eu Stan Roșca mart.

Eu Stoica mart.

Eu Vlad Soroiu mart.

Eu Hrizea Bădic mart.

Și am scris eu popa, Toader, cu zisa lui unchiaș Ilie.

Și la adălmaș am dăruit eu, Rusman diaconul, doo ved. de vin.

IV.

† Noi 12 boiari hotarnič care sântem rânduîț den poronca Marii Sale Domnului nostru Io Costandin Băsărabă Voivod Brăncoveanul, luaț pe ravașele Mării Sale de dumnealui Iorga biv staroste i de Neagul Moroșănă cu frații lui i de Necula Călărașul cu frații și de alți moșneani den Pașea ca să aleagem fieștecăruia părțile lor drepte ce vor fi avându de moștenire și de cumpărătoare în hotarul Cătunului și Scăiuarilor, și să-i inpietrim, deč noi după porânca Mării Sale lui Vod[ă] strănsu-ne-am toț la aceste moșii de le-am văzut și le-am măsurat, și le-am citit tuturor cărțile și zăpisele, cine ce au avut de moștenire și de cumpărătoare. Întru ačasta ales-am și sfintii mănăstiri ce să cheama Potoc, care să prăznuiăște Sfântul hram Preaobreașării a Domnului Nostru Is. Hr. moșie în hotarul Scăiuarilor ot sud Sac, stăj. 30. Care aceasta moșie au fostu dată șanie de la jupăneasa Voica Svrejureanca, fata Radului den Svrejureani, sventii mănăstiri ce iaste mai sus zisă, cu zăpisu de la jupaneasa Voica și cu hristov răposatului Radulu Voivod. Dreptu ačasta i-am dat și noi ačastă moșie ce iaste mai sus zisa, stăj. 30, ca să fie sfintei mănăstiri moșie stătătoare în veaci, să stăpănească dupăste tot hotarul, den apa Teleajănelui pană în valea Ludulū, în lungul moșii ce ar călca [ace]ști sj. 30, și noi pentru credința am iscălit mai jos cu iscăliturile. Ačasta scriem.

Iun. 5 dn., lt. 7221.

† Andrei căpt. ot Ploești. Neagul logof. Tarșoreanul.

Constantin păh. Boleștanul. † Διμήτρης.

Ianachi Răfoveanul.	(neînțeles).
Az Mihai căpt.	† Az Albulă părcălab
Eu Hriza vataful.	ot Scaiani.
Eu Radul Plopenul.	Iliea Chiojdeanul,
	vătaf za plai ot Sac.

V.

† Adecă eu Mane dat-am zapisul mieu la mană dum. jup. State precum să să știe că, fiind eu niște bani dator dumisale, m'au platitu la harač și la caru și la alte biruri tl. 50. Deč dumnealui m'au apucatū cu strânsoare ca să-i dau bani. Eu n'am avut ca sa-i dau banii dumisale, ci i-am dat parte-mi de moșie cu morile, și din sus și din jos, ca sa fie dumisale statătoare și parte pân oi (*sic*). Și, când s'au făcut acest zapis, fost mulți moșneni cari sa vor iscăli mai jos, și pentru credința m'am iscalit mai jos, ca sa să crează. Noem. 5 dn., lt. 7235

Eu Manea am vădut.

† Az popa Stan ot Izvoare, mărt.

I pis popa Oancea ot Izvoare. Albul mart. Căt o va ținea dumnealui, iar, schimbându-să acea moară la m na altui om, altu sa nu fie volnic, putând eu sau fii mei.

VI.

† Dat-am scrisoare mea la mână dumnealui Dumitru Vel Cămaraș za Ocna cum să să știe că i-am vândut dumealui 2 roate de moară la Scaiani pe apa Teleajenului, cu vadul ei, cu stânjanii înprejur, căt iaste obiceiul morilor, care vad l-am cumpărat și eu de la dumnealui varul Gligorie Filipescul și l-am vândut dumnealui cu moara facută gata drept bani gata, tl. 170, și mi au dat dumnealui toț banii gata în mână mea. Drept aceaia i-am dat și eu scrisoarea mea ca să-i fie dumnealui și să o stapanească dumnealui și coconi dumnealui, cač Dumnezeu îi va dărui, pentru ca i-am vandut-o dumnealui de a mea bună voe și cu știrea tuturor rudeniiilor mele. Și pentru credința am iscalit mai jos, să să crează.

Oct. 4, lt. 7244.

Constantinu logft.

† Ianache biv Vist. mart.

Zanfira [cu mâna ei].

¹ Oiu plăti †

VII.

Adecă noi, 8 megiași care mai jos ne vom iscăli, care am fost rânduți de dum. Alexe capt., ispravnicul sud Sac, având lane capt. za spăt[ărei] o] moară în Teleajăn pe hotarul Stăneștilor, fiindu-i vadul cumpărat de la moșneani din Stănești, alătura cu hotarul Băiculeștilor, fiind făcută moara de 12 ani, care începutul iazului de unde vine apa ajuns-au și din hotarul Băiculeștilor, viindu apă pe prund pe matca ei, și, sculându-se un Dumitru Șălar, moșnean din hotaru Băiculeștilor, zicând că nu va lăsa apa a-ș veni pe prundu, fiind gura iazului pe moșuia lui, deci lane capn. au dat jalbă Mări Sale lui Vodă, și Măria Sa l-au rânduț la dumnealui ispravnic ce-i mai sus numit ca să vie să cerceteze : vine apa pe prundu, după cum au dat știre lane căpt. a o strica.. ceva. Deci dumnealui zis[ul] ispravnic ne-au rânduț pe noi ca să aleagem dreptate pă sufletele noastre, și, ducându-ne acold, la acel iaz, n'am găsit nicio stricăčune, făr de căt vine apa pe prundu pe matca cea veache a Teleajănuului. Pentru ačasta am dat și noi ačastă scrisoare a noastră la mâna dum. lane capt., ca să aibă bună pace de către moșneani den Băiculești. Ačasta scriam.

Ghen. 20, lt. 7249.

Pop Once prot. Eu Lupul Hățe ot Costeni.

† Pop Cernat ot Văleni.

† Pop Ion ot Izvore.

† Eu Vasile Bene ot Măhrăč.

† Eu Brat ot tam.

† Eu Ion Hoțea ot tam.

VIII.

† Adecă eu, Lupul, fečorul Neculii dă Pațe, dat-am zapisul meu dumnealui Postelnicului Enache precum să să știe că m'am rugat dă dumnealui dă mi au făcut bine cu talere zece dă acum până la Sfete Dumitre, cu dobândă lor zece în doisprezece, și i-am pus dumnealui zălogu parte mea dă moșie dă la Pațe, și, viindu zioa și neavându banii la zi, să fie moșie stătătoare. Și pentru mai adăvărată credință mi am pus numele și degetul mai jos, ca să să crează.

Iunie 8 zile, let 7252.

Eu, Lupul, fečorul uncheș

Neculii dă Pățe, platnic.
(deget.)

[Vo:] 1744, Ἰονίου 8.

† Ἡ ὁμολογία τοῦ Λούπουλα ἀπὸ Σκαϊάνη δι:ὰ γρ. 10.

IX.

† Milost. boji. Ioan Grigorie Ghica Vvd. i gsdnă davat gnii siiu poveliiu g[ospodstv]ami boiarului Domnii Mele Antonache biv Vel Capt. za lefecii, ispravnicul ot sud Prah., sănătate. Îți facem în știre că aicea la Domniia Mea au dat jalbă Iane căptn. de la Izvoară ot sud Saac, zicând că, avându dumnealui Părvul Măgureanul biv Vel Stolc. o moșie acoloa, în sud Prahova, în dealul Călugăreanilor, nu-ș stăpânește dumnealui pă unde îi calcă moșia hotarul, ce întră și într'o livede a lor cu pomi, de-i culege și-i vinde, și ei sânt hotărăți de această moșie cu 24 de boeri hotarici să-și ție viile cu obreția, și dumnealui întră tocmai lângă vii, de-i culege pomii din cap[ul] vii. Pentru care iată că-ți poruncim Domniia Mea, luundu cartea Domnii Mele, să trimiți la dumnealui ca să viie sau să-și trimită vechil și, puindu-i față, să le ei seama cu amăruntul după scrisori ce vor fi avându, și, de va fi dupe cum să jălueste acesta, dumnealui să nu să mai întinză altă dată a-i culege acei pomi sau a-i vinde, i, după cum vei alege și vei hotără, să dai carte de judecată la mana cui sa va cădea, iar, neodihindu-să vre o parte, le vei pune soroc și-i vei trimite aicea la Divanu Domnii Mele. În alt chip să nu fiie, că așa este porunca Domnii Mele. I sam reč g[ospodstv]ami.

(pecete.)

Iuli 2, 7256.

(Copia monogramului.)

X.

Noi, acești megiiș care am fost luați din porânca dumnalui Banului Ioniță Ruset, că dedese Iana, fâmie Radului Gurău, jalbă la dumnealui pentru o moșie ce are ia la Pața, care moșie au fost vândut-o Ion, vărul Lupului, dumnealui Cămărașului Ianache Lehliu în tl. 17, și Radu Gurău n'au fost știut de vânzare acei moșii, iar apoi, aflându Radu Gurău că au vândut Ion moșie dumnalui Ianache Cămărașulū, Radu Gurău n'au vrut să îngăduiască să rămăe moșie supt stăpânire dumnalui Cămărașului Ianache Lehliu,

fiindu Radu Gurău că era moșnen alături cu Ion, văr Lupului, ci au mersu la Ion și i-au datu tl. 20 ca să-i ducă la dumn[ă]lui Cămărașulū îndărăt, cu dobanda lor, iar Ion, ca un om rău, n'au vrut să ducă banii dumnului Cămărașului, ci au mâncat bani și au fugit în lume. Apoi s'au întâmplat de au murit Radu Gurău, iar Iana, soție Radului Gurău, nu s'au lăsat, ci au mersu înaintea dumnalor veliților boeri, și așa le au ales dumnalor veliții boeri ca să dè Iana, soție Radului Gurău, banii dumnului Cămărașului înnapoi, cu dobân la lor, și s'au făcut tl. 25, și i-au și dat, și au rămas moșie suptu stăpanire Ianii, cum să cădè, fiindu moșneană. Apoi Iana, văzându că iaste păgubașă de tl. 20 care-i dedese lui Ion văr Lupului, apoi noi, acești megiiș care am fost orânduți de dumnului Banul, am mersu cu toții la ača moșie de am tras-o pă în 3 locuri pacum au fost și inai nainte, și am ales parte Ianii la trăsura de la apa Telajănului stanjani 54, și pă multe Șipotului stănjani 30, și a trei trăsuri la siliște stanjani 12. Apoi noi acești megiiși care am fost orânduți de am tras ačastă moșie ne am pus iscăliturile mai jos.

Ghen. 10, 7269.

- † Eu uncheș Tănasiè mart.
- † Eu Stroe Momăroj nū mart.
- † Eu Albul Morojenū mart.
- † Eu Stoian mart.
- † Eu Gherghie Pațean mart.
- † Eu Stan deiacon ermonah Pope[s]c[u] mart.
- † Eu Lupu sin Pavelescul mart.
- † Eu Mihăilă brat Ionii mart.
- † Eu Frațilă, sluga' dumnului Banului.
- † Și am scris eu, Șărban, cu zisa acestor megiaș.

XI.

Copie.

Adecă eu Stan i Mihaiu, brat ego, sin Stan dorobanțu, dinpreună cu fečorii și cu soțiile noastre, dat-am acest credinčos zapis al nostru la mîna lui Mihaiu Bolînu pacum să știe că într'o vreme, la lt. —, au fost cumparat părinți noști de la un Dragomir și de un Dumitru Crăcunescu, brat ego, partea de moșie din hotar Cătunului, partea lor cătă i să va alege, dar acum noi ne-am îndemnat de o vînduiu lui Mihaiu Bolin drept bani gata talr. —,

după cum este și zăpisiul cel vechiu, dându-i și zăpisiul cel vechiu, care l-au cumpărat părinți noștri, ca să stăpînească Mihaiu și copii lui, nepoți, strănepoții, cîți Dumnezeu îi va dăruia, moșie ohabnică, stătătoare în veci, și am vîndut noi de a noastră bună voie, nesiliți de nimini, cu știrea tuturor fraților noștri. Dar, cînd s'au și scris zăpisiul, întîmplatu-s'au credințoase mărturii care mai jos să vor iscăli pentru credință, puindu-ne și iscălitura ca în loc de pecete. La lt. 1776, April.

Eu Stan Păntea, brat Mihaiu vînzător, din preună cu feçori miei.

Eu Mihaiu, brat Stan, din preună cu feçorii miei.

Ivan din Ogretin, martur.

Mihnea din Drajna, martor.

Pentru întocmai copie : M. Gealep.

[Întăriri din 1830.]

XII.

† Adică eu Dobra Bătulesă, dinpreună cu gineri-mieu Voicu, avîndu judecată cu polcomnecul Ilie pentru apa mori ca[re] ne au luat-o di pă hotar nostru, ne'u făcutu volnicie dumnului Ispravneac la dumnului vătafu ca să ne ia seama, dacă polcomnec Ilie, văz[ă]ndu, ș'au făcut mora vînzătoare și au vîndut-o tot noo ; dară eu, Dobra Brătulesă, neîngăduindu-mă tovaroși miei ca se le iau apa, să le rămăe vad secu, nu m'au îngăduit, ci le'm datu zăpisi la mână precum să să știe ca, făcându-și moră, să aib[ă] voe a-și lua apa fa[r] de nicio judecată. Și pentru ačasta ne'm și iscălitu.

June 24, let. 1777.

† Eu Ion Cepoiu mar. și cu toți cetași noștri.

Eu Mihai mar.

Și am scris popa Ion cu zisa lor, și adeverez.

[Vo.] † Să să știe foița de cheltula (*sic*) iazului ce am cheltuit pînă am datu apa la mora, care o am cumpărat ; am cheltu. cu totu, cu șindrilit, cu săpatu iazului, tl. 22 (6x).

XIII.

† Adecă eu Ilie polcovnec dat-am zap. mieu precum să știe că, vînd o moară la sat Ștefeștii, pă moșiia sfintii mănăstiri a Tuturor Sfinților, am vîndutu la mână lui Voico i a căpitanului

Stoichi dreptu tl. 80, adecă optzeci tocma, și i-am vândutu de a mea bună voe și cu știre toturoru vecinilor, ca să o stăpânească cu pace dumnealor și coconi dumnealoru, căți Dumaezeu le va dărui, și i-am dat și adeverița părintelui iegumenu al sfinte mânăstiri, și să aibă a o stăpăni cu pace.

luni 24, 1777.

† Eu Ilie polcovnec, vânzător.

† Eu Oprea slujitor, mar.

Și am scri[s] eu, pop[a] Mihai, co zisa lor, și mar.

Și mie'u dat acum înainte tl. șaizeci, iar doozeci până la o săptămână.

Iul. 2, 1777.

XIV.

Prea-înnălțate Doamne,

Jăluescu Mării Tale că, rămăindu-mi o moșie de clironomie de la mumă-mea, ce o avea și dumneii iar de la părinți, în sud Saacu, sj. 250, ce se numește Boldești-de-susu, și, fiindu-că această moșie au fost amestecată cu alți 250 sj. ce-i stăpănea unu frate alu mumă-mei și acum o stăpăște (*sic*) dumlui biv Velu Medču Drăghiceanu și în toți ani avem amândoi prigonire, și fiindu-că am și unu scaunu de carne după obiceiū toamna, totu pă această parte de moșie a mea, și dumlui Medču umblă să mi-lu strice, ci, fiindcă acum este vreme de toamnă, mă rog Mării Sale să fie luminată poruncă, atât către dumlor isprav[ni]ci județului, cum și către dum. boeri taxildari ce va fi orânduți la acest jud[e]țu ca să ne judece și să-m aleagă moșiia de către dumlui, cum și scaunulu de carne ce să face toamna, că această îl am de la moșii miei rămas cu zapis, și am și acum, și cu păcat va fi să mi-l strice dumlui; și ce va fi mila Mării Tale.

Prea plecat
robul Mării Tale

Manolache biv vt. Spătr.

Io Nec[o]lae Petru Mavrogheni Vvd. bj. mlt. gspdr.

Dumv. ispravnicilor ai județului, să cercetați pricina această, apoi prin judecată înainte dumn., cât și la fața locului, de va fi tre-

bufnță, și să îndreptați în scris, iar, neodihnindu-să vre o parte cu alegerea ce veți face, să-i sorociți la Divan.

1787, Sept. 3.

(Pecete cu chinovar, octogonală.)

Poçt. Vel Logft. Biv Vel Sărd.

XV.

Ție, Stoico ce ai fostu părcălab la Ștefești. Logfăt Daniil ne arată că la leat 92, Mai 30, au făcut învoială cu săteni dă acolea și i-au vândut o cășcoară cu niște prunișori a [u]nui fugar ce să afla fugit, anume Nica dogar, care cășcoră să afla pă moșia la Toți Sfinți, având și un lezu de fân, și dă atunci s'au stăpănit dă numit[ul] logofăt un an, iar dă astă vară, în tomna trecută, l-ai scos atât din stăpănire acei, care, prăpădindu-i-se și acei prunișori, cum și lazul de fân, l-ai fii luat în silnicie, dă l-ai cosit; care până acum să află păgubaș atât dă iarba acelu laz, cum și de venit[ul] acei case. Ce caută, dă este după arătarea dumisale, să-i dai dijma fânului și să te învoești pentru venit[ul] casii, cum și pentru acei pruni prăpădiți, dându-i dă acum înaintea suptu stăpănire, și a nu să mai supăra după zapis și legătura ce ați dat dă cum-părătoare, care și dă noi să văzu întărit și dă Moise ce au fostu vătaf. Ačasta mai vărtos că au avut și protimie, aflându-se acea casă în coprinsul mori, cărcuma fiind mai dinnainte după deosebit zapis ce-l are din mâna acelu Nică fugit.

94, Maiu 7.

Cosd. vătaf.

XVI.

Socoteala ce s'au luat din viaa a mea ot Scăeni, ce au avut-o, în Valea Grăci, și s'au vândut cu mezat din porâncă gospodu, pentru datoriile ce am avut să dau la cei mai jos arătați, și să înparță cu nalogon.

<u>tl.</u>	<u>pr.</u>
2.000	S'au vândut vin împreună da creditorii mei la dum. Vister Themeli.
1.000	Să scad pentru că am fost dator la duninalui cu zapis și vin amanet.
1.000	Rămân asupră-i ca să-i înparță la toți creditorii.

984

- 750 de la dum[nea]lui jupăn Theohari Dimitriu pentru tl. 3.000 ce am fost dator cu zapis, la leu către parale zece.
- 109 de la dum[nea]lui Vasile Gheorghiu pentru bani ce i-am fost dator cu adevcrință, tl. 436.
- 75 de la dum[nea]lei polcovniceasa Zanfira ot Văleni, pentru tl. 300.
- 50 și să me-i dea dum[nea]lui la Nastasie Čoca, ce-i sănt dator cu zapis, tl. 200.

16 Adică șaisprezece rămân jos (?), pă care i-am priimit eu, însă și vin, pentru ca să o stăpânească dum[nea]lui ohavnică în veci, după zapisile ce i-am dat, cum și după anafuraua cinstului isprăvnicat.

Mihalache Marțiescu (?).

XVII.

Adecă noi, moșneni păstrăști, care mai jos ne vom iscăli, dat-amu credinčos zapisulu năstru la măna dum[nea]lui jupăn Pancăi neguțător ot Văleni precum să să știe că i-amu vândut dum[nea]lui un codru de locu de siliștea Văleni, însă să să știe și comorile (*sic*) locului: din gardulu curții dumnealui jupănului Iorgăi și pă drum drept la vale pă pripor și pă drumu pă lîngă casa lui Istrate Cgărnea și după (*sic*) în gârla Văleñilor, și pă gârla Văleñilor în sus până în hotarul lui Istrate Bočoagă, și pă lăgă hotarul lui Istrate în sus de-asupra, și alătura iarăș drept în gardul curții jupănului Iorgăi, unde să închee ocolul locului, pă care bucată dă locu să coprînde coprinsulu la patru case; însă: Ianache croitoru, Barbul Bezdidean și Iane Jitiian i Negoită zis Bočoagă; care vânzare am făcut-o cu bună voia noastră și știrea tuturor rezașilor noștri de moșie(?) drept tl. 180, adecă una sută optzeci tocma, fiindcă această moșie a noastră pestreică au fost mai dinainte dipă vremi împresurată de un Constandin Hopu și prin judecata ce amu avut cu fii-său Radu la luminatul Divan ne au aflat cuviinčoasa îndreptare, dându-ni-să supt stăpănire prin luminată pecete Mării Sale lui Vodă, unde ni s'au orânduit și Bocăuanu hotarnicu, printr'a căruia alegere și hotărăre ni s'au făcut teslimu la mǎinile noastre, dându-ne și cărți de alegere pre la mǎinile tuturor moșnenilor cu suma stănjinilor ce ni s'au cuvenit fieșticăruia moșnian, și, pentru multele chelt[ui]eli ce am făcut la alegerea moșii, și ne-

ajungându-ni-să banii, i-am vândut dumnalui acest pământ ce arătăm mai sus cu semnele lui alese curat și fără de nicio pricină dipă cum este și-a arătat în carte de hotărnicie. Și să-i fie dumnealui moșie ohamnică, stătătoare în veci, dum[na]lui, coconilor dum[na]lui, nepoților, strănepoților, căți Dumnezeu îi va dărui în veci. Drept această și noi, vânzători moșneni pestrești, pântru mai adevărata credință ne am pus numele și degetile mai jos, în loc de pecete, ca să să crează.

1800, Oct. 1.

Eu Stančulu den Pestrea, ăocănaș, sin Manolache, i Manolache sin Stan Pestre, vânzători.

Eu Ionu sãn Soare Manolache, vnuc Stanču ăocănaș, vânzător.

Eu Stoica sin Soare, brat Ion vânzător.

Eu Dinu sin Niacșu Manolache Pestrea, vânzător.

Eu Stan, brat Stanču ăocănaș, sin Manolache Pestrea, vânzător.

† Ἐγὼ ὁ Γιαννάκος γαμβρὸς τοῦ Τζάντζου θεθεόνου καὶ ἐπούλισα.

(Degete): Andreiu Boghioru ot Văleni, marturie.

Eu uncheș Preda Lungu ot Văleni, mart.

Eu uncheș Badea Brăgău ot —, mart.

Eu uncheș Oprea Berevoescu ot —, marturie.

Eu Negoită zet Pană Bočoagă ot — mărturie.

Eu Istrate Ogărmelea, mărturie.

Eu Constandin vătf. sin Moisë, martur.

Eu pop Stan ot Văleni, martor.

Adecă eu care mai jos mă voiu iscăli pentru pricina de judecată eu am acum cu jupă[n] Panca, neguțător ot Văleni, fiindu neiscălit la acestu zapis, acesta m'am mulțumit cu tl. 40, adecă patruzeci.

Eu Stan cu soția lui Enache Fiiotu am vândut.

Γιαννάκης Χτ θεθεόνου.

Eu dascăl Ioniță ot Văleni, martor.

Și am scris eu Andreiu cu zisa dumnealor.

Și am scrisu eu celu mai jos iscălit, fiind cu bună voia tuturor, adecă și a moșnenilor vânzători și a cumpărătorului i a tuturor răzașilor moșneni; drept această am adevărit și eu cel orânduit alegător și împărțitor a toată suma stânjânilor acestui hotar vălesc de jos

Stoica căpt. Bercu.

[Vo.] Zapisulu de cumpărătoarea locului de la Pestrești, cum arată înlăuntru; 1800, Ocv. 1

XVIII.

Copie scosă dupe zapis[ul] nostru cum arată.

Adică eu Radul sluj. ot Șipote, dinpreună cu soția mea Vlădaia i cu frați-meu Ilie i cu v[ă]ru]-mieu Negoită, dat-am zapisul mieu la mâna dumnealui jup. Anghellu herar precum să să știe că i-am v[ă]n[du]tu un locu de casă la drum, ca să-și facă cărcumă i prăvălie, care loc s'au măsuratu cu prăjina, cu omeni streini și moșneni ce să află răzorași, o jumătate de pogon și doo prăjini, din hotar până în hotar, curmeziș, și dumnealor să-și facă case, cărcumă, prăvălie, oce va vrea ca un stăp[ă]n ce să află, că i-am v[ă]ndu[t-o] stătoare în veçu. Și i-am v[ă]ndut-o în tl. 120, adică o sută doozeci și aldămaș tl. 60. Și petru mai adevărata credință i-am datu acestu zapis al nostru la mâna dumnealui ca să-i fie de stăp[ă]nire, și în loc de pecete am pus și degetul. Și, cându s'au făcut acestu zapis, au fostu mulți omeni streini marturi, care mai jos să vor iscăli, iar, de să va scula cineva a zice nepoților lui cevaș, să am a răspunde eu, Radu. Ačasta.

Eu Radu, v[ă]nz[ă]tor, dinpreună cu soția mea. 1802, Noe. 15.

Eu Ilie bra[t] Radu adeverez.

Eu Danul Morojin adeverez.

Eu Pascu Mantul.

Eu Radul mar.

Eu Marin Izecul mar.

Eu Albul mar.

Eu Ene mar.

Eu Nego[i]ță mar. (degete.)

XIX.

Adecă eu carile mai josu mă voiu iscăli dau credinčosu zapisul mie[u] la mâna dum[nea]lui Visterului Temeli păcum să să știe că, av[ă]ndu eu trebuință de bani, m'amu rogatu de dumlui dă me-au datu tl. 500, adecă cinci sute, cu dob[ă]nda căte tl. cinci la punga pă luna și cu sorocu până la trei luni de zile, și, mai trec[ă]ndu din sorocu, totu cu aceasta dob[ă]nda să amu a-i plăti. Și pentru încredințare m'amu iscălitu din josu.

Eu Manole cavaf, platnicu. 1804, Iuniia 28

Eu Dobri cupețul, chezașu și platnicu

XX.

† Adecă eu Mateiu Scurtescu sin Radu Scurtescu, ce au fost fečor Stoichii Scurtescu, dinpreună cu frații miei i cu veri miei care mai jos ne vom iscăli, dat-amu credinčos și adevărat zapisul nostru la mână dum[nea]lui Daniilu Potopu, ginerile căpitanului Stoichii Benescu, ca să-i fie de bună credință, precumu să să știe că, avându dum[nea]lui o morișcă în apa Verbilăului și casă de cărcumă dată de zestre de la mai sus numit socru dum[nea]lui, care moară s'au fost făcut de un polcovnic Ilie de la leat 1771, de sănt acuma peste 36 ani trecuți, într'o jumătate de vad de pio al sfinti mănăstiri Tuturor Sfinților și într'o jumătate de vad de pio al nostru, prin învoirea părinților noștri și, stăpânindu-să de acelu Ilie polcovnicu cățiva ani, s'au vândut mai sus numitului căpt. Stoica și, prefăcându-o din temelie, au cursu vremea până s'au dat și zestre, și, fiindu-că pentru partea de vad a mănăstiri plătea tl. doi pă toți ani, iar pe partea noastră fiindu vicini răzași, cându ne plătea și cându nu ne plătea, și aveamu tot gălčavă pentru acest baticu, și, pentru ca să lipsească toate pricinile și gălcevirile dintre noi, ne amu învoit și i-amu vândut dum[nea]lui logofătului Daniil partea de jumătate de vad de pio pe care îi este moara și cărcuma, cu coprinsu vadului, drept tl. 90, adecă noozeci tocma, care bani i-am priimit toți deplin în mânănoastre, și să-i fie dum[nea]lui moșie ohavnică stătătoare în veci; dum[nea]lui și copii dum[nea]lui, nepoți i strănepoții, căți Dumnezeu îi va dărui, fiindu-că amu vândut dum[nea]lui de a noastră bună voe, nesiliți de nimeni. Și pentru mai adevărată credință ne amu pus numele și degetele mai jos în loc de pecete, ca să să crează.

1808, Fevr. 10.

(Degete.) Eu Mateiu Scurtescu din preună cu frații miei, vânzător, i veri miei.

Eu Ion Scurtescu, din preună cu copii miei vânzătoriu.

Eu Chiriță sin Ion Scurtescu, din preună cu frații miei, vânzător.

† Și amu scris eu, cel mai jos iscălit, cu zisa și învățatura celor mai sus iscăliți, și sănt și mărturie.

Stoica căpt. Bescu.

(Intărire la ispravnicat, 24 August.)

(Vo:) Zapisul Scurteștilor de vad de moară.

XXI.

Adecă eu Negoită sin Cozma ot sat Șăpotu dat-am credinčos zapisul mteu la cinst. măna dum[nea]lui biv Vel Sluğr. Gheorghe Boldescu precum să să știe că pentru un loc din Șipotu ce cu zapis l-am vândut dum[nea]lui de patru ani de zile, de bună voe mea, luînd și toți bani deplin, în urmă, vrând să înșăl dreptatea și judecata, când lipsiia dum[nea]lui de aici, l-am mai vându[t] și la un Dinu Morojăna. Pentru care apucându-mă dum[nea]lui, și cunoscând și eu că rău am făcut ačastă urmare, dau dum[nea]lui și acest al doilea zapis ca, după coprinderea zapisului d'intăi, să aibă dum[nea]lui Sluğr. a stăpăni acest locu în pace și nesupărat de cătră mine și de către tot neamul mieu. Insemnând acum și locul cu pietre pe unde are a-l stăpăni dum. Și pentru credință mi am pus numele și decet (*sic*) în loc de pecete, ca să să crează, fiind și alte obraze mărturie.

1812, Sept. 14.

Negoită sin Cozma ot sat Șipot, vânzător, și adev[er]ez.

† Neagu Gogoasă mărt.

Nițul Por[um]b mărt.

Gheorghe Bilcescu am scris, și mart.

(Încă un martur.)

Șărban protopop, mart.

(Întărire la isprăvnicie, 14 Septemb[re])

XXII.

Prea-înnălțate Doamne,

Jăluesc Înnălțimii Tale că la sud Saac am un petec de moșei ce să numește Șipot 1 Pața, unde sănt stănjini 75 i palme cinci, pe care vrând ca să o vânzu, nefiindu-mi trebuinčoașă, căci îmi este peste mână a o căota, fiind și puțintică, m'am hotărăt să o vânzū, ca să-mi iau alt acaret, la loc unde să poci a mă folosi, mă rog milostivirii Mării Tale ca să fiie luminată poruncă a să orăndui la starostea de neguțători să să străge la mezat aici, în orașul Bucureștilor, și ... cu prețul ce-m va da mână să să vânzā cum va fi mila Mării Sale.

Al Mării Tale

plecata sluga

Ioniță Rudeanu

(După aprobare, urmează scurta istorie a moșiei.)

[1814.]

XXIII.

Adecă eu Negoită i brat ego Ioniță și brat ego Costandinu cojocar ot Văleni sud Sacu, care mai jos ne vomu iscăli, încredințăm cu zăpis[ul] nostru la mâna dumnilui Slugierului Gheorghe Boldescu precum să să știe că, având noi o casă de vărghiie i de gardu, adecă chipu de băcănie veche, cu unu cuptor de brutărie dezvălit, în sat Șipotului și nefiindu-ne de trebuință, de a noastră bună voe, nesiliți de nimeni, amu vândut-o dumnalui dreptu bani gata tl. una sută; care bani i-amu și priimit toți deplinu în mâinele nostre, și de acum înaintea să aibu dumnilui a o stăpăni cu bună pace, vânzându vinu și rachiu și de ale băcăniei ce va voi, i pâine la brutărie, în scurtu orice, cumu s'au mai urmat vânzaria și mai nainte vreme, cându era băcăniia i cărcuma în stăria ei, fără niciunu fel de supăra[re] de către nimeni. Și spre încredințare ni-amu iscălit mai jos, puindu-ne și pecetiile la rându, ca să (*sic*) criază.

1814, Iunie 2.

Eu Ioniță am vândut.

Eu Negoită am voitu.

Eu Costandin am voitu

(degete.)

Πα... πολ μάρτυρας.

(Încă o iscălitură.)

XXIV.

Încredințez cu zăpisul meu la mâna dumlui biv Vel Sluger Gheorghe Boldescu că, având o moșie la sud Saac, care să numește Șipotul i Pața, în sumă de stânjini șaptezeci și cinci și palme cinci, după copriinderea cărții de hotărnicie a megiașilor, care moșie am avut-o și eu mai nainte de zestre, dată de socră-mea Medelnice-reasa Sultana Fălcoianca, și, după învoiala ce am făcut cu soția mea Marghiola Rudeanca, fiica numitei socră-mii, puind alt acaret al meu părintesc andipricon în locu aceștii moșii de zestre, care fiind priimit și de însăș soacră-mea și cu mulțămirea soții mele, s'au adevărit și de judecata Departamentului de opt, rămăind numita moșie întru desăvârșită stăpănirea mea, pe care de a mea bună voie, nesilit de nimenea, am vândut-o dum[nea]lui mai sus numitului Sluger drept tl. 1800, adecă una miie opt sute, priimind și toți bani deplin în mâna mea. Că dar, sforând dumnealui Sluger

aastă moşie şi descoperind mai mulţi stânjini decât să coprinde mai sus, să rămăie şi acel prisos de stânjini buni ai dum[nea]lui Slugerului fără de a face elu vre un fel de pretenţione pentru acest prisos, după cum, asemenea, de vor işi (?) mai puţini stânjini dicăt să arată mai sus, dum[nea]lui Sluger să nu aibă a mă supăra nici într'un chip cu vre un fel de cerere, fiindcă cu acest mijloc ne-am hotărât şi ne-am mulţemit amândooă părţile. Pe această moşie să află şi vad de moară, pe iazul după apa Teleajenului, sănt şi dooă vaduri de cărcumă şi sat, care este a le stăpăni şi acestea tot în preţul banilor de mai sus arătaţi, şi împreună şi toată moşia din hotar până în hotar, cu câte să află pe dănsa, în veci, nestrămutată, atât dum[nea]lui, cât şi coconii dumnealui, ca o moşie dreaptă şi ohavnică a dumnealui, teslimatisind dum[nea]lui şi cartea de hotărnicie a moşnenilor i zapisul Departamentului de schimbul ce am făcut eu cu soşia mea, şi ce scrisori altele voi mai găsi asupra-i pentru pricina aceştii moşii ce o vându dum[nea]lui Slugerului, toate să aibă a le da dum[nea]lui. Zicu şi ačasta că, numita moşie nefiind căutată atât de soacră-mea, cât şi de către mine, aflându-să peste mână, unii alţi dintre răzoraşi s'au întinsu cu copriinderea, ci dum[nea]lui, ca un bun stăpân ce este de acum înainte, să caute să ş'o descopere, a-şi lămuri toată suma stânjănilor, câtă din vechime au fost, şi cum arată mai sus tot prisosul stânjănilor ce vor işi mai mult pentru căt să numeşte că-i vându, tot al dum[nea]lui să fiie, fără de a pretenderisi cu cevaş, sau neamul meu. Şi spre încredinţare am iscălit atât eu cu însuş mâna mea, cât şi soşia mea, faţă fiind şi alte obraze, care s'au iscălit marturi.

1814, Iul. 6.

Ioniţă Rudeanu adeverez.

Μαρία Ρουδάννα θεεσόνο.

Sultana Fălc[oianca] Medčr., mart. (pecete).

Dimitrachi Sluger, mart. Iordache Fălc. mart.

Bălaş[a] Petr. ...Par.

XXV.

Cu mila lui Dumnezeu Io Matei Vvd. şi Domnu a toată Țara-Rumănească, nepotul marelui şi prea-bunului bătrînului răposatului Io Basarab Vvd., dat-am Domniia Mea această porunca Domnii

Mele acestui preot anume popa Oprea și cu feçorii lui çii Dumnezeu îi va da, din sat din Boldești, ot sud Sac, ca să-i fie lui moșie —, din partea Vișii, și iar să-i fie popi Opri jumătate de vad de moară pă Bratca, iar din partea Vișii. Însă să știe această moșie cu vadul de moară din apa Teleajănelui pînă unde să împreună cu alt hotar —, dupreste totu hotarul, din cîmp și din pădure și din apă și din siliștea satului și dupretutindenea, oricît să va alege. Pântru că au cumpărat popa Oprea această moșie și cu vadul de moară ce s'au zis mai sus de la nepoții Vișii — ot Crîng drept 2.800 aspri gata. Și iar să fie popi Opri jumătate de pogon de pădure în dealul Boldeștilor. Pentru că această jumătate de pogon ce s'au scris mai sus datu-l-au Stoica Burnea și cu feçorii lui popi Opri pentru p mană, pentru sufletul lor, de au fost scris Stoica Burnea pă tatu-său Stoilă și pă mumă-sa Anghelina și pă tot neamul lui la jărtfelnic în sfînta biserică la popa Oprea, și cu zăpis de la mîna lor, cu marturii. Și iar să fie popi Oprii un loc, însă să știe semniile acestui joc de amîndoa părțile, din — pînă unde merge în răzorul Chicului, și din cealaltă parte pînă unde merge de să împreună cu Chicul, și merge din vale pînă la hotar. Pentru că l-au cumpărat popa Oprea acel loc ce s'au scris mai sus de la cumnații lui, de la Stoica și de la Drăgoe, drept 400 aspri gata, cu zăpis de la mîna lor și cu mărturii. Și iar au cumpărat popa Oprea un pogon de vie în dealul Boldeștilor, iar de la cumnații lui ce s'au scris mai sus, drept 1.500 aspri gata. Și iar să fie popi Opri o cezvîrtă de loc de casă în vale, care l-au fost dăruit Stoica și Drăgoe pă feçorul popi Opri, pă Istrate, la nunta lui. Și iar să fie popi Opri o cezvîrtă de loc de casă, iar în vale, pentru că l-au dăruit Chicul cu feçorii lui pă feçorul popi Opri, pă Istrate, iar la nunta lui. Și iar să fie popi Opri o cezvîrtă de loc de casă, iar în vale, pentru că l-au dăruit Vișa și Stana pă feçorul popi Opri, pă Istrate, iar la nunta lui. Și iar să fie popi Opri o cezvîrtă de loc de casă și jumătate de pogon de vie iar în vale, și iar o jumătate de pogon în vie nefăcătoare, pentru că s'au înfrățit feçoru popi Stoichi, Istrate, cu Stoica, feçoru Burni, în sfînta biserică, și au dăruit Stoica pentru frăție pe frati-sau Istrate cu cel mai sus zis jumătate de pogon de vie, și Istrate încă au dăruit pentru frăție pă frati-său Stoica, feçoru Burni, cu o vacă cu lapte. Și iar să fie popi Opri jumătate de pogon de loc de casă

în vale, pentru că l-au dat Draghie i Slina i Neaga, surorile popi Opri, de au pus pă părinții lor la jărtfelnic. Și iar au cumpărat popa Oprea din sj. de moșie din partea Cucii... drept 700 (și în arabe) aspri gata; însă să știe acești sj. de moșie ce s'au scris mai sus din apa Teleajănelui pînă în valea —. Și iar au cumpărat popa Oprea patru sj. de moșie — de la Draghiia din partea Cucii, drept 400 aspri gata. Și iar au cumpărat popa Oprea patru stînjini de moșie din în siliștea din sus de la Draghie, din partea Postelnicului, drept 400 aspri gata. Și iar au cumpărat popa Oprea de la Mihnea, nepotu Viși, a treia parte de moșie, drept 850 aspri gata. Și iar să fie — sora popi Opri, cu fečori ei, Stančul i Ivașco, un pogon și o țeavirtă de loc în deal, și un stînjîn de moșie pînă la Știubeu, de la Stoica Burnea, drept — aspri gata. Și au vîndut acești mai sus numiți oameni ale lor părți de moșie și moșteniri ce s'au scris mai sus de a lor bună voe și cu știrea tuturor megiiășilor din sus și din jos și din împrejurul locului, precum am văzut Domniia Mea și zapisele de vînzare i dăruire, cu multe marturii, la mînă. Drept aceia am dat și Domniia Mea popi Opri ca să-i fie lui baștină și ohabnice, lui și fečorilor lui, nepoților și strănepoților lui, și de către nimeni să nu sa clătească, dupa zisa Domnii Mele. Iată și mărturii am pus Domniia Mea : jupan Vasilie Vel Ban i jupan Hrizea Vel Vorc. i jupan Grigorie Vel Logf., iproci, fiindcă ceilalți boeri nu s'au putut cunoaște a să scrie de rînd, fiind hrisov ros. Aprilie 20, lt. 7149.

Acest izvod s'au tălmacit în limba rumănească întocmai după hrisovul cel slovenesc la Școala Domnească ot Sfîntu Gheorghie Vechiu din București, dă mine, cel mai jos iscălit, și pă unde au fost hrisov rupt și șterse slovele, de nu s'au putut citi, s'au lăsat loc dășchis.

1818, Fevr. 5.

Az Chiriță dasc. slov. izpisah.

XXVI.

Adecăte noi care mai jos ne vomu iscăli încredințăm cu zapisul nostru la mîna dumnealui logofātu Tudorache zet Mariia precum ca să se știe că, avându noi cei mai jos iscăliți o parte de moșioară ce se află la lună (*sic*), lungu din șterpu (*sic*) spre soare-răsare

până în iazu, totu capu moșii nostre de spre partea de dăn jos, răzorașu din Pătea i de spre partea de dăn sus răzașu baba Vișa, și amu vândut-o de a noastră bună voe și nesiliți de niminea, și amu vândut-o în dreptu tl. 460, adecă patru sute și șaizeci i o cămașe în dreptu tl. 20, adecăte doozeci, și amu vândut-o cu știre tutororu frașilor i vecinilor i răzoreșilor și din sus, și din jos, caare mai jos ne vomu iscăli pe anume, pu[1]ndu și degetele la nume, în locu de pecete, ca să să crează.

818, Sept. 5.

(Degete.) Eu Niță sin Manolache, vânzător.

Eu Coste, bratu Nițu, vânzătoru.

Eu Zanfira, soșiiia lui Manolache, răposat, vânzătoare.

Eu Pavelu, bratu Nițu, vânzător.

Eu Ion Poterașu, martur.

Eu . . .

Eu din Pătea, răzorașu, martur.

Eu Ion părcălab ot Șipot, martur.

. . . martur.

Și dumnealui logofatu Tudorache, zetu jupăneasa Mariia ot Lanu Ferarului, să aibă a stăpăni această moșăe câte zile va avea dumnealui i clironomi (*sic*) dumnealui, căți Dumnezeu îi va dărui, neamu de mneamu, spre a nu fi supărat de către nimenea.

818, Sept. 5.

(iscălituri.)

Și, cându s'au făcutu acestu zapisu, s'au făcutu cheltuială de t. 22.

tl. pr.

200 Adecă doo sute amu priimitu eu, numitu čaușu Nițul, de la log. Tudora i de la ġupăneasa Mariuța.

Eu Nuțu Nițu ceaușu.

XXVII.

Prea-înălțate Doamne,

La moșiiia mea Boldești, sud Saac, în viniturile ce am, să coprind stănjăni 500, și, după stăpănire pământului, văzându-mă că nu pot a fi deplin, am făcut cercare cu măsurătoare dreaptă, și m'am găsit păgubaș de 72 stănjăni, care această moșiiie a mea, aflându-să între dooă sfori de moșiiie ale sfintei mănăstiri Tărșorul, adică

vecinindu-să atît pe de o parte, cît și pe de alta, din cap pînă în cap cu numitele sfori ale Tărșorului și, eu fiind în mijloc, am cunoscut că această împresurare îmi curge de la vecinătate și, vrînd ca să-mi aleg moșiia, să-m găsesc și lipsa stînjănilor 72 pînă la 500, cît am s'o stăpănesc și prin alegere bună să mi-o hotărăsc și să o înpietresc, a nu mai avea prigonire cu vecinătatea, am dat jalbă stăpînirii încă de la leat —, de sînt peste trei ani trecuți, și, orînduindu-să la dumlor boerii ispravnici, nu ni s'au făcut nicio săvîrșire, căci, dupe orînduială, dînd de știre vecinilor miei ca să viie cu sineturile în fața locului, adecă Sfinția Sa părintele egumenul Tîrșoreanul, care este din toate părțile vecin cu mine, cu pricină numai că va veni, puind soroc peste soroc, m'au prelungit pînă astăzi, și eu sînt răbdatoriu, atît de paguba acelor 72 stănjăni ce-mi lipsesc, cum și cer alegerea moșii mele, că nu poču să o hotărăsc și să o înpietresc, a fi știută stăpînirea cu nestrămutare. Mă rog înălțime Tale ca să se facă luminată poruncă către dumlor boeri ispravnici să aleagă dintre boerii județului pe unul, doi, carii vor fi mai cu știința pentru ale moșiilor pricini și, dînd în știre Sfinții Sale parintelui egumen Tîrșoreanul să viie cu tote sineturile ce le are pentru acele doo sfori de moșiie care să vecinește pă lăngă mine, ca să mergem amîndooă părțile la fața locului, unde am și eu ale mele sineturi, să mi să tragă moșiia și să mi să împlinească suma stănjănilor 50, după zapisile ce am, puindu-să și semne înpietritoare a mi să ști stăpînirea neclintită, a nu mai avea pricină de spre vecinătate.

Al Înălțimi Tale plecată slugă,

Gheorghii Bojdescu biv Vel Pahrc.

Ordiu la 7 Februar 1819.

XXVIII.

Sud Saac.

Ghica mazilu ot Ștefești au tras la judecată înaintea noastră pe cumnatu-său, Stanu Postelnicelu ot Homorăču, pentru un locu de prăvălie ot Văleni, ce i s'au încotropit de cătră parăt, ca să i să dea întru stăpănire, cu cuvânt că este dat prin foaie de zestre de cătră socru-său.

Care întrănd în cercetare, am cerut mai întii de la jăluitor foaia de zestre pentru acest locu ce sa ne arăte, și ne scoase de față, care să văzu cu lt. 1792, Ghen. 1, de sănt acum 27 ani, cu

coprire că îi dă o cezvară locu de prăvălie la Văleni, în fața țargului, de spre băcăniia vatafului Moise, în potruva caruia ne arată și părătul iarăși foaie de zestre, a soacri-sii, cu lt. 807, Octom. 7, cu 12 ani în urma foi dă zestre a jăluitorului, cuprinzătoare că-i dă zestre o pravălie cu casa în Valeni, stapânindu-o de atunci și până acum nezmintit. Înpotrivă iarăș răspunse jăluitorul că locu ce i s'au dat parătului este al său în puterea foii de zestre, și rău au făcut bină pă dănsu, iar mai vartos că lemnile pravăliei le-au vandut la un Velicu Băcanu ot Văleni, de sânt acum 6 ani și mai bine, și nu mai are trebuință a să amesteca. Pentru care să apără părătul ca nu numai însuș n'au făcut bină pă dănsu, ci socru-său, în viața aflându-să, și poate să fi făcut vre un alt așzământ cu dansu, fiind vreme la mijloc trecută, și, al doilea, că de la această pravălie nu au vandut alte lemne, neavând nicio supărare, fiind zdravană, ci de la alte pravălie ce sânt totu în rând cu această pravălie căzute cateva lemne, le-au vandut dooă cumnate ale lor, aflându-se atunci fete, în casa sa, ca să nu să prăpădească, luindu și bani, precum chear acel Velico au mărturisit că, și de i-au cumpărat, dar nu știe de la care pravălie au fost, și deosebit că, de nu s'ar fi siguripsit numitul atunci când s'au făcut pravălie pe acel loc, cum de îngăduia pa socru-său a face bină? Deci, ne mai rămăindu-i niciun cuvânt de pricinuire numitului jăluitor, ca unu ce trebuia să-și caute cu socru-său de atunci, iar nu tocmai acum după 12 ani, când părătul își are stăpânire neclintită, gasim cu cale ca părātu Stanu să-și stăpânească pravăliea cu casa ei, după cum și până acum, în pace și nesupărat. Dar, pentru ca să nu rămăe și jăluitorul isterisit de totu, i s'au hotărât, cu mulțămirea și a părătului, ca să-i dea alt locu asemenea în fața țargului, ca să-și sădească orice va voi pă dănsu.

...Biv Vel Aga.

1819, Dechmv. 30.

CONSTANTIN IORDĂCHESCU
CATAGRAFIA MUSEULUI „N. IORGA“
DE LA VECHEA ȘCOALĂ GOSPOD, AZI „MARCHIAN“,
DIN ORAȘUL BOTOȘANI

LĂMURIRE

În luna Iunie, anul 1924, am înființat pe lângă școala „Marchian“ din orașul Botoșani — foasta școală gospod, veche de peste o sută optzeci de ani¹ — un muzeu de documente, manuscrise, tipărituri și obiecte vechi, căruia i-am dat numele „*Museul N. Iorga*“, după numele unuia dintre foștii elevi ai acestei școli.

Tot odată, am rugat pe d. profesor N. Iorga să binevoiască a ținea o conferință în sala Teatrului „Eminescu“ din Botoșani, în folosul acestui muzeu.

Conferința a avut loc în ziua de 12 Iulie 1924, avînd titlul „*Literatura de azi*“, și a produs suma de lei 17.085, sumă destinată cheltuielilor de achiziționare și de întreținere a muzeului, supt denumirea „*Fondul N. Iorga*“.

Fructul ostenelilor mele din timpul unui deceniu îl presint acum cercetătorilor trecutului nostru în această catagrafie. Am căutat să fac din ea, nu o listă seacă de obiecte numerotate, ci o „carte“, care poate fi cetită cu interes și folos imediat.

Fiind vorba de documente, manuscrise și tipărituri², cele mai multe necunoscute, le-am așezat în ordine cronologica, și am făcut pentru fiecare un resumat fidel al cuprinsului, cu mențiuni speciale despre oameni și locuri, subliniind prin citațiuni³ întocmai ceia ce se găsește caracteristic în ele.

În afară de prețioase relații genealogice asupra familiilor vechi și asupra stăpînilor ce au fost pe locurile de azi, cetitorul va găsi date asupra cîrmuirilor trecute, asupra obiceiurilor patriarhale de odinioară, aplicate cu deosebire la judecăți și pricini de moșie,

¹ Prin hrisovul de la 1759, Dec. 28, publicat în *Uricariul*, II, p. 51, Ioan Teodor Calimah reînființează școala gospod, în tirgul Botoșai i, „dupa cum au fost și mai înainte“.

² Aici se dau numai resumatele de documente (N. I.).

asupra vechimii unor localități și numirii lor de altă dată și mai ales asupra evoluției și a influențelor ce a suferit limba vorbită și scrisă, care primia aromă turcească, grecească sau rusească, după valorile de străini ce treceau peste țară.

Ar fi poate locul să-mi exprim dorința de a se încuraja înființarea unor asemenea muzee în fiecare centru județean al României Mari. Cu o propagandă inteligentă, făcută de oameni ce inspiră încredere, s'ar salva de la pierdere și distrugere ceia ce se mai păstrează în familiile de cărturari, ca amintire de la bătrâni. Urmașii și moștenitorii, de cele mai multe ori, nu prețuiesc cu pietatea cuvenită aceste lucruri. Cîți nepoți n'au aprins focul cu manuscrise și documente ce erau sfinte pentru bunicii lor! Cîte hîrtii prețioase n'au fost vîndute cu chilogramul negustorilor, ca să învelească în ele brînză sau măslină!

Documente, acte, scrisori, cărți rare și obiecte vechi, strînse cu rîvnă, pricepere și dragoste în aceste muzee județene, sămănate pe tot întinsul țerii, s'ar pune la îndemîna celor ce știu să le prețuiască și ar servi cultura națională.

Iar catagrafii, în felul acesteia, ar scoate la lumina zilei multe comori ascunse, ce zac azi necunoscute și necercetate.

Constantin Iordăchescu,

Botoșani, 8 Septembrie 1935.

I.
DOCUMENTE, ACTE, SCRISORI.

1..

1674, Ian. 1. — *Suret* de pe hrisovul lui Ștefan Petriceicu-Vodă, din 1674 Ianuar 1, făcut la Suceava, prin care Domnul dăruiește pe Ion Stroescul, fost staroste de Cernăuți, cu satul Petreștii din Ținutul Dorohoiului, pe apa Prutului, „ca să-i fie lui danie și miluire în veaci și dumisali și fămei dumisali și coconilor lui“ „dar cine să va amesteca să strice, să fie afurisit de 318 oteți din ij vă Nichee“.

Donat de d-ra Sofia Tautu.

2.

1692, Maiu 24. — *Suret* de pe hrisovul lui Constantin Cantemir-Vodă din 1692, Maiu 24, prin care se poruncește lui Ștefan Banul să cheme răzeșii de pe Valea Moisăi și Pruna, până în fundul Băgăului și din Vadul lui Frățilă până în Poiana Zgurii, ca să plătească boul și vacile ce au dat „Eonu ciobanul“ vornicilor de Fălciu și Bîrlad, fiindcă în zilele Ducăi-Vodă s'a făcut o „moarti di om“ în Ținutul Fălciului „și, fiind Gavriliță Vornic Mare, au făcut strînsură din toate satele di prin pregiur di șapți hotară, să plătească moarte acè di om, și au luat d-lui Vornicu din toate satele cîte 9 galbeni și au luat vornicii di Bîrladu cîte 4 galbini di sat și i-au luat și lui, dumnealui Gavriliță Vornicul un bou și 2 vaci cu viței, și au dat și vornicilor di Bîrladu 2 galbini“. Astfel a plătit el pentru răzeșii de pe două văi, iar ei nu i-au mai întors nimic până „acmù“ ceia ce a plătit pentru dînșii ca să răscumpere acea moarte de om.

Cumpărat dela Traian Ichim, din fondul „N. Iorga“.

3.

1692, Iulie 9. — *Suret* de pe hrisovul lui Constantin Cantemir-Vodă din 1692, Iulie 9, făcut la Iași, prin care se întărește dania lui Ștefan Petriceicu-Vodă către Ion Stroescul, Armașul cel Mare, cu satul Petrești. „Și dereasele ceale vechi ce or fi pe saat pe Petrești, oricând la cine s'ar afla, să aibă a să lua și să să dea în mîinile bojarinului nostru ce să scrie mai sus, lui Ion Stroescul Armașul cel Mare, și cu blăstăm nime din semințiile lui Ștefan Petru-Vodă să nu aibă a să amestica“. Drept aceia se întărește cartea de miluire și de danie a lui Ștefan Petru-Vodă către Ion Stroescul, „ca să-i fie dereaptă miluire, ocină și moșie și feciorilor dumisali și nepoților și strănepoților și a toată seminția ce să vă aleage dintru dumnealui în veaci neclătit și nerușuit nici dănăoară“
Donat de d-ra Sofia Tautu.

4.

1742, Februarie 5. — Arhimandritul Iezechiil de la Trei Ierarhi din Iași, delegatul Mănăstirii Panteleimon de la Sf. Munte, dă iazul ce este în Dresleuca al Mănăstirii Doamnei, jud. Botoșani, stricat „de cînd au mers Împărăție la Camenița“, lui Manole neguțitorul, să-l izască și să facă moară, iar el sa ieie pentru osteneală a treia parte din agonisita morii și eleșteului, iar două părți să trimită la Sfânta Agură, la Sf. Panteleimon, unde este închinată Mănăstirea Doamnei.

Călugării de la Mănăstirea Doamnei să nu se amestece ca să strice tocmeala, „că, de cînd sînt eu aice în țară, di atâția ani, n'am văzut niciodată un călugăr acolo di treabă, ce tot niște bețivi și nevrednici“. Iar, de s'ar ispitii cineva să strice, „să fie trecletu și proclētu și blastămat de Dumnezeu și de Maica Precista și de 12 Apostoli și de sfinții oteți de la cetatea Nicheiei, să aibă parte cu luda și cu trecletul Arie“ „și de mine păcătosul încă să fie afurisit“.

Iscălește grecește.

Cumpărat de la Traian Ichim, din fondul „N. Iorga“.

5.

1747, Iulie 18. — *Carte* de la Grigore Ghica-Vodă către Ion Iamandi Vel Jicnicer și Nic. Buzne, „vel vornic di poartă“, să cerceteze jalba lui Alexandru Murguleț contra lui Lupul Balș Med.,

„că ar fi având împresurare“ pentru moșia sa Petreștii cu moșiile lui Lupul Balș, Darabanii și Voicăuții. Să cerceteze cu amăruntul și cu bună dreptate să pună și stâlpi de piatră, semne hotară.

Donat de d-ra Sofia Tăutu.

6.

1756, Iunie 2. — *Suret* de pe cartea domnească adresată de Constantin Mihai Cehan Racoviță-Vodă către Neculai Kogălniceanu biv Vel Comis și Apostol Penișoară, s cerceteze pricina lui Vasile Ciobanu și nepotul său Lupul Ciobanu pentru niște hotare de moșie din fundul Băgăului, Ținutul Fălciului, pe care, din cauză că s'a făcut pe acele moșii o moarte de om în timpul Domniei lui Duca-Vodă, „s'au aruncat acea moarte de om pe 3 hotară, ca să plătească de hotar câte 9 ughi la Vel Vornic și câte 2 ughi la vornicii de Bârlad“.

Cumpărat dela Traian Ichim, din fondul „N. Iorga“.

7.

1762, August 2. — Carte de la Grigore Ioan Calimah-Voda către Iordachi Cananău biv Vel Med., ispravnic Ținutului Hârlăului, și Costandin Macri biv Vel Jicnicer și Toader Isăcescul biv Vel Șătrar, prin care arată că Ioniță Murguleț a dat jaloabă pentru moșia sa Petreștii, spunând că trage mare împresurare din partea Vornicului Lupul Balș cu moșiile lui, Dărăbanii și Voicăuții. Li rânduiește hotarnici sa cerceteze și să hotărască, „stâlpindu-o și cu pietri atât de către moșiile Vornicului Lupul Balș, cât și de către unul Vasile Silion“. „Neodihându-se vre o parte cu hotărîre ce veți face, să le dați zi de soroc ca să vie la divan.“

Donat de d-ra Sofia Tăutu.

8.

1763, Decembre 8. — *Mărturie* semnată de Iordachi Cantacuzino Spătarul (socrul Vornicului Lupu Balș) și alții, cari au fost rânduieți de Grigorie Ion Calimah-Vodă să cerceteze jaloaba „Ruxandei, giupâniasa lui Alexandru Murguleț“, contra lui Lupu Balș Vel Vornic, care i-ar fi împresurat și luat o bucată de loc din satul Petreștii, „cu casele Murgulețoaei și cu oameni cu tot“. „Fiind și carte de blăstăm asupra cui ar ști hotarul și n'ar mărturisi ade-

vărul“ s’au adus oamenii din Căbizne, satul lui Lupu Balș, și din Petrești, satul Murgulețoai, „și, citindu-le carte de blăstăm“, au făcut cercetările, din care „s’au cunoscut strâmbătate Murgulețoai“ și că „rau și cu strâmbătate au fost luat acea bucată de loc.“

Donat de d-ra Sofia Tautu.

9.

1764, Novembre 9. — *Hrisov* de la Grigore Ioan Calimah-Vodă, din 1764, Novembre 9, prin care se dă carte domnească Zamfirii fetei raposatului Ion Stroescul biv Vel Armaș, și lui Ioniță, Gheorghe și Iordachi, nepoți de feciori ai Zamfirei, să stăpânească satul Petreștii de pe apa Prutului, Ținutul Dorohoiului, luând zeciuală din țarini și samănături din zece una și din cinzeci de stupi, unul.

Donat de d-ra Sofia Tăutu.

10.

1767, Maiu. — *Hrisov*, prin care Grigore Ioan Calimah-Vodă a „miluit pre credincios boiar[ul] nostru d-lui Sandul Sturdza biv Vel Stolnic cu un Țigan dintre Țiganii domnești, anume Grigore Ungureanul, dinpreună cu Țiganca lui și cu toți copiii lor, și cu tot rodul ce se va trage dintre dânșii, neclățiți și nestrămutați nici odinioară în veci“, care Țigan mai întâiu a fost cercetat de Vasile Razul Hatman și găsit că e dintre Țiganii domnești, străin, venit din altă țară.

Donația Traian Ichim.

11.

1768, Maiu 21. — *Scrisoare* din partea lui Grigore Ioan Calimah în a doua Domnie, către Costandin Cananau biv Vel Păharnic, ispravnic Ținutului Hîrlaului, și Costandin Kog. biv Vel Stolnic, ispravnic de Ținutul Dorohoiului, ca sa cerceteze jaloaba Ruxandei Murgulețoaii din Dorohoiu asupra lui Vasile Silion, tot de acolo, care, având moșia Păltiniș alături de Petreștii Murgulețoai, a luat o bucată de loc din Petrești, și anume de la Petrile Lozăilor și până în vatra satului. Dacă nu vor fi mulțămiiți, să li deie zi de soroc ca sa vie la Divan să se judece.

Donația Sofia Tăutu.

12.

1773, Maiu 31. — *Pricaz* din timpul primei ocupații rusești, scris în rusește și în românește, către pârcălabii Hurmuzachi și Coste Chirilovici, prin care se poruncește din ordinul „Mariei Sale Gheneral Maior Rimschi Corsacov și Feldmareșal Petre Alixandrovici Rumnianțov“, că moșiile din satele Edineț, Capoteni și Serzeica din Ținutul Hotinului se cuvin mazilului Prizgul, după scrisori ce a arătat și mărturie de la Divan. Să înștiințeze pe locuitori. Semnat rusește brigadiriul, indescifrabil.

Donația Sofia Tăutu.

13.

1773, Decembre 25. — *Scrisoare* de felicitare de Crăciun din partea lui Ioan Miculi, din Iași, către vărul său, logofatul Ioniță Murguleț. Vrea să vândă moșiile Criva și Horobcăuții „cu tot venitul, atât orânda, dijma și havaetul caselor“, „și mai eftior, numai bani gata să-mi deie“. Și pârcalabul Coste din Hotin vrea să le ieie pentru un om al d-sale.

Donația Sofia Tautu.

14.

1773, Decembre 28. — *Pricaz* tot către pârcălabii Hurmuzachi și Coste Chirilovici, pe două coloane, rusește și românește, semnat de un brigadir, ca să înștiințeze pe locuitori ca moșiile din satele Brânzeni, Hincăuți, Saliște și Rucșanul din Ținutul Hotinului se cuvin Anghelii și băieților Visternicului Gherghel, Niculai.

Donația Sofia Tăutu.

15.

1774, Ianuar 19. — *Pricaz* în rusește și românește către pârcălabii Hotinului Hurmuzachi, și Coste Chirilovici, ca să hotărânicască stăpânirea mazilului Niculai Calmăcicii asupra satelor Săliște, „Cișnicov“, „Precutov“ și jumătate din Nisfoaia.

Donația Sofia Tăutu.

16.

1776, Ianuar 24. — *Împărțeala* pe doi frați și o soră a moșiilor rămase de la Alexandru Murguleț, și anume: au luat cei doi frați

Ioniță și Iordachi Murguleț satul întreg Teioasa ce se chema Petreștii, din Ținutul Dorohoiului, jumătate de sat de Mihalce „ce se chiamă Canina (Cacica?) din Ținutul Cernăuților și aceiaș parte dintr'un sat întreg din Ipoteștii, din Ținutul Hârlăului“. Iar „Catinca Strâjculeasa, sora noastră, satu întreg anume Mihucenii, ce este pe apa Cotovoțul, la Ținutul Sucevii, și cu părțile de la Noă-Soliță din Ținutul Cernăuțului“. „Așijderea și pentru moșiile din Ținutul Hotinului, din îndurarea milostivului Dumnezeu ca sa iasă vreo-dată la stăpânirea noastră, iarăș să avem a le stăpâni frățește, cum și pentru Țiganii ce sânt părintești încă să avem a ni împărți cu dânșii frățești pe 3 părți“.

Donația Sofia Tăutu.

17.

1776, Ianuar 24. — *Scrisoare* de învoială, dată de Păharnicul Vasile Strășca la mâna cumnaților lui: Ioniță și Iordachi Murgulețu, prin care arată ca s'a învoit frățește la împărțeala averii socrului său Alexandru Murguleț. Iar, de s'ar mai ivi mai târziu și alte moșii sau locuri de casă în Cernăuți, să se împartă iarăși frățește în trei părți.

Donația Sofia Tăutu.

18.

1776, Maiu 20. — *Adeverință* dată lui Ioniță Murguleț pentru un zăpis de vânzare de la soborul mănăstirii Putna, referitor la satul Novo-Săliță, din veleaț 7171 (1663), către Șătrarul Brahă din Drăgușeni. S'a luat zăpisul spre a se arăta într'o pricină de judecată, cu obligația de a-l înapoia lui Murguleț.

Donația Sofia Tăutu.

19.

1776, Iulie 10. — *Hotarnica Băicenilor*. Din porunca vornicilor de Botoșani, Portariul Manu și Jicnicerul Manolachi Dimachi, s'a cercetat hotarul dintre Băiceni, moșia Medenicicului Giuvan, și Curteștii, moșia lui Costaș Culibră, Ținutul Hârlăului. Au plecat de la un lac „spre Apus, din piatră în piatră, până piște păraul Hliboce, și în margine codrului s'au găsit bour într'on stejar vechiu“. Apoi spre Balta Arsă și pană în apa Miletinului, găsiș-

du-se ca semn de hotar bouri vechi în stejari. Și, fiindcă Medelnicerul Giuvan „trage să ieie poiana Balții Arse toată, s'au cercetat și oamenii bătrâni și s'a găsit unul Giorgii Dămiean..., om bătrân ca de 70 ani care au fost față când au hotărît Logofătul Miclescu, și l-au și bătut la toate semnele ce scrie în hotarnica Miclescului, ce au hotărît cu Gheorghie Corstieană din Curtești și cu alți boeri“.

S'au aflat apoi că Medelnicerul Giuvan, ca să ieie fără drept acea poiană, „au pus giupăneasa d-sali niște țărani de au făcut bour nou în gura drumului nou, în fundul poenii, pe hotarul curmeziș, ca să îneci moșia Curteștii, și acel bour au rămas rău și răsuflat, făcut far de cale“. Se cere să poruncească vornicii să se „strice bourul acela rău, ca să nu să mai nască vr'o pricină“.

Donația Sofia Tăutu.

20.

1777, Februar 7. — *Carte* de la Grigore Alexandru Ghica, prin care se poruncește lui Ioniță Murguleț să vină la judecată pentru moșia Petreștii din Ținutul Dorohoiului cu Banul Grigore Balș până la 15 Februar, căci, nevenind, „să va trimete om gospod, de-l va aduce și îi va da ciubotele omului gospod“.

Donația Sofia Tăutu.

21.

1778, August 13. — *Poruncă* de la Costandin Dimitrie Moruz către părintele Mitropolit, ca împreună cu Vasile Razu Vel Logf., Ion Canta biv Vel Logf., Dimitrașcu Sturza biv Vel Logf., Ioan Canta Vel Vornic., Neculai Roset Vel Vornic și Lascarache Roset Hatman să se adune și să ieie sama pentru pricina de moșie ce este între Grigore Balș Vel Ban și Ioniță Murguleț Vel Păharnic și, după ce „cu amănuntul cercetare ce veți face în frica lui Dumnezeu, după dreptate ce veți cunoaște prin anaforă, să înștiințați pe Domnia Mè; aceasta poronesc.“

Donația Sofia Tăutu.

22.

1778, August 21. — *Anaforaua* semnată de Mitropolitul Moldovei și veliții boeri cari au judecat la Mitropolie pricina dintre Ioniță

Murguleț și Banul Grigore Balș pentru satul Petreștii, ce se numește Teioasa, de pe apa Prutului, Ținutul Dorohoiului. Anaforaua e întărită cu „buiurtiul“ lui Costandin Dimitrie Moruz, cu iscălitura și pecetea domneasca, prin care se poruncește vătavului „za aprozi“ „sa sa ia de la dumnealui Grigorie Balș Vel Ban și să să deie la mâna Murgulețeștilor, și această pricină mai mult să nu sa caute“.

Donația Sofia Tăutu.

25.

1784, Octombrie 6. — *Hrisov* de la Alexandru Costandin Mavrocordat prin care se întărește stăpânirea unei case cu livadă din Botoșani, a lui Dumitru Parlafes, cumparată la sultan-mezat. Parlafes era dator cu bani lui Tudori Albinețul din Botoșani și lui Dumitru Butnariu din Iași și, neputând plăti, a cerut să i se vândă casa și livada ce erau puse amanet. Baniii mezatului s'au împărțit de Ilie Catargiu Vel Vornic la datornicii lui Parlafes.

Donația Traian Ichim.

24.

1785, Iunie 9. — *Carte* de la Alexandru Ioan Mavrocordat, prin care se fixează soroc de judecată la Divan Ancuței a Postelnicului Ioan Cuza pentru moșia Gramenița de la Cernăuți „ot Cordon“, cu Banul Manolachi Costachi. „Neviind însuș, nici vechil, apoi va fi adus cu om gospod, și va da și ciobote.“

Donați Traian Ichim.

25.

1786, Septembrie 7. — *Carte* de la Alexandru Ioan Mavrocordat Firariul, prin care se da zi de soroc, Sf. Dumitru, lui Ionița Murguleț să se judece cu Grigore Balș pentru Petrești. Nevenind, va fi supărat cu om gospod.'

Donația Sofia Tăutu.

26.

1787, Octombrie 26.—*Diată*, prin care Grigoraș Gușul din Botoșani lasa fiului său Toader casele cu pivniță supt ele, care se hotărăsc din sus „cu ratoșul d-sale Pitar Chiriac Crăstianu, iar pe din gios

se hotărâsc cu zăplaziu besericii Ospeniei, care razimă în Școala Gospod“.

Până la majoratul lui Toader, casele și pivnița au fost stăpânite de ginerile său, Iancu Eni, și fiică-sa, Catrina, cu îndatorire ca „să mă odihnesc și eu într’o casuță din dosu, ca omu slabu și bătrânu. Dară nu m’am putut nimică odihni, că în multe rânduri m’au bătut și m’au datu afara, și am umblatu pe ușile altora și nicio ocrotire sau odihnă n’am avut de la dînșii, că până și capul mi-au fost spart odată ginerile meu Eni“. „Pre care nu vor urma după ale mele hotărâri întocmai deplin, sa fie blăstămați de Dumnezeu și de Precurata, asemenea ca și de toți sfinții și de nimenea ertați să fie.“ Semneaza și zece martori din Botoșani, între cari preotuț Teofan de la Sf. Gheorge, Ioan de la Sf. Vinere, Grigore de la Pogorârea Sf. Duh, preotul Iurașcu, Toader Pisoțchi, Lupașcu Ioan, etc.

Donația Const. Iordăchescu.

27.

1789, Mai : 28. — *Carte de judecată* de la boierii judecători ai Divanului Moldovei, cari găesc că pe dreptate au fost judecățile făcute de Vornicii de Botoșani, întâia de Pitarul Ianachi Codrescul și a doua de Spătarul Grigoraș Sturza și Șarban Cananău Stolnic, în pricina dintre Toader, feciorul lui Gligoraș Gușul din Botoșani, cu cumnatu său, Eni Iancul, și cu soră-sa, Catrina, pentru o pivniță și crâșmă cu loc sterp, alătura de biserica Ospenia și Școala Gospod. Eni Iancul, nefiind mulțămît cu judecata Vornicilor de Botoșani, a dat jalbă la Divan. Aici el a adus un zăpis din care căuta sa dovedească faptul că Gligoraș Gușul i-a dat acea crâșmă și pivniță cu loc drept zestre și a adus și un martor, pe Andrei Ișlicariul.

Însă zăpisul s’a dovedit mincinos, căci, confruntându-se cu alte scrisori ale lui Grigoraș Gușul, care știe carte, nu s’a gasit nici-un fel de asămănare, iar martorul, după arătarea mai multora ce au fost de față, ca : „Lupașcul, starostele de negustori din Botoșeni, i Tănase Cuciureanu, cupeții, și Ioniță polc. ce au fost diiac al d-sale Manolachi Dimachi Aga“, s’a dovedit a fi om ce nu merită crezare, „filnd plecat cu totul la patima beției și altele“.

Donația Const. Iordăchescu.

28.

1794, Novembre 28. — *Mărturie* făcută la starea locului pentru livada preotului Iancu din Boușori, Ținutul Fălciului, asupra căreia aveau pretenții răzeșii din neamul Cocuzeștilor.

Cumpărată de la Traian Ichim, din fondul „N. Iorga“.

29.

1795, April 15. — *Încredințare* dată la mâna preotului Iancu din Boușori, prin care se arată că s'a judecat pricina dintre preotul Iancu și Cocuzești pentru o livadă și că preotul are dreptul a o stăpâni.

Cumpărată de la Traian Ichim, din fondul „N. Iorga“.

30.

1795, Septembrie 10. — *Carte* de la Alexandru Ioan Calimah-Vodă către Alexandru Beldiman biv Vel Păharnie și Dimitrie Pit., ispravnic de Ținutul Neamțului, să cerceteze jalba lui Ioan Roset biv Vel Ban, care spune că are o moșie, Căciuleștii, în acel Ținut, care se împresoară de vechilii ce țin cu anul moșia mănăstirii Râșca. Să cerceteze scrisori și dovezi și să o scoată de supt înpresurare. Iar, de vre-o parte va fi nemulțămîtă, să deie zi de soroc să ca vie la Divan, să se hotărască.

Donația Const. Iordăchescu.

31.

1798, Ianuar 24. — *Hrisov* dat în Iași, prin care Alexandru-Vodă Calimah face danie și miluire lui Mihalache Manul biv Vel Postelnic un loc din Iași în mahalaua Muntenime-de-jos. S'a rânduie Iordachi Canta Vel Logofăt de Țara-de-jos ca să „stâlpească cu piatră-hotară“ locul, împreună cu Șarban Botescu biv Vel Sulger, cari, mergând cu Dumitrașcu Iacodin și Costandin Ursianul, logofeții de taină, să cerceteze pe mahalagii dacă nu e al cuiva locul acela, au cercetat pe Neculai Gheciul, staroste de abageri și Anastase Cihodariul Gande și pe Logofătul Constandin Ursianul, „ce iaste vechiu mahalagiu și mai cu știință“, și s'a dovedit că locul a fost „al unui Costandin Surtuc, grămătic postelnicesc, și, în vremea Domniei Sale Alexandru Ion Ipsilanti Voevod, s'au făcut hain și au trecut în Țara Moscheciască, iar casa lui, rămâind aice pustie, mai

ales în vremea când au fost ortalele enicerilor, cum și oștile moschicești și chesaricești, s'au risipit, și de atunci au rămas locul pustiu, fără stăpân.“ Au mai cercetat dacă acel grămatic nu a lăsat „vre un vechilet“ asupra locului, sau să-l fi pus amanet pentru bani.

Apoi au măsurat și stălpit locul, și s'a dat Postelnicului Manul, să-și facă casă, sau orice bină va vol.

Cumpărat de la locotenentul-colonel Ștefan Cristea, din fondul „N. Iorga“.

32.

1798, April 18. — *Hrisov*, prin care Alexandru-Voda Calimah întărește lui Toader Gușul, dascăl din Botoșani, stăpînirea pe o crâsmă cu pivniță și locul ei, în urma judecării Divanului din 1799 contra cumnatului său, Iancu Eni. În hotarnica ce se arată în acest hrisov se spune între altele: „Și din piatra aceia la vale mergând, alătura cu locul Sfântului Nicolai, până în peretele Școalei Gospod, măsurându-sa, s'au găsit optu pol. stânjeni gspd, și, din păretele Școalei mergând în gios sp.e Răsarit alătura cu țintirimul bisericii Ospenia pana în colțul țintirimului, au găsit 14 stânjeni gspd“.

Donația Const. Iordăchescu.

33.

1800, Iunie 10. — Vornicia de aprozi scrie lui Gheorghii telabașa sa strige la mezat în curgere de patruzeci zile pe toate ulițele orașului și în Divan gspd. că se vinde prin sultan-mezat averea Pitarului Panait Ianur, și anume: „Casele ce sânt la poarta mănăstirii lui Barnovschi“, două dugheni din Târgul-de-jos în Postavărie, și 12 pogoane de vie la deal la Plopu, în Ținut. Putnei, care în urma judecării Divanului s'au luat din mâna Jicnicerului Gheorghie Spițeriu, care le stăpânia pe temeiul unei diete mincinoase.

La „haraciul ce se va face asupra cui vor rămânè se vor da“, iar adevarații clironomi sa-și iea friștecare „dreapta partea sa de bani“.

Cumpărat de la Traian Ichim, din fondul „N. Iorga“.

34.

1801, Septembrie. — *Testament* scris de Ion Dascălul, prin care „Cristina, fata Sofiei“, lasă vărului său Necula Silichi părțile ei din moșiile Boușorii și Delenii din Ținutul Fălciului.

Cumpărat de la Traian Ichim, din fondul „N. Iorga“.

35.

1803, Iulie 12. — Sandu Tiron din satul Trestiana, Ținutul Dorohoiului, vinde cu 120 lei „d-sale jupânului Leiba Jid., ciobotar din târgul Dorohoiului“, o casă pe ulița Buhaiului-din-sus.

Donația Const. Gh. Cucu.

36.

1803, Iunie. — *Copie de pe hotărârea Divanului pentru moșiile Pânzăreștii și Drăgoeștii, adeverită în 1817, Ianuar 1, de Postelnicul Iordachi Donici, de la Departamentul Pricinilor Străine.*

Donația Const. G. Cucu.

37.

1805, Martie 7. — *Zapis în limba greacă, prin care monaha Marta vinde o casă logofetesei.*

Zapisul e întărit cu blagoslovenia și iscălitura Mitropolitului Veniamin Costachi, care scrie: „fiindcă d-ei Logofeteasa este coconană cinstită și mănăstirea Agapiei nu iaste în putere a cumpăra casa, cu voia și blagoslovenia noastră o au cumpărat d-ei“.

Cumpărat dela Traian Ichim, din fondul „N. Iorga“.

38.

1805, Octombrie 26. — *Scrisoare în grecește, dată de superiorul mănăstirii Popăuți, Traian Poliche (?), cu pecetea mănăstirii Popăuți, pentru locul mănăstirii de lângă biserica Trei Ierarhi, în drumul Curteștilor.*

Cumpărat dela Traian Ichim, din fondul „N. Iorga“.

39.

1808, Iulie 1. — Divanul Cnejeii Moldovei dă *carte* Logofătului Costandin Balș și omului său prin care numește vameș la Ținutul Fălciului, Grecenii și Codru, care să fie volnic a strânge slujba vămii de la toți cei ce vor face negustorii. Se dau instrucții cum să procedeze; să i se deie patru slujitori ai Ținutului, să-i fie de ajutor, iar banii și „tabla“ și „sama“ să-i deie ispravnicului de Ținut, care să-i trimeată „cu înadins slujitori de ai Ținutului la vameșii de carvasară“. Era ocupația rusească dintre 1806 și 1812.

Cumpărat dela Traian Ichim, din fondul „N. Iorga“.

40.

1810, Februarie 22. — *Zapis*, prin care „Teodor Guș sin săvârșitu-lui Ghedeon monah, dinpreună cu soțul meu Ileana“, cedează ginerului său Apostol Gheorghiu crâșma cu locul ei de lângă țintirimul bisericii Ospenia din Botoșani, pentru datorii, dându-i și toate documentele pe basa cărora se afla în stăpânire.

Donația Const. Iordăchescu.

41.

1811, Iunie 12. — *Zapis*, prin care Nicola sin Ilie Alhaz vinde prin rază-pazar „doftorului al opștii, Antonachi Caruz“, o casă din Botoșani, din mahalaua Vrăbienilor (ce o avea cumpărată de la Sofia, fiica lui Dumitru Cucuzel papurcic), cu 11.000 lei. Fața locului este „spre drumul cel mare ce vine din târg și merge spre Trei Sfetitele, din șarampoi lui Hagi Costachi și pără în picătura streșinii grajdului a Cârste Alexiu, zis Cristea Siva“. Se mărginește și cu logofătul Ioan Ursuian Papazoglu. Vânzătorul iscălește grecește.

Donația Const. Iordăchescu.

42.

1812, Octombrie 4. — *Însemnare* pentru două scrisori și anume : Împărțeala lui Dubău din leat 7178 și o diată a lui Niculai Murguleț din leat 7200, pe care le-a luat Stolnicul Iordachi Murguleț de la cumnată-sa Anița. Iar de împărțala lui Irimie Murguleț scrie că n'a găsit-o.

Donația Sofia Tăutu.

43.

1814, Septembrie 2. — *Zapis*, prin care Spătarul Alexandru Hrisoverghi vinde cu 2.400 lei lui Nicolai Ghiorghiu, băcal din Botoșani, o bucată de loc de o dughiană, din locul ce-l are danie și miluire de la Scarlat Alex. Calimach, aflător în Botoșani, în „Târgu Cailor“.

Donația Pia Vasiliu.

44.

1815, Maiu 20.—*Carte domnească* de la Scarlat Alexandru Calinalh-Vodă prin care se întărește stăpânirea Spătarului Costandin Miclescul

asupra unei părți din moșia Talhăreștii, din Ținutul Botoșanilor, cumparata dela Capitanul Lupul Călimănescul.

Cercetarea și publicațiile le-a făcut mazilul căpitan Ursachi din Brindești.

Se arată pe larg procedura de pe acea vreme cu privire la întărirea în stăpânire a cumpărătorilor de pământ.

Donația Const. Iordăchescu.

45.

1816, Maiu 25. — *Zapis* prin care protopopul Costandin sîn Enăcache din Iași vinde „d-sale cuconului Neculai Hrisoverghi biv Vel Vornic“ 5 pogoane vie paragină pe locul mănăstiri Socoa cu 120 lei.

Cumpărat dela Traian Ichim din fondul „N. Iorga“.

46.

1819, Iunie 2. — *Hrisov* din Iași de la Scarlat Alexandru Calimah-Vodă prin care se hărăzește lui Anghel, chihaiia de ciohodari, „pentru slujbele sale cele cu credință și osârdie ce au arătat“, mai întâiu cinul de Vel Polcovnic. Se scutește de plata goștinii, a desetinei și a vădrăritului și alte dări, precum și 10 liude oameni străini spre a fi apărați de birul Vistieriei și „alte dari și havalele“ „ce vor fi asupra lăcuiitorilor țării“. Se poruncește către „dregătorii slujbașilor goștinari desetnici și vadrari și tuturor altor zapcii“ să urmeze întocmai după hotărîrea hrisovului.

Donația Const. Iordăchescu.

47.

1820, Ianuar 27. — *Adeverință* pentru primirea sumei de 3.500 de lei în 233 galbini și 5 lei argint, cu cari primitorul se îndatorează a cumpara pentru Stolnicul Iordachi Murguleț a șasea parte din moșia Dămidenii dela Ținutul Dorohoiului, „ci este dreaptă a verii meli Zoiții Bosii Medlr.“. Bani i-a primit prin Căminarul Gheorghe Murguleț.

Donația Sofia Tautu.

48.

1820, Iunie 13. — *Zapis* prin care Toader Crețu din Dorohoiu vinde lui Ion Culiceanu ot Dorohoiu 7 stînji de loc, care se hotaraște cu drumul Buhaiului și până în baltă.

Semnează și Prohira, „soțul“ lui Toader Crețu, iar ca martori între alții și „ereu Chirilu ot Ospeni ot Dorohoiu“, precum și „Ion zet preutului Chirilă“. Scris de Ion șoltuz.

49.

1820, April 23. — *Scrisoare* prin care Catargiu Vel Vornic învoiește pe căpitanul Lupul Călimanescul a-și face dugheni și case pe moșia lui la „Tîrgul Dracșani, în drumul cel mare al Botoșănilor“. Îi dă un loc situat între Ion Cazacliu și preotul Pavel de la Cernești, cu condiția a i se plăti regulat bezmănul, cîte 2 lei de stînjén.

Donația Const. Iordăchescu.

50.

1820, August 13. — *Poruncă* de la Mihai Suțu Voevod către ispravnicii Ținutului Fălciului să rînduiască un mazil ca să facă publicațiile pentru vinderea a 58 pol stj. din moșiile Delenii, care se numesc Micsineștii de Pădure, Gibenii de pe Elan, Zgura și Moisiia. Cumpărătorul, Toderășcu Costache, a cerut să i se întărească stăpînirea pe acele moșii cumpărate de la Ion, Iordachi și Vasile Popa, de la Petre Hîncul, Ioniță Hodăș și preotul Iancul ot Boușori.

Se atrage atenția ispravnicilor că poate dacă vre unul din cei interesați va face plîngere, „că de publicații n’au auzit atuncia, nu numai că pe mazilul acela ce va fi rînduit să va aduce aicea și să va pedepsi, dar și dv. veți fi îndatorați a da greu răspuns înaintea Domniei Mele, cu care nici într’un chip nu vă veți putè îndrepta“.

Cumpărată de la Traian Ichim din fondul „N. Iorga“.

51.

1820, Septembrie 13. — *Poruncă* de la Isprăvnicia Fălciului către Iordachi Muntian, mazil, ca să facă publicațiile de vînzare pentru Toderășcu Costachi „după a sobornicescului hrisov hotărîre asupra părților de moșie cumpărături de veci ci are de la răzășii de baștină din moșiile Delenii, cari să numesc Micsaneștii, Sibenii di pi Elan, i Zgura și Maisaia, cum și din altı hliza“ : 581½, stj căte cu 13 lei 10 parale stînjénul.

Cumparat de la Traian Ichim din Fondul „N. Iorga“.

52.

1820, Iulie 20. — Stolnicul Iordachi Murguleț scrie cumnatei sale Anița la Teioasa învinuind-o că ea s'a învățat a petrece boierește și acuma îi vine greu să trăiască răzășește „și acum voiți a-mi răsplăti mie și copiilor mei cu rău“. O sfătuiește să se înțeleagă cu ginerele său, Doxachi Hurmuzachi, „cu drum cinstit să vă puneți la cale“, „că împotriva dreptății nu veți afla arme apărătoare, ce numai zdruncinare“. „Și, de ai uitat că ni să cuvine 1/2 de Teioasa, împărțala o aveți la sine, care să află și întăbuluită în judicătorie Cernăuțului.“

Donația Sofia Tăutu.

53.

1821, Ianuar 26. — *Înștiințare* de la „judicătoria Ținut. Hotinu“ către Iordachi Murguleț, conform jurnalului „închiet la această preudstenie“, să se presinte cu dovezile ce are împotriva pretențiilor cuprinse în jalba „d-sale Vameș cinului Dimitrachi Strășna“ pentru a treia parte din satul Stroești. Se alăturază și un „iezumpliar“ al jalobei. Semnează : candidat, Duca ; stolanacialnic, Bantăș.

Donația Sofia Tăutu.

54.

1821, Ianuar 24. — *Jaloba* lui Dimitrache Strășcă, vameș cinului supusaustriecesc, către „giudecătoria Ținut. Hotinu“, prin care roagă să cheme la judecătorie pe Iordachi Murguleț, care stăpânește moșia Stroești, având din ea drept la a treia parte.

Donația Sofia Tăutu.

55.

1823, Iulie 20. — *Carte* de la Ioan Sandu Sturza prin care se întărește Sărdăresei Maria Chiriac stăpânirea moșiei Măcsăneștii și via de la Vătăeștii din ținut. Romanului, „teslimarisându-i și toate lucrurile sale“ cuprinse în anaforaua de judecată a Divanului, drept împlinire a zestrei sale, înstrăinată de „săvârșitul ei soț“, Serdar Vasile Chiriac.

Donația Const. Iordăchescu.

56.

1824, Iulie 16. — *Foaie de zestre* a Mariei, fiica lui Costandin Coste, dată ginerelui său, Gheorghe Dumitriu, făcută în Chișinău. Se alăturază și o copie, făcută în „tîrgul Orhei, ținutul Chișinău“.

În 1831, Decembre 21, Gheorghe Dumitriu, „supus britanicesc“, „fiind în mare slăbăciune din cauza unei cumplite boli“, cere la starostia britanică din Botoșani a se întări foaia cu semnătura consulului britanic, care semnează: „le staroste consulaire britannique Cezare Scotto“.

Donația d-rei Pia Vasiliu.

57.

1824, Novembre 10. — „*Proțăst*“ către judecătoria „Ținut. Eșului“ din partea Banului Tănase Feștilă pentru moșia Milești, „ce este de la stînga Prutului, în giosul și în oblul Basarabiei“ cliromie de la socrul său Căpitan Vasile Rață și care se stăpânește de cătră străini fără dreptate, precum arată și harta Vist. Manolachi Roset asupra moșiilor d-sale. Neputându-se duce la fața locului spre a-și „desbate lucrul desăvîrșit“, vede acum că se „acolisăsc și alții a pretenderisi“, cum sînt Eneștii și „un vechil al casei Scorțășcului de aice din Moldova“, supt cuvânt că moșia ar fi dată în schimb răposatului Ion Școrțășcu „în vreme prodizmei ds. ștap.-căpt. Gavril Stroici“.

Cumpărat de la Traian Ichim din fondul „N. Iorga“.

58.

1824, Decembre 12. — *Scrisoare particulară* a lui Ioan Sandu Sturza Voevod către Comisul Ionică Tăutul, căruia îi mulțamește pentru „bunele cuvântări ce-mi aduci asupra pășirii fiului meu în a doua viață a omului“. „Purtările și tâlcuirile ce ți-am cunoscut în câtă vreme ai fost aice, acestea vârtos m'au îndemnat de a te alege și a te trimete într'o slujbă delicata“, pentru care rămîind Domnul prea mulțămit, îi răspunde ca îi dă „toată voia și slobozenia“.

Cumpărat de la Traian Ichim din fondul „N. Iorga“.

59.

1825, April 16. — *Scrisoare* trimisa din Iași de Comisul Gheorghe Carp lui Ionică Tăutul biv Vel Comis la Țarigrad. Se scusă

că nu i-a răspuns, lipsind din Iași, plecat fiind la Botoșani pentru adunarea banilor Măriei Sale Doamnei. Acum, favorisându-l norocul și cu plecarea călărașului la Țarigrad, îi scrie, mulțămindu-i pentru trimeterea celor zece testemeluri, din care a luat și cucoana Profirița Lipan.

Fiind iarăși însărcinat „și cu alte comisioane“ de către câteva „dame“, îl roagă a-i trimete „cu cel întâi ocazion aceste : 4 testemeluri albe și cu ulamau verde și cât se va putè mai delicat zugrăvită și mai viu, din care 2 să fie cu poliele și 2 numai cu boele“. Din cele nepoleite, să fie „unul cam singepiu“; apoi „delicateța izvodului să fie potrivit cu delicateța damelor, având a sluji pentru straie de dame, și pentru 2 straie va fi pentru antiereie bărbătești“. Adresa : „Cinstit prè-iubitului meu întocmai ca un frate, dumisale c. c. Ionică Tăutul biv Vel Comis, cu multă frățască dragoste, Țarigrad“.

Cumpărat de la Traian Ichim din fondul „N. Iorga“.

60.

1826, Decembre 13. — *Jaloba* lui Vasile Porocinicu către Ioan Sandu Sturza, prin care arată că a închiriat pe cinci ani de la Căminarul Iordachi Cazimir moșia Moineștii, făcând „contract“ și dând banii pe un an înainte. Că, după ce a făcut cheltuieli cu vite, arătură și sămănătură de toamnă, Cazimir nu vrea să țină samă de contract, ci, supt cuvânt că „orânduitorul“ d'inaintea lui Porocinicu are „produhturi“ rămase pe moșie și „protimisis“, deci acela rămâne orânduitor și îi intoarnă banii. Cere dreptate.

Donația Const Iordăchescu.

61.

1826. — *Pașaport în limba turcească*, prin care li se înlesnește drumul din portul Varna spre Constantinopol „boerului care a venit din Bagdad cu numele de Iancu Canunu¹ Postelnicul și servitorii lui, Ioan, Ștefan, Niculai și Gheorghe“. Visa : „Oamenilor trimiși din Iași pentru a intra în Constantinopole li s'a dat voie.“

Donația d-nei Elena C. P. Budeanu,

¹ Cananău (*N. I.*).

62.

1827, Ianuar 3. — *Diată* scrisă în grecește și semnată de Hriste Panaiote Givid, adevărită de Mitropolitul Veniamin Costachi. Semnează ca martori: Isaia, arhimandritul Mitropoliei, și Iezechiel, arhimandrit de la Trei Erarhi, Iași. Are și talmăcirea în românește. Cumpărat de la Traian Ichim din fondul „N. Iorga“.

63.

1827, Mart 13. — Ion Sandu Sturza runcește boierilor Costache Gherghel biv Vel Ban și Iordache Rale biv Vel Serdar să înapoieze cartea de hotărîre ce s'a dat Căminarului Doxachi Hurmuzachi ca să i se osebească jumătate din moșia Teioasa și să nu facă niciun fel de lucrare și să nu-i deie nicio mărturie, fiindcă asupra zapisului de veșnică cumpărătură se arată pricină din partea lui Iordachi Murguleț, a caruia jalobă se și alaturează. „Iar pârătul își va căuta prin drumul giudicaței, ca un sudet.“

Donația Sofia Tăutu.

64.

1827, April 10 —. *Scrisoare* prin care Ioan Sandu Sturza ordonă ispravnicilor din Ținutul Dorohoiului ca unul să meargă la moșia Teioasa, să cerceteze plângerea locuitorilor de acolo contra supusului austriecesc Doxachi Hurmuzachi, care i-a bătut și înfricoșat de i-au dat aceștia o mărturie în scris „potrivită nedreptului său scopos“. Să ieie înscris de la locuitori asupra acestor „neîncuviințate și silnice purtări“ și să trimeată la Vel Logofăt al Țării-de-jos.

Donația Sofia Tăutu.

65.

1827, April 11. — *Carte* de la Ioan Sandu Sturza către Costache Gherghel biv Vel Ban și Iordache Rale biv Vel Sardar, prin care li poruncește sa risipească toate semnele pietre hotare și movilele ce au facut la moșia Teioasa, „pe a căreia înjumătățire s'a aratat vechilec cumpărător supusul austriecesc Doxachi Hurmuzachi“, iar pe temeiul acestui „vechilec“ s'a facut hotarnica, fără ca „mai întâi prin Departamentul Pricinilor Straine dupa rînduială a-și cere și lucrarea hotărîturii, de care cu totul s'au ferit.“

Donația Sofia Tăutu.

66.

1827, April 20. — „*Sichilâc sau împuternicire.*“ Banul Costachi Gherghel și Sărdarul Costache Rale, fiind rânduiți cu porunca gospod să strice toate semnele ce s’au făcut la despărțirea împărțirii moșii Teioasa, fiindcă starea sănătății nu li îngăduie să se duca, dau „sichilâc“ lui Ioniță Gherghel, ca să execute porunca domnească în locul lor.

Donația Sofia Tăutu.

67.

1827, April 22. — Ispravnicii de Dorohoiu scriu lui Vasile Flore că, fiind însărcinați prin luminată carte gospod a cerceta cazul Căminarului Doxachi Hurmuzachi, supus austriecesc, care a înfricoșat și silnicit pe lăcuitoarii satului Teioasa, îi dau ordin să meargă la fața locului să cerceteze și să înștiințeze pe larg ispravnicia.

Donația Sofia Tăutu.

68.

1827, Iulie 18. — *Cererea* lui Iordachi Murguleț de a se face publicațiile pentru vinderea moșiei Petreștii, ca să-i plătească datoriile, spre a nu mai plăti grele dobânzi. Logofeția hotărăște a se înștiința Doxachi Hurmuzachi prin Departamentul Pricinilor Străine : dacă are vre o pretenție, să se înfățișeze în curs de patruzeci de zile. „Dacă nu va veni, atunci se va face hareciu.“

Donația Sofia Tăutu.

69.

1827, Octombrie 27. — *Scrisoare* de la vechilul manastirii Sf. Spiridon, care arată că s’a dat lui Leiba Fălticeanu loc de o casă pe șes în drumul Herții spre pîrăul Buhaiului, alături cu „David, nepot lui Șain de la Mileana Mare“, cu îndatorire a plăti obișnuitul bezmăn.

Donația Const. G. Cucu.

70.

1827, Novembre 9. — *Vechilic.* Iordachi Murguleț face deplin vechil pe nepotul său Comisul Ioan Gherghel, spre a sta la judecata

în pricina ce are cu clironomii moșului său răposatul Stolnic Iordachi Murguleț și cu Comisul Doxachi Hurmuzachi.

Donația Sofia Tăutu.

71.

1827, Novembre 14. — *Cererea* lui Ioan Gherghel ca la înfașoarea ce va fi la Divan la Sf. Mitropolie în pricina cu supusul austriecesc Doxachi Hurmuzachi să fie și boierii cerșuți : Log. Grigoraș Sturza, Vist. Iordachi Catigiu, Vist. Neculai Roset și Vornicul Mihalachi Sturza.

Donația Sofia Tăutu.

72.

1827, Novembre 16. — *Un memoriu* al lui Iordachi Murguleț către Domn în pricina ce urmează a se judeca la Divan la Mitropolie contra lui Doxachi Hurmuzachi.

Donația Sofia Tăutu.

73.

1827, Novembre 20. — În urma judecații de la Mitropolie s'a hotărât că zăpissul de cumpărătura al lui Doxachi Hurmuzachi este căzut. Ioniță Gherghel, vechil din partea lui Iordachi Hurmuzachi, cere Domnului a porunci cu anaforă să fie scoși în luminatul Divan.

Donația Sofia Tăutu.

74.

1827, Novembre 20. — Tot Ioan Gherghel face opoziție contra dispoziției de a se chema clironomii pentru împărțeala a pol sat Petrești, întru cât aceștia sânt mulțămiiți. Pe jalobă e scris buiardul cu mâna lui Ioan Sandu Sturza.

Donația Sofia Tăutu.

75.

1827, Novembre 25. — Logofeția cea Mare înștiințeaza pe Comisul Gheorghii Murguleț și pe Tudorache Murguleț că moșia Teioasa e scoasă în vânzare la mezat și, daca au vre-o pretenție de clironomie, să se presinte în termen de douăzeci de zile.

Donația Sofia Tăutu.

76.

1827, Decembre. — *Jaloba* lui Gheorghe Murguleț Căminar către Vodă, prin care roaga să se oprească cu totul vânzarea moșiei Teioasa, „fiindcă ne este de împărțală cu vărul nostru d. Iordachi Murguleț și, după vadeaua care s'a pus de 3 luni cumnă-tului nostru d-sale Agăi Doxachi Hurmuzachi, ne vom afla și noi, frații Murgulești sau însuni sau prin vechil“, iar pînă atunci „să steie lucrare mezatului“.

Donația Sofia Tăutu.

77.

1827, Decembre 10. — *Jaloba* Comisului Ioan Gheorghel, prin care arată că boierul president al Departamentul Pricinilor Străine pricinuieste a iscăli, zicând că unii din boieri ar fi gășind că să vie clironomii murgulețești a cere împărțala clironomicească. Logofeția răspunde ca, aceasta fiind în puterea și hotărîrea sfintelor pravile, va fi apărat și deci să fie liniștit.

Donația Sofia Tăutu.

78.

1827, Decembre 16. — Ioan Sandu Sturza întărește anaforaua prin care se strică o cumpărătură făcută de Caminarul Doxachi Hurmuzachi pentru o parte din moșia Teioasa, întru cât vînzătorul nu avea dreptul să vînda un lucru ce nu-i aparținea încă după pravilele țerii.

Zapisul de vânzare rămîne „ca o hîrtie alba“, iar cumpărătorul va face cerere să i se restituie banii.

Donația Sofia Tăutu.

79.

1827, Decembre 17. — *Carte* de la Ioan Sandu Sturza, prin care trimite cihodar să aducă la Divan pe Gheorghe Murguleț, pentru că a urmat „iconomicoasă alcături cu d-lui Căm. Doxachi Hurmuzachi pentru jumătate din moșia Petreștii de la Ținut. Dorohoiului, fără a-și face mai întai deslegare clironomiceștilor dreptăți prin drumul giudecății“. Asemenea va ridica volnicitul cihodar“ și va duce și pe Banul Costache Gherghel și Sărdarul

Iordache Rale, spre a-și da răspunsul cuviincios cum „au putut da m. rturie hotarnica pentru înjumătățirea Petreștilor, de vreme ce cu domniasca noastra carte au fost oprți. Va lua volnicitul ciohodar 25 lei cibotele sale, cum și plata ungeretului poștei.“

Donația Sofia Tăutu.

80.

1827, Decembre 30. — *Scrisoare* întărită de martori și de vornicii din Botoșani, prin care Gheorghe Murguleț renunță la orice pretenții de clironomie asupra moșiei Teioasa sau Petreștii, anulând, „aneresând“, tot ce dase la mîna cumnatului sau Doxachi Hurmuzachi, fiindcă a fost „amăgit și supus de cumnatul său a organiză aceste la interesurile sale închipuite și lucrate cu chip spre a putè intra în Petrești sau Teioasa cu stapînire cu zapisul cumparăturii“ Rămâne deci liber vărul său Iordachi Murguleț a vinde moșia prin mezat sau a o stapâni în veci.

Donația Sofia Tăutu.

81.

1827, Decembre 31. — *Curte de danie* din partea lui Iordachi Murguleț către nepotul său Ioan Gherghel Comis, prin care-i dăruiește moșia sa, Teioasa sau Petreștii, din Ținutul Dorohoiului, cu îndatorire ca, timp de zece ani, din venitul moșiei, să întreție la învățătură pe nevrâstnicii copii ai răposatului său frate.

Donația Sofia Tăutu.

81.

1827. — *Spița neamului* murgulețesc.

Donația Sofia Tăutu.

82.

1828, Ianuar 14. *Jalobă* Căminarului Ioniță Grigoriu și anaforaua vornicului ce a făcut cercetarea, întărită apoi de Ioan Sandu Sturza, prin care se hotărăște a se trage din venitul moșiilor Radiana și Hurmuneștii ale Vornicului Vasile Roset a treia parte pe fiecare an, pentru împlinirea banilor de zestre ai soției lui Ioniță Grigoriu. Pe jalobă este buiurdiul Domnului: „Vorn. obștii va

cerceta și, dovedindu-să că sântu drepti bani ai zestrei cari sântu protimisăci d-lui, grabnic îl va pune la cali pe jăluitor.“

Semnează cu inițiale I. S. S.

Donația Const, Iordăchescu.

83.

1828, Februar 2. — *Întâmpinare* „cătră Cinst. c. c. Aghenție“, scrisă și subscrisă de Doxachi Hurmuzachi Agă, împotriva rezoluției hotărîită în adunarea boierilor la Sfînta Mitropolie în pricina dintre el și Iordachi Murguleț pentru moșia Teioasa.

Donația Sofia Tăutu.

84.

1830, Septembrie 4. — Vornicia de Botoșani trimete boierilor epitropi ai orașului Botoșani să cerceteze cererea Comisului Iordachi Bașotă cu privire la îndreptarea unei ulițe de lângă locul ce a cumparat de la Căminăreasa Maria Loizoaia și care e megieșit cu locul Comisului Neculai Roset (cumpărat de la Serdarul Zaharia Goian) și cu locul Hatmanului Anastasachi Bașotă. Boierii epitropi sîntr de părere că îndreptarea uliții aceleia este de folos și locuitorilor și pentru înfrumusețarea orașului. Vornicia dă aprobare.

Donația Const. Iordăchescu.

85.

1832/1833. — *Un dosar* de 140 file, privind organizarea școlii publice din orașul Botoșani, corespondența Sfatului orășenesc și a Eforiei cu Departamentul Treburilor din Lăuntru. Cuprinde, între altele, lista a 69 copii ce frecventează școala precum și rezultatul unei anchete ce s'a făcut în urma jaloabei ce au dat o samă din părinții copiilor ce învață la școala de aici asupra nemulțămirii ce arată pentru profesorul învățăturilor. S'a rânduît „prin locul cuviincios pe d-lui Aga Gheorghe Asachi, directorul școalelor naționale, împreună cu d-sa Comis. Iordachi Bașotă“ ca să cerceteze cele jăluite.

Din archiva Primăriei Botoșani.

86.

1834. — *Un dosar* cuprinzând corespondența Sfatului orășenesc și a eforiei din Botoșani cu privire la școala publică din acest oraș.

De la Primăria Botoșani.

87.

1834, Septembrie 15 — *Înscris*, prin care Nastasă Mîrzu ot Dorohoiu împrumută 8 galbeni olandezi și împărătești cu 1 leu 20 par. la sută pe lună de la jupânul Mihai Ciubotariu, dând amanet 5 lingurițe de argint și 3 inele, din care unul cu o piatră matostat.

Donația Const. Iordăchescu,

88.

1835, April 22. — *Hrisov* cu semnătura și pecetea lui Mihai Sturza Voevod prin care se arată că Logof. Alecu Ghica a întors fostei d-sale nurori, domniței Elenco Balș, născută Sturza, toata zestrea ce o primise la căsătorie cu domnița, fiul său, Hatmanul Grigore Ghica, fostul soț al domniței, și se poruncește Logofătului Dreptății Lupu Balș să facă formele pentru îndeplinirea celor cuprinse în hrisov.

Donația Const. Iordăchescu. -

89.

1836, Novembre 30 — *Carte* arhierescă iscălită de Mitropolitul Veniamin Costache, prin care se acordă darul diaconiei lui Vasile de la biserica cu hramul Sf. ierarh Neculai din satul Bucecea Ținutul Botoșani. Duhovnic i-a fost chir Mardarie arhimandrit. A fost hirotonisit de chir Inochenti Iliupoleos, în biserica Popăuți din Botoșani.

Donația Dumitru D. Vasiliu, învățător, Bucecea.

90.

1836, Decembre 30. — *Hrisov* de la Mihal Sturza pentru judecata pricinii dintre supușii austrieci Carl, Marton și Anton Pothauschi și Casa răposatului Vornic Șarban Negel.

Donația Const. Iordăchescu.

91.

1838, Decembre 8 — *Decret* de la Mihai Sturza, prin care se hărăzește Stolnicului Costache Mavroeni rangul de Vel Sărdar.

Donația Const. Iordăchescu.

92.

1839, Februar 2 — *Devlă* după pretenția Vornicului Iordachi Costachi asupra Postelnicului Costachi Canano pentru moșiile Roșcani și Fântânele. President a fost Spătar Costachi Vîrnav, iar asesor Serdarul Hriste Ciucă: „giudecătoria Ținut. Eșii“.

Donația d-lui Gh. Petrica.

93.

1839 Maiu 12 — „Către cinst. Departament Trebilor din Năuntru di la nevolnica Safta din Iași și Vasilica, fiica Saftii, plecată jalbă“, pentru a se interveni către niște datornici din Dorohoiu, să li se întoarne cei 100 de lei împrumutați, și cu dobânda lor.

Donația Const. Gh. Cucu.

94.

1839, Iunie 20.—„*Autratar nec*“ după o hotărîre a Divanului Țării-de-Sus, „complectaristă de 4 mădulări: Vornic Iancu Cantemir, Vornic Costachi Sturza, Aga Dimitrie Man și Spatar Grigor. Codrescu“, pentru pricina dintre Vornicul Iordachi Costachi (Lățescul), „șaful meliției, asupra ds. Posteln. Costachi Cananou“, pentru moșia din Roșcani și Fântânelele, în Ținutul Botoșani.

Donația d-lui Gh. Petrica.

95.

Copie de pe testamentul lui Petru-cel-Mare, traducere românească, scriere cirilică de la începutul veacului al XIX-lea, fără nicio dată și nicio alta indicație. La urmă, scriitorul anonim adăogă numai atât: „Iată un document istoric care va fi cetit cu mare interes.“

Donația Const. Iordăchescu.

96.

1840, Mart 18. — *Jurnalul Tribunalului judecătoresc* al Ținutului Botoșani (22 pagini), care tratează judecata dintre Banul Enachi Sta-

matiadi, „formalnicul vechil al Prea Înălțatului Voevod Mihail Sturza“, cu Comisul Costache Voinescul, proprietarul moșiei Zlatunoaia, din Ținutul Botoșani, „pentru dispresurare de hotar a megieșitelor cu Zlătunoaia, săliști ce le are Înălțimea Sa la acest Ținut Botoșani“. În cursul acestui Jurnal se resumă pe larg douăsprezece hrisoave, din care cel mai vechiu din 1616.

Moșiile Domnului Mihai Sturza în acest județ erau : Flămânzii, cu Uricenii, Tocmăgenii, Dragoteștii și Picioara Tachii ; Nemândrii ; Nilipeștii ; Stoeștii, cu Codrăvița și Gârbeștii ; Dracșanii, cu Gozăenii, Clobanții ; Prăjenii ; și o parte din Lălești.

Donația Const. Iordăchescu.

97

1840, April 1. — *Zapis* prin care Costandin Blănar împrumută 24 de lei de la părintele sachelar Costan, dând amanet o piatră de moară, veche.

Donația d-rei Pia Vasiliu.

98.

1840, Maiu 20. — *Zapis* prin care răzeșii Cireșești vînd „cucoanei Saftii Lambrino“ 16 stânjeni și 6 palme din trupul moșiei Moisiia-Codru, câte 28 lei pe stânjen (Ținutul Fălciului).

Cumpărată de la Traian Ichim din fondul „N. Iorga“.

99.

1840, August 20. — *Mărturie* hotarnică pentru 47 st. pămînt din moșia Moisiia, Ținutul Fălciului, cumpărați de Păhărniceasa Safta Lambrino de la răzeșii din neamul Cireșescu, partea răposatului preot Caranfil. Moșia se megieșește cu a Postelnicului Ioan Cuza, și ajunge „alături cu drumul pi deal ci merge spre Oltenești“.

Cumpărată de la Traian Ichim din fondul „N. Iorga“.

100.

1840, August 30. — *Zapis și învoială din 1842, Mart 14*, pentru locul mănăstirii Sf. Ierarh Neculai din Popăuți, ce-l are lângă biserica Trei Erarhi, în drumul Curteștilor. Acest loc al mănăstirii Popăuți, dat cu bezmăn, a trecut prin mai multe mâni, până ajunge, pe urma acestui zapis, în mâna lui chir Ionică sin Hriste Ion, care

face învoială cu mănăstirea să plătească bezmănul regulat în trei so-roace ; să n'aibă voie a-l înstrăina fără știrea mănăstirii, „iar, neurmând cu plata bezmănului precum se glăsuește, atunci binaua cu locul ei se vor lua în folosul mon., fără a putea cât de puțin a se îndrepta“.

Donația d-rei Pia Vasiliu.

101.

1840, Decembre 4. — *Instrucțiuni* pentru vorniceii satului, date de Mihail Sturza Vv., cu privire la îndatoririle lor, alegerea pri-
vighetorului și despre foile sătești.

Donația Const. Iordăchescu.

102.

1841, Februar 4. — *Foaie de zestre* a Elenei, fiica lui Gheor-
ghe Dumitriu și a Mariei.

Donația Pia Vasiliu.

103.

1841, Decembre 13. — *Copie de pe hotărîrea judecătoriei Ținu-
tului Botoșani*, dată în numele „Prea Înălțatului Domn Mihail
Grigoriu Sturza Vv d., Stăpânitoriul Prințipatului Moldaviei“. Ju-
decătoria, „luând în desbatere della înființată după predpisania
Marii Logofeții, priimită la 4 Iunie trecut cu copie după nota
consulatului britanicesc No. 96, pe lângă care au împărțășit jaloba
dată de Maria, soția lui Gheorghii Dumitriu, următoare pentru a i
să siguraripsă zestrea svitarisită de soțul ei, s'au văzut că, după
priimirea țitarisitei predpisanii, s'au rânduie pe d-lui cinovnicul
Enacache Măcărăscu“, care a făcut catagrafia și prețăluirea și a
descoperit că bărbatul a „svitarisit“ toată zestrea de 15.096 lei,
iar averea lui e numai de 11.035 lei. Judecătoria Ralet și Vârnav,
cari semnează, hotărâsc că femeia rămâne deplină proprietară pe
averea bărbatului, iar pentru neajunsul de 4.061 lei rămâne a se
despăgubi din ce ar mai câștiga soțul ei.

Donația d-rei Pia Vasiliu.

104.

1842, Septembrie 16. — Consulatul Marii Britanii liberează *copie
de pe cererea făcută aceluși consulat* de Ioină Molner, vechilul lui

Marcu Adelstein, de Herz Leib și Ghiorghii Dumitriu, prin care arată că s'au învoit pentru „prigonirea ce au urmât“ între ei, și deci „roagă pe cinstitul Consulat ca să binevoiască a întări alăturata învoială pe formă și să închidă della acestei pricini“.

Donația d-rei Pia Vasiliu.

105.

1843, Mart 23. — *Cerere* din partea lui Dumitru Onofrei către poliția târgului Dorohoiu a „încredința după formele ce astăzi sânt păzite“ o „vichilmè“ ce o dă în mâna jupânului Mihăl Stidnoschi, „pentru di a vindi acareturile răpausatului părintelui meu“.

Donația Const. Gh. Cucu.

106.

1843, Februar 17. — *Carte arhierescă*, semnată de Mitropolitul Filaret, prin care se hărăzește darul preoției diaconului Vasilie, fiul dascălului Teodor din Suceava, și se numește preot la biserica din satul Bucecea, Ținutul Botoșani.

Donația d-lui Dumitru D. Vasiliu, învățător, Bucecea.

107.

1846, Februar 6. — *Mărturie* pentru o casă cu loc ce a cumparat Gheorghe Dumitriu de la Mihalache a Chetrăriții pe loc mănăstiresc. Din loc s'a rășluit o bucată pentru o datorie de șase galbeni. S'au împăcat cu 3 galbeni pentru răscumpărarea locului rășluit.

Donația Pia Vasiliu.

108.

1847, Iulie 2. — *Ordin* din partea lui Mihail Sturza către dregătorul Ținutului Botoșani, prin care arată că „unii lăcuiitori ai sateilor s'au obicinuit a mergi la cârciumile de prin târguri, unde fac nu puțină datorie pe băutură, dând încă și din pâinea ce au pentru zilnica hrană“. Spre a pune capăt acestor „necuviinți producătoarelor de atâta ticăloșie și sărăcie“, a hotărît să se înștiințeze crășmarii și orândarii să nu mai deie băutură locuitorilor de prin sate și

nici să primească păpușoi pe băutură. Cari „se vor descoperi în abatere din această punere la cale vor fi ștrefuiți în folosul Cutiei Milelor și opriți de a mai unelti meseria crâșmăriei“.

Donația Const. Iordăchescu.

109.

1847, Maiu 7. — *Decret* prin care Mihail-Vodă Sturza hărăzește lui Apostol Macrî rangul de Serdar.

Donația Const. Iordăchescu.

110.

1848, Ghenar 30. — „*Contract*“ prin care Maranda preuteasa a răposatului preot Neculai din Cristești, jud. Botoșani, vinde lui Vasile Ungureanu o casă cu vie, livadă, două șuri, două coșare și o căsoaie cu 700 de lei.

Donația d-lui Gh. Soescu-Cristești.

111.

O scrisoare cu chirilice, semnată V. Alecsandri și adresată unui anume Costachi Popovici, în care i se scrie că l-a așteptat la curte și n'a venit; îl invită a veni la 4 ceasuri. Răspunsul acestuia tot pe acea scrisoare: se scusă că nu poate ieși din casă din cauza bolii de picioare de care suferă și de care crede că va pătimi până la moarte.

Donația Const. Iordăchescu.

112.

1850, Februar 12. — *Înscris* prin care Ion al lui Alexe Cibotariu și Grigore starostele Zoilei (*sic*) împrumută de la Ștefanachi Nechifor 60 de lei.

Donația Const. Gh. Cucu.

113.

1850, Mart 16. — *Certificat* în nemțește liberat de către Kirchengesangschule din Cernăuți pentru două clase lui Belovicz Georg născut în Stupca-Bucovina.

Donația Gheorghe Belovici.

114.

1850, Dec. 14. — „Akt“ făcut în Lipcani-Basarabia, prin care „supusa rosieniască“ Calipso Ghițăscu, născută Murguleț, vinde toate drepturile și pretențiile de clironomie ce ar putea ridica asupra averii răposatului ei moș, Iordachi Murguleț, Postelnicului Ilie Gherghel, vărul ei, postelnic și cavaler,

Donația Sofia Tăutu.

115.

1850, Dec. 14. — *Jalobă* prin care „supusa rosieniască“ Calipso Ghițăscu face cunoscut dispozițiunile de mai sus și către judecătoria Ținutului Dorohoiu,

Donația Sofia Tăutu.

116.

1850, Dec. 19. — *Înștiințare* adresată judecătoriei Ținutului Dorohoiu, prin care frații Murgulești (Iancu, Costachi, Iorgu, Alecu), Post. Ilie Gherghel și Scarlat Murguleț recunosc drept bună diata prin care Iordachi Murguleț, moșul lor, a trecut moșia Teioasa lui Ioan Gherghel Postelnic și își retrag toate plângerile de judecată în această pricină.

Donația Sofia Tăutu.

117.

1850, Dec. 21. — *Încheierea judecătoriei Ținutului Dorohoiu*, pentru împărțeala averii rămase de la Iordachi Murguleț, în urma înțelegerii între moștenitori.

Donația Sofia Tăutu.

118.

1851, Iunie 14. — *Foaie de zestre* a lui Elencu, fiica lui Gheorghe Dumitru, cu o copie.

Donația Pia Vasiliu.

119.

1852, Februar 2. — *Foaie de zestre* a Anicăi, fiica Serdarului Costache Mavroeni din Botoșani, măritată cu Costachi Capșa, fiul Banului Vasile Capșa — cu o copie.

Donația Sofia Tăutu.

120.

1853, Februar 20. — *Înscris* prin care „supt iscălitul“ (indescifrabil) se obligă a nu mai pretinde „mai micului“ său frate Vasile nimic din averea părintească și că nu-l va mai supăra în toată viața sa.

Donația Const. Gh. Cucu.

121.

1853, Mart 9. — *Cererea* lui Gheorghe Belovici, „aspirant shoalei dăscălești“, prin care roagă „pre venerabilul Directorat“ al „shoalei dăscălești“ din Cernăuți a-i încuviința o „licință“ spre a putea repeta examenul din „studiumul tipicului și a cântărilor glasurilor bisericești“. Cererea se aprobă cu cuvintele: „Să dă susnumitului Gheorghe Belovici ceruta posvolenie spre poftoritoarea facere a ispitirii din cântări și tipicon până în două săptămâni“.

Donația Gh. Belovici.

122.

1853, Maiu 22. — *Decret* de la Grigore Alexandru Ghica, prin care se hărăzește lui Ioniță Tăutu rangul de Stolnic (fost revisor la Departamentul din Iăuntru).

Donația Sofia Tăutu.

123.

1853, August 25. — *Decret* de la Grigore Alexandru Ghica, prin care Manole Ionescu se ridică la rangul de Sulger.

Donația d-lui I. Comoniță.

124.

1854, Dec. 6. — *Zapis bucovinean*, prin care Ioniță Muntian și soția lui, Anastasia din Stupca, împrumută de la Iordachi Belovici 40 de lei argint pe timp de un an și, dacă nu va da banii la timp, răspund cu toată averea mișcătoare și nemișcătoare. Camătă pe un an: 10 lei argint. De nu va plăti, casa și acareturile și livada în veci de veci vor fi ale lui Iordachi Belovici. „Pentru temeinică credință prin punere degetului pe semnul sfintei cruci înaintea martorilor iscălesc“.

Donația Gh. Belovici,

125.

1855. — *Correspondență* privind școala publică din Botoșani; dosar de 69 de file.

De la Primăria Botoșani.

126.

1856, Februar 29. — *Adresă* de la Șeful Departamentului de Finanțe, prin care Stolnicul Iancu Tăutu e orânduit în Comisiunea de trei boieri pentru catagrafia foștilor robi la ocolul Siret din Ținutul Botoșani.

Donația Sofia Tăutu.

127.

1856, Februar 29. — *Adresă* către Iancu Tăutu Stolnic, pentru ca, în unire cu Banul Costachi Cananău și Iancu Roseti, să facă „prescriere tuturor esclavilor fețelor particulare“ la ocolul Siret.

Donația Sofia Tăutu.

128.

1856, Mart 13. — *Zapis* dat de Ioan Bunțian din Stupca, Bucovina, lui Iordachi Belovici pentru „40 fr. emze“ (*sic*) până la Sf. Neculai același: ca dobândă să dea o falce de loc arătură, lucrul pe acea vară, prașila popușoiului făcută la vreme. De nu va răspunde la vadă banii, să rămâie în veci a creditorului.

Zapisul e întărit de Pavel Obreja, Vornic, cu pecetea Stupcăi.

Donația Gh. Belovici.

129.

1856, Mart 13. — *Zapis* prin care același Ion Buntian împrumută 40 de franci argint, pe un an, de la Iordachi Belovici, dând o falce pământ arătură cu popușoi sămănați, lucrul tot gospodărește, pe a lui cheltuială. Dacă nu va plăti creditorul, va rămânea proprietar de veci pe casele lui, cu 20 de prăjini de loc.

Donația Gh. Belovici.

130.

1856, Iunie 7. — *Decret* de la Grigore Alexandru Ghica prin care Stolnicul Ionică Tăutu e ridicat la rangul de Comis.

Donația Sofia Tăutu.

131.

1856, Iunie 23. — *Zapis* la mâna lui Iordachi Belovici din Stupca de la Dumitru Pașcuți pentru o merță de păpușoiu în grăunțe cu preț de 12 lei în argint merța până la Sf. Neculai din acel an; la vadè va da sau 1 $\frac{1}{2}$ merțe păpușoiu sau 18 fr. em. (*sic*). De nu va plăti, i se va vinde orice fel de avere mișcătoare sau nemișcătoare.

Donația Gh. Belovici.

132.

1857, Ianuar 14. — *Act* prin care Grigore Cozmulici vinde locul gospod din mahalaua Sf. Gheorghe din Botoșani, cumpărat „di la Armanca Horopsâma, soția lui Toros“, vătafului Gheorghe Ionescu.

Donația C. Gh. Cucu.

133.

1857, Maiu 7. — *Act de veșnică vânzare* prin care Țalic Rozner vinde de veci lui Grigore Țirdea cu 17 galbeni 3 $\frac{1}{2}$ stânjeni din locul caselor din Dorohoiu, megieșit „cu Jidovul Avrămucă“, iar cumpărătorul are a-l stăpâni fără a se putea „acolosi vreunul din a mele niamuri, socotindu-să a lor reclamație ca o hârtie albă“.

Donația Const. Gh. Cucu.

134.

1857, April 23. — *Copie legalisată de tribunalul de Fălciu* de pe testamentul făcut de Safta Lambrino la moșia Talona, jud. Fălciu.

Cumpărată de la Traian Ichim din fondul „N. Iorga“.

135.

1857, August 8. — „*Icsoflis*“, prin care „Casandra, soacra lui Enache, și Enache, ginerile Casandrii, și Marghioala, soția lui Enachi“, din Botoșani, adevăresc că au primit datoria de 18 galbeni de la Vasile Stipnoicu. Semnează ca martori și trei negustori jidovi.

Donația C. Hasnaș.

136.

1857. — *Dosar* de 113 file, privind Școala publică din Botoșani. De la Primăria Botosani,

137.

1858, Iunie 9. — Ministerul din Lăuntru lămurește Administrația districtului Botoșani cu privire la datoria ce are de încasat Spătarul Gheorghe Stati de la Petrachi Onu, care nu are altă avere nemișcătoare decât o casă și un han în târgul Hârlău.

Donația Const. Iordăchescu.

138.

1858, Iunie 30. — *Plângerea* lui Gheorghe Stati, posesorul moșiei Ceplenița, Ținutul Iași, adresată judecătoriei Ținutului Botoșani, contra lui Petrachi Onu din Hârlău, care, fiind vechil la moșie, i-a rămas dator 26.000 de lei, osebit de pagubele ce i-a pricinuit. Se cere a i se vinde averea spre a se despăgubi.

Donația Const. Iordăchescu.

139.

1859. — *Dosar*, de 73 de file, privind Școala publică din Botoșani.

140.

1860. — *Dosar*, de 124 de file, privind Școala publică din Botoșani.

141.

1860 62. — De la Primăria Botoșani. Șase *chitanțe de contribuție*.

Donația Const. Gh. Cucu.

142.

1860, April 18. — *Act de prețaluire* a obiectelor cuprinse în foaia de zestre a Serdăresei Zoe Macriniote Teiușanu din Botoșani, făcut, în conformitate cu anexa lit. T. din Regulamentul Organic, de Neculai Teodor, T. Pisoschi și Iorgu Iacoban. Se prețaluiește zestrea la 625 de galbeni și 80 de lei.

Donația Pia Vasiliu.

143.

Mărturie pentru o femeie Elena Gheorghiu, nevoiașă cu cinci copii și bărbatul neputincios, spre a fi ajutată.

Donația Const. Iordăchescu.

144.

1857, 1860, 1899. — *Dosar* cu acte personale ale fostului insti-tutor-director C. Gallin.

Donația Const. Gallin.

145.

1861, Mart 5. — *Depeșă telegrafică* din Iași către Iosif Statachino.

146.

1861, Maiu 7. — *Depeșă telegrafică* din Dorohoiu către Mar-deros Ștefanovici.

Donația Andronic Țaranu.

147.

1861, Septembrie 19. — *O socoteală de tovărășie*, semnată M. Vasiliu, unde se arată amănunțit veniturile, în sumă de 284.337 lei și 25 parale, adevărindu-se că fiecare și-a primit partea în conformitate cu actul de tovărășie.

Donația Const. Iordăchescu.

148.

1861, Octombrie 19. — *Decretul de numire* a lui Const. Gallin ca „profesor“ în satul Poiana Lungă, districtul Botoșani.

Donația C. Gallin.

149.

1861, Novembre 13. — *Act de vindere la mezat* a dughenilor din Botoșani ale lui Solomon sin Nusăn croitor, megieșite cu Aga Petru Criste. Le-a cumpărat Grigore Holban, cu 800 de galbeni.

Donația Const. Iordăchescu.

150.

1862, Ianuar 11. — *Act de vindere la mezat* a unui loc sterp în mahalaua Vrăbieni din Botoșani aparținând moștenitorilor Casei Ioan Cristea. S'a adjudecat asupra lui Ioan Vasiliu cu prețul de 18 galbeni. Actul e semnat de M. Harreto, Serdar.

Donația Const. Gallin.

151.

1862, Iunie 2. — *Înscris* prin care Neculai Prilogianu lasă soră-si Catinca un loc Stârce din mahalaua lui Miron Ologu.

Donația Const. Iordăchescu.

152.

1862, Iunie 28. — *Hotarnică* pentru locul lui Ioan Vasiliu din Botoșani, mahalaua Trei Sfetitele, învecinat cu Lupu Buznea, Sultana Hristea și Enachi Cornea.

Donația Const. Iordăchescu.

153.

1862-1870. — *Cataloage și matricole* ale Școlii No. 1 de băieți, Botoșani, șase condici legate.

Din archiva școlii „Marchian“.

154.

1862, August 6. — *Act de veșnică vânzare* prin care Ioan Vasiliu vinde un loc sterp domnesc din Botoșani, în mahalaua Procovului, cumpărat de la epitropia Casei răpos. Ioan Hristea, Serdarului Mihail Haretu, cu 75 de galbeni. —

Donația Const. Gallin.

155.

1862, August 6. — *Act de veșnică vânzare* prin care Sultana Cristea, născută Hăretu, vinde prin mezat o căsuță cu locul ei din Botoșani, în mahalaua Procovul, Serdarului Mihalachi Hăretu, cu 100 de galbeni zimți.

Donația Const. Gallin.

156.

1862, August 25. — *Pașaportul* lui Anton Goilav pentru a merge în Austria.

Donația Const. Iordăchescu.

157.

1863, Iunie 28. — *Hotarnica* locului gospod al d-sale Soltana

Hristea, născută Harreto, din Botoșani, megieșit cu Ioan Vasiliu și Enache Cornea.

Donația Const. Gh. Cucu.

158.

1863-80. — 34 *chitanțe de contribuție*, donația Const. Gh. Cucu.

159.

1863, Iulie 6. — *Pașaportul* lui Moișă sin Avram spre a trece în Rusia pentru negoț.

Donația Const. Iordăchescu.

160.

1864, Mart 9. — *Pașaport* liberat de vice-consulatul Țărilor-de-Jos din Botoșani lui Alexandru Vlădicescu, Romanescu, Marietto și Laky¹ spre a merge în Bucovina.

Donația Const. Iordăchescu.

161.

1864, Iunie 30. — *Atestat-primariu* al lui George Stoicescu, liberat de școala din Iași-Păcurari.

Donația Gh. Soescu.

162.

1864. — *Un dosar* — scrisoare cu litere latine — privind legatul de 3.000 de galbeni lăsați de arhiepiscopul Marchian, episcop Ieropoieos, pentru cumpărarea unui local Școlii publice din Botoșani.

De la Primăria Botoșani.

163.

1864-1871. — Cataloagele școlii numite „Marchian” din Botoșani, dosar alcătuit în 1879 de I. Bălășescu, director.

Din arhiva școlii „Marchian”.

164.

1865, Novembre 30. — *Act mitrical* liberat de Mitropolia din Iași domnișoarei Profira Zotta (cu litere latine).

Donația Profira Gallin.

¹ Actorii.

165.

1865. — *Dosar* privitor la întreținerea școlilor publice din orașul Botoșani (caractere latine).

166.

1865. — *Dosar* (scriere cu caractere latine) privind „Școala de Musichii Bisericească și rânduirile în posturi”.

De la Primăria Botoșani.

167.

1866, Mart 19. — *Carte arhierască* de la Calinic Miclescu, prin care se dă slujba duhovniciei preotului Vasile Teodorescu de la biserica din Bucecea (scrisoare chirilică).

Donația d-lui D. D. Vasiliu, învățător.

168.

1867. — *Dosar* privind întreținerea școlilor publice din orașul Botoșani.

De la Primăria Botoșani.

169.

1867, August 29. — *Atestat-Primariu* al d-rei Zotta Profira liberat de școala de fete din Botoșani.

Donația Profira Gallin.

170.

1868, Decembre 13. — *Adresă* către Profira I. Tăutu, născută Mavroeni, din partea Comisiei pentru răscumpărarea bunurilor Statului.

Donația Sofia Tăutu.

171.

1868. — *Dosar* privitor la întreținerea școlilor din Botoșani.

172.

1868. — *Dosar* privitor la lucrările Comitetului Școlar din Botoșani.

De la Primăria Botoșani.

173.

1869, Octombrie 30. — *Act de răscumpărare* a dreptului de embatic pentru un loc din Botoșani, în mahalaua Procovul, cumpărat de Mihail Haretu.

Donația Constantin Iordăchescu.

174.

1869. — *Acta Școlii* No. 1 de baieti din Botoșani.

Din archiva Școlii „Marchian“.

175.

1869. — *Dosar* privitor la școlile din Botoșani (corespondență).

De la Primăria Botoșani.

176.

1870. — *Dosar* privitor la școlile din Botoșani (corespondență).

177.

1870. — *Dosar* privitor la lucrările Comitetului școlar din Botoșani.

De la Primăria Botoșani.

178.

1871, Mart. — *Scrisoarea* unui oarecare Neculai Gheorghiu către feciorul său, prin care îl mustră și-l roagă să nu-l mai supere, că ce va scrie în diată după moartea lui aceia are să fie, de oare ce „pe nenorocita soră-ta nu o pot depărta și pe toți copiii mei“, iar „ca să mă vindeți pentru binele vostru, nu se poate“ (cu chirilice).

Donația Const. Iordăchescu.

179.

1871, Iulie 1. — *Certificat* (atestat) de absolvirea școlii Centrale de fete din Iași, liberat d-rei Profira Zotta.

Donația Profira Gallin.

180.

1877, Mart 11. — *Act de veșnică vânzare*, prin care succesorii

lui Mihail Hareto vând cu 50 de galbeni o grădină din mahalaua Procovul din Botoșani Elenei Mavroeni.

Donația Const. Iordăchescu.

181.

1877-1881. — *Dosar de cataloage ale școlii „Marchian“ cu acte privitoare la frecventarea acestei școli de către d. profesor N. Iorga, în anii 1877-78, cl. I-a; 1878-79, cl. a II-a; 1879-1880, cl. a III-a și 1880-81, cl. a IV-a.*

Din archiva școalei „Marchian“.

182.

1882. — *Opt mandate de plată pentru salariu și alte cheltuieli cuvenite lui Costachi Iordăchescu, primarul comunei Cristești din jud. Botoșani, și lui Ioan Iordăchescu, gratificația de învățător 30 de lei pe lună.*

Donația Const. Iordăchescu.

183.

1882, Maiu 18. — *Facsimil de pe o scrisoare a lui Alexandru Lefkar către generalul Candiano Popescu, în care descrie asaltul de la Grivița. Lefkar a fost atașat pe lângă persoana Marelui Duce Nicolae în noaptea de 30-31 Octombrie 1877.*

Donația Const. Iordăchescu.

184.

1882. — *Un dosar cu acte personale ale d-nei Profira Gallin.*

Donația Profira Gallin.

185.

1899. — *Un dosar cu acte personale ale institutorului pensionar Const. Gallin.*

Donația Const. Gallin.

186.

1900-1935. — *Scrisori, semnate de N. Iorga, arhiereul Narcis Krețulescu, Alex. Macedonschi, I. Simionescu, V. Borgovan, Gh.*

Ghibănescu, A. Dominic, Aristide Demetriade, D. Iov, Gav. Rotică,
I. Sân-Giorgiu, etc., cu un inventariu special.

Donația Const. Iordăchescu.

187.

1895-1905. — *Dosar cu acte personale ale lui Const. Iordăchescu.*

Donația Const. Iordăchescu.

188.

1903-1905. — *Însemnări zilnice.*

Donația Const. Iordăchescu.

189.

1916-1917. — *Scrisori și note din timpul războiului din 1916-1918.*

II.

MANUSCRISE

1.

Înainte de 1812. — *Cazanie*; 319 file scrise. Pe fila ultimă o însemnare de altă mână, cu laude asupra frumuseții cazaniilor adunate, ca florile într'o grădină, semnată „Ion Cantimir, 1812, Ghenar 12“.

Pe coperta ultimă, altă însemnare: „1812, Ghenari 1, acest număr am înșămnat la an nou eu, Iani Cantimir ot Cernăuț, Țapelești Aldeștilor“. Pe filele 4-9 scrie „Să să știe de când am cumparat această carte: la anul 1813, Mart în 10, și cine a fura-o sau ascunde-o și n'a vesti-o, să dei samă înaintea lui Hs. Tănasă Niculai Grădnar“; iar pe pagina 2 altă însemnare: „La anul 1816, April 4, au tunat di spre amiază.“

Donația I. Comăniță.

2.

1818. — *Călindar*, manuscris de 95 pagini, cu 9 deseme de mână. Pe coperta de la început o însemnare: „Această cărtică iasti cu numile Călindar și am scris-o eu săngur, și iasti a mē dreaptă: Atanas, anii del Hs. 1818“.

Începe cu o „Cazanie pentru doasprezece Vineri preste anū“.

Urmează apoi: „Zilele celi răli cari săntū preste anū la toată luna să li pāzască omul“; zodiile și planetele. De la pagina 56 înainte: „Pentru doftorii ce se cade să aibă orice om sărac în casa lui, iară la oamenii cei politicoșū vor putē a să îndestula de la șpițării prin rățătile doftorilorū care sănt iscosăț cătră fieștī-cari boală la tâmplarea lorū.“

La pagina 18 însemnarea: „La anii 1821, Fevruar 12, în zilele

lui Mihail Grigoriu Șuțu Vvod, s'au ivit o stea spre asfințit și cu coada spre răsărit."

La pagina 24 scrie că acest calendar s'a tălmăcit din rusește și „s'au dat în tipariul cel politicesc, în tevariulă Iașului, cari au ieșit lucru noao, în zilele Prea-luminatului Domn Alixandru Mavrocordat, Voevodulă a toată Moldavie, în anul 1785. Și acum iarăș amă scis și eu, nevrednicul robul lui Dumnezeu, di pi acelă tiparnică; Atanasi, 1817“.

Pe ultima copertă, „Stihuri:

Moarte, moarte, ce nu vii
Să mă ei dintr'acești vii?
Vino, vino di mă è,
Că tu ești scăpare mè, etc. (în total 21 versuri).

Pe verso, tabla lui Pitagora.

Donația I. Comăniță.

3.

1820. — *Întrebările și Răspunsuri*, manuscris de 79 pagini, care se continuă cu încă 76 pagini manuscris: „Istoria prea-frumosului Arghir și a prea-frumoasei Elena cea măeastră și cu părul de aur, adică: O înclipuire suptă cari să înțelegi luarea țării Ardealului prin Traian, chesariu Râmului“.

La început, pe copertă, însemnarea: „Această cârtică este cu numele, adevă Înțebări și Răspunsuri, și am scris-o prin vrerea lui Dumnezeu eu, mai gios iscălitul, în anii de la Hs. 1820. Atanas sin Neculau“. La sfârșit, această însemnare cu cerneală roșie: „Această istorie a lui Arghiri și a Elenii, care să numești cu părul de aur, la leti 1822, Mart 1, Atanasă Neculau am scris-o în Suciavă, fiind în bejenie“.

Pe coperta de la urmă, însemnare: „În anul 1819 au fost ciumă în târgul Botoșanii, cari s'au început de la Sfântă Marie Mică și s'au prelungitū păr după Crăciun“.

Donația I. Comăniță

4.

1835. Manuscris, 14 pagini, cu titlul „*Înștiințare facim pentru obiceiu Moldaviei*. Această istorie ce s'au aflat în scrisorile sfintei Mitropolii, scrisă de Sfinția Sa Gheorghe Mitropolit Moldavii la anii 7281 (1773) (sic), Fev. 17“. Se povestește cu amănunte trecerea

prin Moldova a lui Ioan Paleologul, pe care Alexandru-cel-Bun îl petrece cu multă cinste până la Chilia și darurile ce a primit Alexandru de la dânsul, între altele, o icoană făcătoare de minuni pe care Doamna Ana a trimis-o în dar mănăstirii Bistrița. Din această istorie se trage încheierea că „Mitropolia Moldovii nu iasti plecată niciunii patriarhii“: „nici Ohridului, nici Țarigradului“.

Urmează apoi pe alte 52 pagini „Istoria lui Amorat Împărat de la Vavilon, când au pârât Jidovii cu veclesugū zăcându cătră Împăratul Jidovii că să scoală creștinii ca să ia Înărăția lui Amorat Împărat“.

La sfârșit această însemnare: „Am scris această istorie de pe alti cărți tot scrisă din mână, veachi, anul 1835, Iulie 6. Atanase Neculau“.

Donația I. Comăniță.

5.

1838. — *Cartea Agatanghel*, 10 capitole, 45 pagini manuscrise. La urmă, însemnarea: „Și scriitorul aceștii cărți este Gheorghie Necolau, prescrise de pe altă carte, anume Agatanghel, la anul 838, 28“. Urmează apoi: „Istorie de când au împărățit poamele și legumile ce sânt de hrană norodului“, 3 $\frac{1}{2}$ pagini manuscrise; apoi: „Istorie pentru sfințirea besericii ce să numește acum monastirea Neamțului, după numele râului, ai căreia este hramul Înălțarea Domnului Dumnezeu și Mântuitorului nostru Is. Hs.“. Se spune la urmă că această istorie s'a găsit într'o evanghelie sârbească, scrisă cu mâna pe pergament, „ci easte și până astăzi întru această sfântă monastire a Neamțului.“

Urmează apoi cinci pagini manuscrise: „Istorie pentru preasfânta icoană a prea-sfintei stăpânei noastre Născătoarei de Dumnezeu și pururea Fecioarei Mariei, ce s'au aflat în scrisorile Sfintei Mitropolii ai Moldoviei scrise de preaosfințitul Gheorghie Mitropolitul Moldoviei la vileat 1723“; 5 pagini manuscrise. La urmă scrie: „Iară, când au fost Nicolae gramaticul la monastirea Neamțului de au tălmăcit istoria aceasta pe de acele hrisoave împărătești și patriarhești în zilele lui Ștefan Gheorghe Voevod, era vileatul de la Hs. 1655, Februar 17, iară de la bătrânul Alexandru Voevod era vileatul 1401.“

Urmează apoi: „Hristos pre sufletul cel păcătos îl cheamă cătră

sine“; 4 pagini manuscrite. La urmă, alte 12 pagini: „Cuvânt la Dumineca tuturor Sfinților“.

Donația I. Comăniță.

6.

Cântecul lui Ștefan-Vodă cel vestit; 2 pagini manuscrite la urma broșurii din 1837 a lui C. Negruți, „Aprodul Purice“, 34 versuri.

Începe așa :

„Ruinlta cetățuie ce acopere-acel munte
Și de unde pin câmpie omul vede lucruri multe
Cuprindea în sinul său o fimei domnitoare
Eroică, prea-măreață, crailor pilduitoare.
Ah!, ce timp era atuncea când Românii ca păstori
Țara lor își apăra ca și bravii luptători“, etc.

Donația I. Comăniță.

7.

1840. — „*Catavasii* la Adormirea Prea Sfintei Stăpânei Noastre de Dumnezeu Nascatoarei și pururea Fecioarei Mariei“, manuscris, 47 coale. Pe cele 9 fețe fără soț de la început scrie: „Aceasta carti s’au scris di mine, robul lui Dumnezău Manolachi Capșa, născut din părinții anume Ștefan Capșa din Dorohoi, an 1840, Dech. 18, însă această sistemă di psaltichie am învățat-o la dom. c. c. Plofirița Mare Vorniceasă Dimachi, spri pomineri domsale.“

La sfârșit, altă însemnare, în care spune că acest Ermologhion e scris de pe cel tipărit și, de s’au făcut greșeli, „plecat rog pe toți patrioticești creștini ca să îndrepte cu tot duhul blândeții și să ierte la acestea trecere cu viderea. Pentru că mânil ce l-au făcut astăzi sunt praf și cenușă.

Robu lul Dumnezeu Manolachi Capșa; 1841, Fevruar 2“.

Donația V. Cluci.

8.

1861. *Condică a lui Manolache Hălăceanu*, cu întrebări și răspunsuri din aritmetică, analiză logică, desemn geometric, arhitectură, stil epistolar și despre ortografie.

Donația Const Iordăchescu.

9.

1907-1930. — *Une tragédie roumaine*, scenar cinematografic de C. Iordăchescu.

Satirul, piesă în 3 acte de C. Iordăchescu.

Soții războinici, piesă în 3 acte de C. Iordăchescu.

Bolșevica, dramă în 3 acte de C. Iordăchescu.

Evangelina, de Longfellow, traducere de C. Iordăchescu.

Arca lui Noe, piesă în două acte de C. Iordăchescu.

Donația Const. Iordăchescu.

N IORGA

ACTELE ADMINISTRAȚIEI PLĂȘII
TELEAJENULUI

Actele administrației plășii Teleajenul

1.

(In margene:) D. 31, 836.

Cinst. supt-ocîrmuire plaiu Teleajenului cu plecat raportu.

Din leat 836, Maiu 12, de cîndu m'am rînduitu eu îngrijitor la pușurile dum. Medelniceru Mîrzea, ce sânt secerstrarisite de la dumni Medelniceru Neculai Alecsandrescu, pînă la leat 838, Iunie 11, atîta sumă de păcură s'au adunat pînă atunci prin porunca cinst. supt-ocîrmuirii cu No., atîta amu făcut teslimu la înpriimirea dumi. Medelnicerului Mîrzea, unde și d-lui au cum-părat prin mezat de la cinst. judecătorie acestui județu Sac, și de atunci pînă la leatu 839, Iunie, cîta sumă de păcură s'a adunatu, d-lui Medelniceru Mîrzea au ridicat-o prin sălnicie și au vîndut-o și, cu raportu de la cinst. ocîrmuire, supt-ocîrmuire au trimesu pe ajutoru său, coconu Ghiță Plăvianu, de spre cercetare, și ce vedre a găsit rîdicate este știut, de la cinst. suptocîrmuire, ...nd la cercetare ce au făcut coconului Plăvianu prea... (rupt).

(Vo.) Către cinst. supt-ocîrmuire plaiului Teleajănelui, cu multă plecăčune.

Văleni.

2.

Cărmuirea Județului Prahova.

Supt-cărmuirii de Teliajen.

Prin porunca cinstului departament din lăuntru No. 9339, în-părtășită Cărmuirii din înaltă poruncă a Mării Sale prea-înălțatului nostru Domn, proclamația pentru publicarea leguirii în privința lucrării șoselilor și a podurilor, ca să să obștiască la supt-cărmuire, iar la sate, după ce să va citi în auzul obștii sătenilor, să

să lipiască câte una pe părete în fiecare canțelariie de sat, Cărmuirea, spre îndeplinirea aceștii înnaltei îndatoriri, pentru publicitatea poruncită a să da leğui, trimite și acei supt-cărmuiri proclamația [înti]părită în dooă categorii, din care cea supt [No. 1 pentru] supt-cărmuiri și cea supt No. 2 pentru satele, [spre în]părțire; pentru care să alătură pă [la sate] peste tot No. de (alb) proclamați; și să pune îndatorire supt-cărmuirii ca să facă pe dată grabnică urmare și, priimind una din categorii d'intăi, să lipească și să să slujască cu dînsa în canțilariia ei, precum ca și cu aciasta să să trimită îndată cîte ună din cele de ca[tegoria] al 2-lea la fiecare sat, cu îndatorire și îngri[jire] de a să ceti în mai multe rânduri prin sate, bălçuri... și a să desluși în auzul obștii sătenilor acia bi... dispoziție, și apoi să să lipească spre p[ăstrare] în canțelariile sătenești.

Să recomandă supt-cărmuirii întocma [îndeplinire] a aceștia, cerându-i să raport[e] despre a ei îndepl[inire] și rezultat, dă au circulat proclamațiile în toate satele din coprinsul plăși sale, a-și lua publicitatea poruncită de Măria Sa.

Supt-ocărmuitor (iscălit).

Anul 1851,

luna Dechm. 28.

No. 14919.

3.

Cins. supt-cîrmuiri acestui plaiu plecată jalbă.

Avînd eu nește căpriți, am trimis un copil cu ele spre pășune. Întîlnindu-să cu alte fete mai mari ale unu frate al mieu, Gligore, l-au bătut și au pierdut caprii. Viind plîngînd acasă, s'au dus măsa să le caute și, zicându-le numai cu gură acelor ce au avut cu copilul de l-au bătut, au apucat-o fără veste un frate al lor, Costandin, și, bătîndo-ă și căznîndo-ă, m'au tot strigat nește oameni ce să uita, să mă duc să o scoțu, că o omoară, și, cînd am sosit eu acolò, au lăsat-o pă ea și, luînd un bolovan, m'au și lovit în cap, și am căzut jos. Ne-au schilodit pă amîndoi, și să laudă să mă taie în casa mea și să mă plătească cu bani în auzul oamenilor. Mă rog să fie adus a-ș da cuvânt și a să face cele de cuviință.

Plecat.

Stancu Popescu ot sat Cozmina [de sus].

4.

N-lu 842.

Anul 1837.

Cinstitei Ocăr.

După priimirea formei cinstitei Ocăr. cu No. 149, puindu-se strașnică îndatorire asupra tuturor satelor din cuprinsul acestui plaiu în pricina pădurilor mănăstirești, că s'au poprit tăerea lor cu totul, a nu li să pricinui cu mai multă stricăčune, s'au arătat la supt-ocîrmuire că arendași de la moșia Măneč, a sfinti mănăstiri. Sinaia, cu prepunere, adecă, că, la luarea în arendă prin contract ce i-l dă, îi sloboade a tăia și orice lemne din pădure, și pentru că își are cîteva ferestraie, din care urmează a-ș rădica o sumă de chereștea, cere a li să da voie spre a-ș putea face negoțul orănduialnic, la a căroră cerere necunoscându această despărțire ce urmase să facă, poftim a se supune și în cunoștința cinstitei Ocăr., cînd tot de odată o rog ca să mi se întoarcă cererea lui, povățuitoare în ce chip trebuie să urmez.

5.

1838.

Cinst. supt-ocîrmuiri acestui plaiu Teleajen,
plecată jalbă.

Facu arătare cinst. supt-ocîrmuiri ca la moșie Teișeani, ce o ținem în arendă de spre Slănicu, la hotaru, să pune unii din Croitorești moșneni, anume Ioniță și Negu și Nicolaie Ghioga, de cosește în silniciie fără să vrea să știe de mine, zicîndu-le ca să-și tragă mîinile, și nu să supun, precum și pentru Dinu Draghici, care cu čomagu au fost ruptu mîna pădurarului și cu trei porunci cinst. supt-ocîrmuire au mersu la acești, și iei nu voiește nici într'un chip ca să-l trimită la cinst. supt-ocîrmuire. De aceia plecat mă rogu de cinst. supt-ocîrmuire ca să facă punere la cale pentru unele asemenea împotriviri.

Plecată slugă :

Nicolae Sterie, arendașu moșii
Teișăni.

6.

Prez. judecătorii județului Saac.

D. supt-ocărmuitorului de Teleajin.

De vreme că spre îndeplinirea porunci cu No. 4178 întâmpini pe judecătorie cu înprejurările coprinse în raportul de supt No. 1699, de aceia ți să deslușaste că acea copii de hotărâre cu No. 66 este în pricina ce au avut d-lui Medelnicer Mărzea cu d. Hristodor Hristopolu de la București pentru suma de bani ce avea să ia de la tatăl d-lui Medelnicerului, și care copii de hotărâre, pe lângă porunca cu No. 1819, de la Maiu 27, din lt. 835, ți s'au fost trimis ca să i-o dai în primire. Ți să scriie dar ca după această deslușire să grăbești în cât de puțină vreme îndeplinirea porunci cu No. 4178, căci la din înpotrivă vei fi în răspundere.

Prez. Stolc. Ioan Drugănescu.

1838, Ghenr. 21.

7.

Supt-ocărmuitorul plaiului Prahova, anul 1839, luna Avgt. 3. No. 467. Cămpina.

Cinstiții supt-ocărmuiri di plaiu Teleajănul.

Cu toate că, atât prin adresul cu No. 432, s'au făcut cunoscut acei cinstitei supt-ocărmuiri pentru ivirea și jefuirea urmată asupra lui Clain Neamț de către acei doi făcători dă rele, precum și pin cel cu No. 445, pă lângă care s'au alăturat în copii și porunca cinstitei ocărmuiri supt No. 3149, apoi, fiindcă și astăzi, Joi, la trei ale aceștii luni Aft., s'au priimit porunca cu No. 337, atingătoare tot întru această pricină, după care, scoțându copii cu cinste, să trimit acei cinstitei supt-ocărmuiri pă lângă aceasta, din care mai curată pliroforie se va lua din cele într'ansa coprinse, pentru care această supt-ocărmuire pă pe o parte numai dă cât și fără un minut zăbavă, pă lângă grabnicile și cu toată întregimea măsurii luate din parte-i întru această, și acum, prin de iznoavă punere în lucrare, au și rostit convenita urmare întru dovedirea și prinderea lor, potrivit coprinderi sus numerarizitei porunci, iar, pe de alta, și acum spre acest sfârșit iar grăbește cu cinste a da în conoștința acei cinstitei supt-ocărmuiri, tot de odată pohtindu ca să binevoiască, cât mai cu grăbire, cu a face și din parte-i urmarea convenită întru dovedirea și prinderea lor și, în minutu ce să vor descoperi și să vor ivi niște asemenea oameni, pă lângă punerea la

cale din parte-i, pă dată să să prevestească și aceștii supt-ocărm. ca împreună cu toți să punem întru cuvenita urmare a prigoani și prindere, iar de priimire și punere în urmare să va cinsti această supt-ocărmuire cu răspunsul dv.

Pentru d. supt-ocărmuitorul.

I. Bănescu.

(Vo. :) Cinstitei supt-ocărmuiri de plaiu Teleajăn otnoșanie. No. 467.

8.

C. 1840.

Cinst. supt-ocărmuiri de Teleajen,
plecată jalbă.

Noi supt-iscăliți plecați ne rugăm cinst. supt-ocărmuiri ca ală-turatele dooă zapise ce vindem niște stănjeni de moșie din hotarul Izvoarălor d. d. Moise Pănculescu, și, fiindcă bani tocmai mi i-am priimit toți, ne rugăm cinst. supt-ocărmuiri ca să să adevereze zapisele după orânduială, ca să-și aibă d. stăpânirea întocmai după coprinderea zapiselor, și săntem

plecați,

Eu Mareș sin Radu Drăghič ot Izvoară, vânzător.

Eu Mihalache sin Dinu Drăghič ot [tam], vânzător.

Nicolai sin Petre, scriitor.

9.

C. 1840.

Cinst. supt-cîrmuiri acestui plaiu
Teleajăn jalbă.

Astă-noapte fiind supt-iscăliți de streajă în satul nostru Ceraș, în puterea nopți ne întâlnim cu trei cordunași, și anume Ghiță cojocarul, Gligore Bărziloiu și Iordache al Neculi. Fiind întunec, nu ni-au răspunsu nici într'un chipu decît tot deodată au tăbărăt pă noi cu čomecile, zicând că să ne arete cine sînt, încît tovarășul meu nu va mai fi de hrană multă vreme. Cu plecăčune facem arătare cinst. supt-ocărmuiri să binevoiască a rîndui cele de cuvînță.

Plecate slugi :

Soare Dragomir, Pîtu și Ion

Piroiu ot Ciraș.

10.

C. 1840.

Cinst. supt-ocărmuiri al acestui plai Telejinului.

Plecat mă rog Ț. supt-ocărmuiri ca pentru alăturata vechilimea ce o dau la mână d-lui Logofătului Gheorghe Bărbulescul de a sta vechil din parte mea, a să judeca cu furii ce s'au prinsu cu jăfuiala ce au jăfuitu pă Gheorghe sin Marcul, în care lundu-mi-să și miie nește bani din acea casă, de aceia plecat mă rog Ț. supt-ocărmuirii a să adeveri alăturata vechilimea ce o dau la mână numitului vechilu spre a-ș avea temeiul desăvârșitu. Al Ț. supt-ocărmuirii

plecată supusă
slugă

Gheorghe Cărstul, moșnean ot Semșug (?).

11.

1840.

La cinst. supt-ocărmuire de Teleajăn plecată jalbă.

Plecat fac cunoscut cinst. supt-ocărmuiri pentru unu Tănase zet Dima boiangiu de aici din mahl. Sfintului Ioan, târgul Văleni, că au trecut peste unu anu de zile de când au vândut o bute de rachiu plină până în dogă și măsurată de cotarul târgului, care este orânduie de stăpănire, eșind aicea la cotu o sută și zece vrede (*sic*), din care am priimit ceilalți bani, și mi-au rămas cusuru lei șazeci și patru, după adeverița ce mi au dat-o chiar dănsu, și, cerându-i în nenumărate rânduri, începând să mă și necinstească, învărtind șirelicuri, de aceia rog cinst. supt-ocărmuire ca să binevoiască a să aduce și a să îndatora a-m da bani, că va fi cu păcat a mă păgubi. Și cum Duhul Sfint v'a lumina.

Preot Neculae croitor, mahl. Tabaci, târgul Văleni.

12.

Supt-cărmuitorul de Teleajin.

Aleși satelor des. 1-iu.

Supt-cărmuire, prin porunca No. 2160, urmată după adresul d-lui ofițer orânduie cu străngeria recruților, fac cunoscut că vre-o câteva sate din aciașă despărțire să află soldați tăinuți de oameni, și, fiindcă întru aciașă pricină neînumărate (*sic*) porunci s'au

dat voo, aleșilor, de aceia supt-cărmuiria și printr'această pune strașnică îndatorire ca să iscodiți și dovediți pe toți soldați ce sînt sprijiniți prin sate și până în sorocu cel mult de 4 zile să se afle trimiș pre la urmă-le, căci la care sat să va dovedi, va fi aleși dojeniți strașnic și pedepsiți.

(Iscălitură.)

1840, Dechmvr. 7.

No. 566.

13.

Supt-ocîrmuire plaiului către aleși satelor despărțire 2-lea.

Pentru că în satul Fîntîna Ielilor, plasa Tohanilor, să află de pripas un calu murg despotcovit cu furculițe la amîndoă urechile, în temeiu porunci cinstitei ocîrmuirii cu No. 1552 vi să scrie voă. Înpăcuiitorilor, ca să obștiți, iar voi, că ați înțeles, să iscăliți în josu.

1841, Maiu 2.

No. 417.

N. Homorîceanu.
 Satul Olteni.
 Eu Gheorghe {
 Eu Badea { aleși
 Eu Gheorghe {
 Eu Gheorghe {
 Eu Ion { aleși
 Eu Istrate {
 Satu Teișani megieșăști
 Eu Ioan Breazu {
 Eu Gheorghe Catana { aleși
 Eu Crăcun Chițoiu {
 Homorîcu Ungureni.
 Achim Tăreș
 Drăgomir Necuiu.
 Ion al Dumitrei.
 Homorîcu Pămănteni.
 Nică Moraru.
 Nicolaiu Toader.
 Nicolae Ganu.
 Satul Maneciu Pămănteni

Satul Ștubeu.
 Eu Mihai {
 Eu Dinu { aleși
 Eu Carpen {
 Satul Valea Stălpului
 Eu Crăcun Măndrean {
 Eu Grigore Brăteanu { aleși
 Eu Ion sin Ilea {
 Mareșu Enelui
 Dinu Duca.
 Ioanu Lupului.
 Satul Drajna-de-jos.
 Manole Lupea {
 Dinul Iorgoiu { aleși
 Frincu Rențea {
 Slon.
 Niță ales.
 Satu Drajna-de-sus.
 Eu Dumitre {
 Eu Ene { aleși
 Satul Ceraș.

Eu Niță sin Bucur	} aleși	Tudose Gros	} aleși.
Eu Anghelu Olteanu		Șerban Bușu.	
Eu Minea Pisău		Drăghicean (?)	

Satul Măneču Ungureni.

14.

Supt-ocîr. plaiului Teliajinului către aleși satelor despărțiri al 3-lea. Cinstitul Sfat orășenesc din politia București are trebuință să cumpere o cîtățime grîu spre asigurarea îndestulării Capitali de articolul pîinii. Pentru care supt-ocîr. în temeiul porunci cinstiti ocîr. cu No. 3088 vi să scrie vooă aleșilor să obștiți tutulor locuitorilor ca oricine va avea asemenea produse de vînzare în cîtățime mare sau mică să meargă a să arăta la acel Sfat cu proba, ce, de să va putea învoi, să incheie și contract și să li să răspunză bani în monedă curată, iar că ați înțeles, iscăliți mai în jos 1841, Avgust.

15.

Cîrmuirea județului Saac.

D. supt-cîrmuitori de Teleajin.

Fiindcă meremetul a Curți domnește ce acum să arată mai jos, aflându-să stînd gata la satele Star-Chiojd și Păltinești, în plaiu Buzăului, urmează porunci a să ridica și a să trimite cum mai fără zăbavă la Pășcani, unde este așteptată, de aceia pe de o parte să scrie dumle ca, cum mai fără zăbavă, însămînd carăle trebuinçoase, potrivit cherestelii să faci punere la cale ca prin plată pe cîte dooăzeci parale dă lemn pînă la Pășcani, răspunzând pe șin să poată fi rădicate aceste lemne pîm în trei zăle și înnaintate, iar, pe de altă, să faci cunoscut că s'au orînduit și acest căpr., om al ocîrmuirii, cu doi dorobanți, carele să aibă a priimi de la dumta carăle trebuinçoasă, și mai înnainte să stea față la încărcare și pornire, avînd a merge cu dînsele pînă i s'au poruncit, și, cu acest mijloc îndeplinindu-să trebuința dumle, de odată cu porniri carălor și cherestelii vei întoarce aici listă de-căți bani va răs-punde chirii, ca să să dea dumtale îndată pin omul ce-l vei trimite iar acum îndată de priimire, și urmare aceștia să întorci răspuns.

Avgust 12, 841.

Vîrghii
550.

No. 1229.

căpr[iori]
240.

C. Arcude.

grinzi
230.

16.

Supt-ocîr. p. Teliajen aleșilor satelor despărțiri.

Termenul contracturilor arendu... Giurgu și Turnu să săvîrșăște deodată cu începerea anului 1841, iar condițiile de acum urmează a să arenda pã viitori șapte ani, 1842, 1843, 1844, 1845, 1846, 1847 și 1848, să află în dezbaterea cinstitului Sfat administrativ ecstraordinar, și, fiindcă este a să da sfîrșit vînzării, pentru toate cuvintele acestor venituri negreșit pãnã la 20 Dechemvrie, supt-ocîrmuirea dar, în asemenea porunci cinstiti ocãrmuiri, no. 4560, îngrijind a da aceasta mai din vreme în cunoștința tutulor doritorilor ce pot a să afla în cuprinsul acelu sat, ca să poată a să îndemna să vie neapãrat în capitala București, în luna lui Dechemvrie, unde pin știință pot afla condițiile la cinstitul departament, iar soroacile strigãrilor să vor publica cu al doilea, vi să scrie vooã, aleșilor, ca să publicuiți îndată întocmai coprinderea de mai sus în tot coprinsul despărțiri, spre știința de obște a tutulor doritorilor, iar voi că ați înțeles să iscãliți mai jos.

1841, Noevr. 10.

(Iscãliturã.)

17.

1843.

Cinstitii ocãrmuiri a județului Sac supusã jalbã.

Cu supunere jãluim cinstiti ocãrmuiri pentru un cumnat al meu, Panait sin Stavãr ot Vãleni, cã pomenitul la cãsãtoria mea mi-au dat dã zestre prin foe mubruz (!) sori lui și soții mele Anii, ca uni ce să aflã frați buni fãrã pãrinți, s'au învoit pã un laz u dã fãn ce-l are la Bughea a să stãpãni de soția mea jumãtate și dã pomenitul meu cumnat jumãtate, dupã cum îmi glãsuește și foia mea de zestre, și, stãpãnindu-l acel laz în bunã pace pãnã în leat 1800, acesta l-am cosit amãndoi pre din doo: eu jumãtate și pomenitul jumãtate, iar pã doi ani trecuți, la 841 și 842, s'au pus în silniciie și mi au cosit și partea și, mai cumpãrãnd eu și alt laz dã fãn alãturi, cel luat de zestre de la un frate Drãgoiu, și pomenitul meu cumnat mi l-au cosit și pã acela din preunã cu cel care îl am de zãstre, cosindu-mi ca zece carã fãn, cu cel cumpãrat, lãsîndu-mi vitele muritoare dã foame, care mi s'au și rãnit den vite dîn a lui pricinã, și mai am la pomenitul și lei 200, dã la facerea

gărdului dă la viie și dă la curățura dă la Bughe. Pentru cafe plecat rog pă cinstita ocărmuire a-l supune pă mai sus pomenitul meu cumnat a mă dăspăgubi, și cum Duhul Sfânt va lumina pă cinst. supt-cărmuire asupra dreptului meu.

Al cinst. supt-ocărmuiri

plecate slugi

Ioniță, cizmar ot Drajna-de-sus,

plaiu Teleajin.

Ana, soția lui Ioniță, jăluitoare.

18.

Cinstitei supt-cărmuiri de Teleajen.

1847.

D-lui Constandin Stadir răzorîndu-să cu mine la o fîniață din Rizănești, și lipsănd de acasă la baile de la Balta Albă, dumnilui, puîndu-și oameni la coasa finului, nu și-au păzit numai driapta stăpănire, ci au pus de au cosit și din trupu fineții mele jumătate. Pentru care rog pă cinst. supt-cărmuire a porunci pomenitului a nu-ș ridica finul până mai întâi nu mă voi despăgubi de lipsa de fin casi.

Plecat

supus

M. Pandelescu.

19.

No. 155, trecut Fevr. 3.

Cărmuirea județului Prahova supt-cărmuiri de Teleajen.

Cu porunca cinstitului departament din lăuntru, No. 251. s'au întorsu înapoi răcruți, și anume :

Ilie Radu Bontea ot Treucia (?) și

Petru Dumitru ot Aricești,

care, la revizia făcută de către d. stabu-doctor, s'au găsit cu slăbiciune de constituție și mai scurți decît măsura mai bine de dooă degete, nefiind destoinici de ostășeasca slujbă. Drept aceia să scrie acei supt-cărmuiri ca, pe de o parte, îndată și fără întărire să înființeze în locu-le alți răcruți cu cuvenitele calități, iar, pă de alta, să nu lasă din vedere formele și instrucțiile ce i s'au datu asupra răcruțății, nici să socotiască că asemenea neîngrijire, de a trimite oameni pățimași, slabi, ce numai din vedere să potu

cunoaște și cu care s'au pricinuit cheltuieli și trepede lăcuitorilor, nu va trage asupra-i învinovățire și răspundere cărmuirii.

(Iscălitură.)

Anul 1847, Ghenar. 31. No. 658.

20.

Cîrmuirea jud. Prahovi. Supt-cîrmuiri de Teleajin.

Acesta și anume,

Stanu băiatu sin Pîrvu ot Slănic, ce s'au mai fost înaintat acei supt-cîrmuiri a-l da pă chezășie, acum s'au priimit iară cu raportu poliției No. 73, fiind găsit fără căpătii în acest oraș, să trimite iarăș la acia supt-cîrmuire și i să scrie ca să-l dea pă vretnică chezășie la urma lui.

Supt-cîrmuitor (iscălit).

1847, Fevr. 5. No. 764.

21.

Printr' acestu înscrisu să face cunoscutu cin. supt-cărmuiri că Stanu sin Pîrvu Cocoșu de aice din Slănicu, ce s'au trimesu la urma sa de cătră cin. poliție de orașulu Ploești, găsindu-l fără nici-un răvaș de unde să află, pă care acumu l-amu luat supt a mea chezășie suptu-iscălitul ca și de aici să-i facu deosebitu răvașu ca să meargă iarăș la stăpănu de unde s'au luat.

1847, Fevrie 11.

Eu Stanu Mustășea ot Slănic, mahalao Groșani, adeverez.

Scriitor Dumitru Čucu.

22.

Cîrmuirea județului [Prahova] cinstitei supt-cr. de Teleajăn.

Supt-cîrmuirea de Tărșor cu raportul No. 262 a trimis la cr. : înfățișatul Dumitru cu soția sa, cu calabălăcul lor, ce de către straja satului Popești s'au prins fără răvaș, și, la cercetarea ce li s'au făcut de către cîrmuire, arată că este birnic al satului Star-Chiojdu, unde să întorcea de la București, fiind fost slugi acolo, potrivit cu încredințarea frate-său Anghel sin Nicolaie Diaconu de acolò și a chezașului său Ghețu sin Tudor, tulumbagiu poliției. Să scrie supt-cărm. a-l statornici cu chezășie la urma sa,

Cărmuitor (iscălitura).

1847, Apr. 7.

No. 2423.

23.

Satul Chiojdu din Băscă.

Chezășiia noastră a aleșilor acestui sat dăm la mâna lui Dumitru sin Nec[ol]ai diiaconu din acestu sat că, venindu cu cinstită poruncă a cinst. supt-cărmuiri din plaiu Văleni ca să dămu noi aleși chezășiie pentru numitu ca să i se sloboză nește calabalăce ce i s'au slobozitu din orașu București, fiindu el cu șădere acolo până acum, și acum au frutu (*sic*) ca să viie aici la părinți lui, noi i-am și datu chezășiia noastră să meargă la cinst. supt-cărmuire de plaiu Văleni spre a-i slobozi calabalăcul ce-l are popritu, că, de să va întâmpla cevaș din pricina numiților, noi vom fi supt răspundire. Și pentru mai bună încredințare am iscălit spre credință.

1847, Apr. 10.

Miclea sin Miclea

Niță Păcu

Dinu Bou Nergu } aleși.

Dar pecetia este perdută și, de nu să va crede, să va vedea și raportele de la d. ofițir.

24.

Supt-cărmuirea plăși Tărșor.

Anul 1847,

luna Iulie.

No. 65.

Ploiești.

Cinstitei supt-cărmuiri de Teleajin.

Cinstita cărmuire, pă lângă porunca cu No. 5070, între alți au trimis la aciastă supt-cărmuire și pă înfățișătorul Ion sin Ioniță, carele s'au găsit de cătră cinst. supt-cărmuire de Cricov în tîrgul Mizilului fără niciun căpătăiu și, fără răvaș, și, prin sus numerarisita poruncă îndreptându-să la ačasta, după cercetarea ce i s'au făcut, au arătat că el s'ar fi aflănd dă neam dintr'acel tîrg Văleni, avănd și frate pe un Dumitrache Dumitru de acolò și, pentru că aici neavănd pă cine asigura vrednică chezășiie de bune purtări în viitor, cu cinste să îndreapteză în faza cuvenită la acea č. supt-cărmuire, și tot de odată este poftită ca, asigurându-l pă vrednica chezășiie cur[entă] a fratelui său ce zice că are acolo, de primire

și punirea la cale ce să ne face să va cinști și ačasta cu răspunsul acei č. supt-cărmuiri.

Supt-cărmitor.

C. Coslchi (*sic*).

25.

Satul Vărbilău.

Cinstitei supt-cărmuiri de Teleajăn plecat raport.

Astăzi, la 7 ale următorei Iulie, trecându acesta prin mijlocul satului pă lângă corduna satului, l-am popritu după poruncile stăpăniri, și l-am cercetat de unde este, unde merge, răvaș are sau nu. N'au arătat nici la un chipu, fără au arătat că este Armean și au șăzut în satul Țipăreștii dintr'acestu județu Prahova, plasa Podgorii. Așa noi, după datorie, înnaintarăm plecatul nostru raport după datorie a să face cele de cuviință pentru dănsul, având al cinstitei supt-cărmuiri răspunsu a nu fi noi în răspundere.

1847, Iulie 7.

Preda	}	aleși
Enache		
Gheorghe		

Scriitor: Ioan Stănescu.

(Pecete.)

26.

Supt-cîrmuitoru de Teliajini aleșilor 3-lea.

Supt-cărmuiri prin mai multe porunci v'a scrisu ca în toate săptămînile se-și urmeze vătășei regulatu veniria lor cu raporturile Marța și Sămbăta, iară la sfîrșitu lui, cu doă zile înnainte de sfîrșitu luni, să vie cu lista de morți și născuți urmați în cursu luni, bolnavi ce s'ar afla, viindu cu acestia și peste săptămână, la întămplare de aru fi sfărșitu lui Marția sau Sîmbătă, după care și rămăsase bine încredințată cum că voi, prețuindu-vă de sfinte îndatoririle ce are fiecare aleși, veți și stăru a urma întocmai, apoi acum, fără nădejde privindu, să vede călcată cu totu o asemenia urmare. Dreptu aceia și acum, pentru cè mai din urmă oară, mai aducându-vi-să aminte cele mai susu arătate, vi să și scrie strajnicu, căci, dacă nici dupe aciasta nu să va vidia pusă în lucrare, apoi să știți cu hotărîre că veți fi aduși și dojeniți în faptă, spre pildă și altora.

1847, Avgst. 7.

No. 1483.

(Iscălitură.)

27.

28 August 1847.

Cîrmuirea de Prahova către supt-cîrmuirea de Teleajen, pentru un vătășel care, cu soția și copilul, „au dositără de la urma lor“. Femeia e „îmbrăcată cu iie ungurească, cu fotă aleasă“. Ordin „a publicii“.

28.

Priimită 10 Septemvrie 848.

Dreptate, frăție.

De supt-adm. de Teleajen.

Să trimite d-li cu acestu (alb) decretul ce s'au priimit de la d. ministru d' Innăuntru cu ordinul No. 1400, ca fără cel mai mic minut de zăbavă să le trimiți prin satele des. d'i, a să citi la toți, căci un minut dă întărziere va fi o greșală mare a d-li.

Salutare și frăție.

Ad. dis. Prahova : Negulici (litere latine). No. 6518.
1848, Septv. 8.

29.

Supt-ocărmuiria plaiului Teliajin
cătore aleși satelor, del. 1-a.

În urma măsurilor ce au chibzuit cinst. Sfat administrativ ecs-traordinar în privința dezarmării încheiatu prin jurnal în coprin-dere că, dându-să aciasta în cunoștința d. ghegeneral Liders, au priimit însă prin nota No. 143 că Ecselenția Sa s'au înțeles întru aceasta cu Ecselenția Sa ghegeneral Duhamel și în temeiu soco-tinții au găsit cu cale a să lăsa de bază celea următoare :

1-îu. Să să dia voie la toți arendași și epistați să-s popriască de la 3 și până la 4 arme de foc, însă nu altfel decât supt chezășie ;

2-le. Boerilor și neguțători știuți ce mergu la drum în trebile d-or să li să învoiască să aibă în pază făcătorilor de rele în vremea călătorii lor căte o pușcă sau o pereche pistoale, în temeiu chezășii ce vor da persoanelor cunoscute stăpâniri.

Pentru care suptscrișul, în temeiu porunci cinstiti stăpâniri no. 246, vi să scriie ca să dați în cunoștința tutulor pentru ca să cu-

noască îndatorirea ce li să pune celor ce li să dă voie a purta arme și de priimiri să iscăliți în dos.

848, Dechemvr. 21.

No. 696.

(Iscălitură.)

Satul Gura Ghitori.

Dumitrachi Rad

Dragomir Nache

Neculae Vlad

} aleși.

Satul Poenari (?)

Neagu

Mladin

Iordache

} aleși.

Satul Slătioara.

Gheorghe

Panait

Alecse

} aleși.

(Satele Suraia, Cărbunești, Tărlești — familia Ojogea —, Aricești, Șoimari, Salciea.)

30.

C. 1849.

Cinstitei supt-cîrmuiri de Teleajăn, plecată jalbă.

Suptiscăliți lăcuitoari satului Izvoarele, unde ne aflăm familii peste noăzeci și cinci, și, după neapărata trebuință ce avem de al doilea preot, fiindcă preotul ce-l avem nu poate singur să ne caute la sufleteștile trebuințe, și, cercetînd, am găsit candidatul Ștefan, fiul răpăsatului preotul Ioan, tot dintr'acestu sat, om cu știință de carte, cu vieată curată, căsătorit după lege, cu care prin deosebit înscris ne'm învoit a se hirotonisi preot pă seama bisericii noastre, pentru care ne rugăm a se adeveri alăturatele înscrisuri după orîndueală și a se face raport unde se cuvine.

Plecați jăluitori : (Iscălituri : Bobe, Drăghici).

31.

Supt-iscăliții aleși satului Mîneču Pămînteni facem cunoscut că la paza cordoanelor, ce sîntem însărcinați a le păzi, atît pînă acum am avut oameni vrednici, iară nu copii și uncheși, cît și de acum înaintea ne legăm a avea pururea în ființă paznici vrednici. Iar,

la întimplare de a să dovedi că adecă ori oameni nedăstoinici să nu fie în pază sau, de să va întimpla cevaș, atunci să fim în cea mai mare pedeapsă. Pentru care, spre a-ș avea temeiu aceste, am rugat pe scriitor de ne-au iscălit, puind și pecetia satului 1849, Ghenarie 4.

Eu Dinu Filip

Eu Anghel Tenea } aleși.

Eu Niță Mirăoiu }

R. Boștinescu, scriitor, cu zisa lor.

32.

Protopopul plaiului

Teleajăn.

1849,

luna Fevruarie 2.

No. 8.

Cinstiti supt-cîrmuiri a plaiului Teleajăn.

Preotul Marin de la satu Livadea, din coprinsul acestui plaiu, în temeiu poruncii cinst. Cîrmuiri a sfintei episcopii Buzău cu N. 61, urmată după porunca Preasfințitului Mitropolit al Ungrovlahii cu No. 113 și după hotărîrea prin anafora a cinst. decasterii a consistorii sfintei Mitropolii cu No. 33, anul 1845, pe de o parte să poprește de lucrarea preoții în soroc de un an de zile, iar, pe de alta, cu cinste este poftită cinst. supt-cîrmuire ca prin mijloacele ce are să-l depărteze din satu lăcuinții sale într'alt sat, ca nu cu lăcuința sa acolea să fie de scandelă celor ce-l privesc cu despreț pentru netrebnicile lui fapte, și, într'acest soroc de va da dovezi de purtări bune și viață neprihănită, apoi prin știrea și cu voi chiriarhului eparhii să va slobozii iarăș a lucra cele sfinte, însă într'alt sat, unde vor cere lăcuitorii prin jalbă, iar nu în satu Livadea și, de să va împotrivi și la aceasta, cinst. supt-cîrmuire va întrebuița mijloace a-l depărta și fără voia lui.

Petru Sachelariie.

33.

La Ț. Cărm.

No. 1586 ; 849, Maiu 31.

Lista prețurilor productelor poliptisitoare în coprinsul acestei plasă pã luna lui Mai, alcătuiindu-se, să alătură cu plecăcune Ț. Cărm. pã lingă aciastă.

34.

La potropopie.

No. 265, luna Maiu 13 (1850 ?).

Fiindcă din lucrurile d. David Almășanu, fostu profesor, după cercetaria făcută, să bănuiesc a fi duse din ele la un preot Stoica de către jupăneasa ce au avut-o, cum și în podu minăstiri puse de dînsa, de aceea supt-căr. pohtește cu cinste Cucernicia Voastră ca să veniți în fața locului spre a cerceta pentru acele lucruri și a să face cele de cuviință.

35.

Cîrmuirea jud. Prahova.

Supt-cîrmuirea de Teleajin.

În urmarea raparări porunci č. departament din Lăuntru cu No. 3313 comunicat acei supt-cîrmuiri prin porunca No. — (alb), acum č. departament, prin porunca no. 4339, arată că, întîmpinîndu adresa cu 60 din partea d. căpitan Mazarache, cîrmuirea grăbește a scri acei supt-cîrmuiri ca în tabla ce i s'au cerutu a alcătui pentru numărul caselor și lăcuitorilor de prin sate să însemnează cu adăogire și următoarele științe, adică: de sîntu prin sate oarecare clădiri de gospodărie, precum casile proprietarilor și aproape și č. l. t., asemenea de sînt minăstiri anume și ce fel de iscodiri au pă lîngă dînsile, iar prin orașe și tîrguri de sînt casarme, pameat. soldați (cii de jos) și graj[duri] (rupt) pentru cai și fără mai multă prelungire... spus... listă la cîrmuitor.

1850, Dechem. 23.

(Iscălitură.)

No. 1399.

36.

Cărmuiria județului Prahova.

Supt-cărmuiri de Teleajăn.

În urma recomandații făcută de cinstitul departament către Înălțimea Sa prin raportul No. (alb) în favorul d-lor Scarlat Dănescu i Costache Larachi, binevoind au pus înaltă rezoluții, comunicată prin adresa cinst. secretariat al Statului, no. 5179, întrebuițînd ca să să numească aceștia cinovnici privighetori asupra drumurilor conducătoare de la ocna la scheli și de la scheli la ocnar spre a fi aceste drumuri în stare bună, ca să nu să facă cărașilor

transportatori de sare năpăstuiți și în trecerea lor pe la poduri, podișci, zegazuri și locuri de poposit și altele, Cărmuirea dară, în temeiu porunci cinst. departament finanțial no. 11981, îi face cunoscut acei supt-ocărmuiri și să scrie ca să-i cunoască de slujbași ai săi și, ori pă unde s'ar arăta, să le dea cuviințosul ajutor spre îndeplinirea însărcinărilor pusă asupra-le, privitoare la împlinirea transportului sări.

Cărmuitor (iscălitură.)

Anul 1851,

luna Dechmvr. 30.

No. 13301.

37.

Č. supt-cărmuiri de Teleajănu plecată jalbă,

Fac cunos[cu]tu ci. supt-cărmuiri de Teleajănu pentru unu Costache Pască, ce este logofăt în sat[ul] nostru. Noi, fiindu cărauș, amu plecat cu carile la ocna Slănicu, ca să încărcămu sare la Olteniță (*sic*), și noi am deshămat în țar[ul]na noastră ca să pășcunămu vitile; amu lăsat trei fečori ai noștri în paza a cailor, și așa s'au pomenit cu fečori și cu mumă-sa mai sus pomenitului și ne-au bătut soșiea, fečori de morte cu parul, și noi amu mersu cu sfatu satului; n'am doveditu stricăčune n[un]mică, de o cei. Plecat supusu rogămu-ni ca cistit. sucărmui. ca să facă punere la cale asupra dretăți.

...supuș

Șărbănu Teiș

N. Berică

Gheorghe Savu

{ alăcuitori sat Ariceștii.

38.

Satul Vărbilău.

Cinstitei supt-ocărmuiri de Teleajen.

Plecatu raport de săptămână.

Printr' ačasta facem cu plecăčune cunoscutu cinstitei supt-cărm. că în cursul acești săptămâni nu s'au întâmplatu nicio pricină, iară noi după datorii cu plecăčune înaintarăm plecatul nostru raport,

1854, Iulie 15.

Născuți nu sănt.

Căsăto[ri]ți nu sănt.

Morți nu sânt.
 Lăcuitori sănătoși.
 Vitele sănătoase.

Stoica	}	deputați
Ioan		
Radu		
Stanu		

Scriitor I. Lați (sau Lache).
 (Pecetea satului.)

39.

Cinstitei sup-cîrmuirii de Teleajen. Sfatul satului Izvoarele.

Priimind porunca č. supt-cîrmuirii, no. 4762, la 8 ale corintei luni, urmată după a č. cîrmuirii cu no. 16320 și aceea întemeiată după a. č. Comitet al Sănătății Publice No. 3619, prin care ne pune îndatorire ca să cercetăm întru tot coprinsul satului pentru obișnuita bolire și mortalitate a tot felul de vite, cu plecăčune răspundem că, îndată după primirea ecspusei porunci, cercetînd în tot ocolul acestui sat și că nu au murit vite de epizotia boalei decît stricîndu-se în vremea veri de la unul pînă la doi, trei boi de apă; din care neavînd pentru ce alcătui lista, prin care cu plecăčune să încunoștiințează printr'ačasta č. supt-cîrmuirii în termenul numerarisitii porunci, și o rugăm a binevoii ca acest raport să se fie întocma ca în loc de lista ce ni să cere.

Eu Stoica Albu	}	deputați
Eu Andrei Necu		
Eu Nicolae Mircea		
Eu Nicolae Nuțu		

Sau Nicolae scriitor.

No. 1854,

(Pecetea satului.)

Dechv. 9.

No. 165.

40.

Cu plecatu raportu cinst. supt-ocărmuirii aleși satului Suranii.

† Facemu cunoscut cinst. supt-ocărmuirii pentru păcura sefes-
 trațită a r. Medelnicerului Mărzii, ce din poruncă am fost îngriji-
 torind asupra-i, și noi, găsind trei căruți să încarce păcură, le-am
 întorsu înapoi împreună și cu neguțătorul, și, apoi, viind altă dată,

în silnicie, le-au încărcat acele căruți cu păcură și s'au dus. Și pentru aceia facem cunoscut cinst. supt-ocărmuirii că noi nu putem isprăvi nimic pentru acest lucru, fiind și cu dăpărtare dă satul nostru. Și săntem plecaț supuș.

Gheorghe Coșleabă, ales, am scris,

Chilir Gherboan, ales „

Gheorghe Certan, ales „

N. IORGA

NOI DOCUMENTE PRAHOVENE

NOI DOCUMENTE PRAHOVENE¹

I.

Copie scoasî întocmai dupî adevărînța ce o dă Manea și Vladu Șonia lui Măinia.

Dat-amu adevărînța noastră la mână Măini precum să să știe cî, chemându-ne pe noi la judecată pentru niște moșii ce am avutu cu pîră noi de la logf. Mihai Topoiu, nu me-au îngăduitu ca s'o ținemu numai noi, și noi, știindu-l că mai are și numitul parte de moșie în hotar, dupî zapisu ne-am bine învoitu și pî numitul și i-am făcutu parte și lui, răspun[z]indu și el bani pî partia lui ci i sî cuvine, însî să o ținemu pî trei frați aceastî parte de moșie ce să arată dupî zapise, și pentru mai adevărată încredințare am dat această adevărînța la mână-i, și pentru încredințare ne-am iscălitu, puindu-ni și degetele nostre în locu de pecetie, ca să să creză.

Eu Mane am binevoitu.

Eu Vlad Șăna (*sic*) „

Eu Stoica ot Măgureni mart.

Eu Rad[u] otamu mart.

Eu Ion Milăescu am fostu dat a sta parte și s'au bine învoitu.

Leatu 1762, Apr. 3.

Și am scris eu logf. Vasuli cu zisa numiților și sântu și mart.

II.

Adecă eu Bucuru dinu preună cu soția mea i cu copilu meu dat-amu adevărînța mea la mână sătenilorū pentru unu pogonu de locu să albă a-lū vinde cui să va găsi. Și pentru ačasta amū datu adevărînța mea la mână satului, și, cāndu s'au făcut ačastă

¹ În posesiunea mea. — N. I.

adeveriță a fostu mulți omeni streini care mai josu să voru iscăli și miia me'u pusu și degetul în locu de pecetie, ca să să crează unde va merge.

1813, luna lui Ghenare 5.

Eu Bucuru vânzătoru cu soțiii (*sic*) Rada i cu copiii mei.

Eu Vasile Cernica.

Eu pop Dumitrașcu mart., marturu.

Eu diieconul Costantin amu scris cu zisa lorū și adeverez.

(Vo:) Zapisul lui Bucuru.

III.

Adică eu Buc[u]ru Mozleanu dinpreună cu soția mea anume Rada i cu copii mei toți dat-am adăvărat și credinços zapisul nostu la mâna lui Marinu sin Ghinea precum să să știe că i-am vândut un pogonu dă locu i o livade dă fănu, însă tocmeala ne-au fost dreptu tl. 50, adecă cincizeci tocmai, dă bună voia noastră i-am vândut ca să o aibă a o stăpăni dumnealui, copii dumnealui, nepoți, strenepoți căți Dumnezeu le va dărui, să-i fiie ohamnică în veci, fiindu și rozorașu cu mini. Și pentru mai adăvărată credință i-am dat acest credinços zapisu la mână-i. Și, cându s'au făcutu acest zapisu, au fost și alți omeni marturi care mai în jos să vor iscăli pă acum, și pentru încredințare m'am iscălit, puindu-mi și degetul meu în locu dă pecete, ca să să criază.

1813, Ghenarie 5.

Eu Bucuru Mozleanu dinpreună cu soția mea Rada i cu copii mei toți, vânzători dă bună voia noastră.

Eu Radu Boțogu răzorașu am binevoitu.

Eu Vasile Cernica martur.

Eu pop Dum[i]trașcul „

Eu deaconu Costandinu amu scris cu zisa numiților, și sânt și mart.

IV.

† Adicătea eu popa Dumitrașcul dinpreună cu frate-miu Vasile i și cu fii noștri dat—am zapisul nostru la mâna finului Marin precum să să știe că i-amu vândut de bună voia noastră, nesilită de neminea, pogonea 2 și prăj[i]ne 7, locu de fân în Valia Plăpilorū, alăturia pe lângă fiu Radu Fasole, în hotaru Mălăeștilor, și

tomiala mi-au fostă pe tl. 24 pe pogonă și, în loc de peacete, mi-am pus și degetul și ni-am iscălit noi. Ačasta.

Eu popa Dumitrașcul vânzător.

Eu Va[sil]e brat ego vânzător.

Eu Ion martur Vărcăjer (*sic*).

Lt. 1815, Martie.

V.

Adică eu pop[a] Dumitru dinpreună cu frate-meu Vasile sin Cernica i cu copii noștri dat-am adăvăratu și credinčos zapisul nostru la mână dumnealui finului Marinu sin Ghinea precum să să știe că i-am vândutu dă bună voia noastră, nesiliți dă nimenea, 2 pogone și 6 prăjini ce să numește în Valea Plopilor, răzoraș cu Radu Fasole i cu Ion al Popi, loc dă fănu în hotaru Mălăeștilor, și tocmeaala ne-au fost dreptu tl. 24, adică doazeci și patru pă pogonu. Și amai adăvărată încredințare i-am datu acest credinčosu zapisu la mână-i, ca să aibă a-l stapăni dumnealui, copii dumnealui, nepoții, strănepoți, căți Dumnezeu le va dărui, să le fie ohamnică în veci, fiinducă le-am vândutu dă a noastră bună voie, nesiliți dă nimeni și cu știrea tuturor vecinilor mei, și pentru încredințare ne-am iscălitu, puindu-ne și degetele nostre în loc dă pecete ca să să crează.

Leatu 1815, Maitie (*sic*) 5.

Eu popa Dumitrașcu ot Coțofănești vânzător.

Eu Vasile bratu ego vânzător.

Eu Ionu marturu Vărtejan.

(Vo :) Zapisul popi Dumitrașcu ot Coțofănești.

(Bună caligrafie.)

VI.

Dau eu Anca ačastă adiată păn cându amă fostă în firea și în mintea mia : pentru cele ce am eu, las la Marin bani tl. 8, și mai sândă la Ionă tl. 7; las toată la Marin Vrăbioiu și la Onča tl. 1 și la Ionă tl. 1, cumnatu, și pănză șazeze coți pentru roda (*sic*) și douzeci de coți de pănză de călți, și mai sând douzeci de prune, și las să-mă facă o jumătatea de sārindaru, lasu toată la Marin să-mi faci sorocele.

Latul 1818(?).

Și am fostu mulți omini cântū au fostū ačastă adiată, care mai jos să vor iscăli anumi.

Eu Nitul cojocar martū.

Eu popa Dum[i]trașcu adeverează, și martū.

VII.

Adică eu Ionu din înprună cu soția mea anume Anca și cu copiii miei anume Pavel, Ion, Voica, dat-am bunu și credinčos zapisul nostru la mână nepotului meu Marin sin Ghini precum să știie că am vândutu pământu i cu pometu ce să află pă el, csvrții (*sic*) 3, adică trei, întocmită drept tl. 60, adică șaizeci, și am vândut-o de a noastră bună voe, nesilit de nimini și cu știrea tiutuor (*sic*) vecinilor și părtașilor, care săntu, ca să aibă a o stăpăni nepotă-mieu și cu strenepoți noștri căț Dumnezeu i va dărui, în veci.

Și, cându s'au făcucutu acestu zapisu, au fostu mu[!] omeni streini, și mi am pus degetul în locu de pecete, ca să fie încredințat.

1818. Mar. 2.

Eu Ion din înpreună cu soția mea, anume Anca, copii: Pavel, Ion, Voica, vânzător.

Eu Costandin sin Dumitrache mart.

Eu Cărtă (*sic*) sin Evdoti mar.

Eu Dragoslav.

Eu Din sin mar.

Eu Ion sin Manea am bine învoitu, fiindu răzoraș înprună cu copii mei, toș, am voitu: Radu, Oprea.

Și am scris popa Vlaicu(?) cu zisa și cu voința numiților mai sus.

Eu Drăghiciu sin Ghinea înpreună cu copii toși am bine învoitu.

VIII.

13 Iulie (?) 1819.

Vânzare către „Marinu Precul“. Între marturi: Ioan Chiroiu, Radu Fasole, Vălsanu sin Ene Pestre. „Εγὼ Κοστανδηνῶς μαρτεροῦ (*sic*), „preot pop Cernat ot potrosingher“, „Matei diiacu“. Scrie un diacon. „Și bini i-au priimit numitul vânzător to[t] ce deplinu în mână vânzătorului, vânzându-i și nim. (*sic*), și la scrisu zapisului au cheltuitu tal. 2“.

IX.

1. (*sic*) adicăte eu Ionu Fasole din împreună cu soția mia anume Mariia dau bună și credin[ço]să zapisulă meu la mână lui cumnatu Mărinu sin Ghinia precum să se știe că i-amu vândut pogonă (*sic*) 3 și trei cezvărți, se[m]ne : dinu vâlcia până în Văia (*sic*) Oni, alătoria cu Mariia Fasole, și toc miala ni-au fostu câte tl. 21 și jumătate, adicăte doozeci și unu și jumătat, și amu vândut a mia bună voe, nesilit di [ni]minia și cu știria tuturoră fraților de moșie, care să vor iscăli pre anume, puindu-ne și degetele în locu de pecete, ca să se criază.

819, Sepvre 23.

Eu Ionu Fasole vânzător.

Eu unchiașu Crăcunū martur.

Eu Ionu Mălăescu martur.

Eu Ionu Popa marturū.

Eu Mateiu Untar martur.

Și amu scri[s] logofātu cu zisa lorū.

[Vo :] Zapisul lui Ionu Fasole.

X.

Adicăte eu Ionu Fasole în[preu]nă cu soția mia Mariia dat-amu bună și credinços zapisu meu la mână cumnată-mieu Marinu sin Ghinia precum să se știe că i-amu vândutu trei poeni la Malu Glodului până Certia (*sic*) până în apă, alătoria cu popa Dumitrașcu și alătoria Mariia Fasoloia, și toc miala ni-au fostu în... tl. 25, adicăte douzeci și cinci, și amu vândut [cu] a mia bună voe, nesilit de niminia și cu știria tuturoră fraților de moșie, și pentru mai adevărată credință ni-am iscălitu, ca să să crează.

819, Septem. 23.

Eu Ion Fasole vânzător.

Eu u[n]chiașu Crăciunū mart.

Eu Ionu Mălăscū mart.

Eu Vișanū mar.

Eu Ionu Pa... martur.

Și amu scrisu eu..

XI.

Adică eu Dumitru sin Mihalcea dat-[a]mu credinços zapis[ul] meu împreună cu soția mea Cerca i cu copii noștri (*sic*) la mână

*

lui Marin Ghinoiu de la Coțofăneștii cumu să să știe că i-am vândutu o livede de prunii de la Otăreștii cu pământu lor ohanecu cu tocumeală, de prun câte pr. 25, cu mai ce să află, părincescu, și noi amu vândutu de a noastră bună voe, nesiliți de nimenea, și dmlui să fie stăpănitōr în vecii și co copii dumlui, și petru mai adevărată credință ne-amu pusu numele și degetul în locu de pecete, ca să să crează. Aceasta.

819, Noievre 26.

Eu Dumitru și cu soția mea vânători adevărām.

Eu Ionu Chiroiu, martur.

Eu Maria Fasoloe, martur.

XII.

Adică eu, Dumitru sin Mihalča, dat-am adăvăratu și credinčosu zapisul mieu i împreună cu soția mea i cu copii noștri precum să să știea că i-am vândutu o livade de pruni cu pământul ei, însă pruni cu meri șazeci și cinci, și ačastă livade ce mai sus să arată este în hotaru Mălăeștilor și este pă lângă dumnealui logf. Gheorghe Mazălu și pă lângă Mateiu Untaru, și i-am vândut-o lui Marinu sinu Ghinea dreptu pă prunu câte par. 25, adică doaozeci și cinci, și i-am vândut-o dă a noastră bună voie, nesiliți dă nimeni, însă și cu niște locu ce mai este în capu prunilor, din susu, și să o aibă a o stăpăni ohamnică în veci, dumnealui i copiilor dumnealui, nepoți, strănepoți, căți Dumnezeu le va dărui. Și pentru mai adăvărată încredințare i-am datu acest bun credinčos zapisu, puindu-ne și degetele nostre în loc dă pecete, ca să să crează.

Eu Dumitru sin Mihalča împreună cu [so]ția mea Cerca, vânător; însă am vândut-o dinu hotărnicia încoci.

Eu Ion Chiroiu ot Mălăești mart.

Eu Maria Fasoloie otam mart.

Și am scris Șarbanu Grecu cu zisa numiților și mart.

1819, Novr. 26.

(Vo:) Zapisul lui Dumitru sin Mihalča ot Dumbrăvești.

XIII.

Adeverința mea a lui mai jos iscălit[t], din preună cu soția (sic) mē, amū dat ačastă adeverință a noastră la mâna lui Marin Ghinoiu precum să să știea că după zapisul ce mi-ia (de-asupra:

lu) dat moș Radu Țintă pentru o păragină de vie ce am cumpărat eu Marin, s'au sculat Dragomir din preună cu soțiii lui, ca să mă scoță din aceia păragină, și, fiindu că am făcut-o vie cu[m] să cade și făcându mă și piniță, așa m'am învoit ca să-i mai dau și lui Dragomir, și i-am și dat tl. 12, că așa am și iscălit. Pentru încredinșar[e] am iscălit. Iară, de să va scula cineva din cumnați mie, să am eu a da răspunsu ori la ce.

1823, Mart. 17.

Eu Dragomir diprionă cu soțiii Bița.

Eu Gligore mart.

Eu Matei mar. Și am scris popa Stan.

(Vo :) Zapi[sul] lui Dragomir ze[t] Rad[u] Țintă

XIV.

Încredințez eu cu acestu zapis al meu la mâna lui Marin sin Ghenea precum să să știe că, avându eu o jumătate de pogonu de locu în ograda cea mare, care locu este al meu bunu și vine cu capul în dreptul Drumului Sări și cellaltu capu merge pă lângă gardul curții numitului Marinu și ese în păteaca (*sic*) dealului; care acestu locu îl facu schimbu cu numitul Marin, și dum[nea]lui în dă învotrivă (*sic*) doo prăjini și- jumătate în curmejes (*sic*) făneață, ce o are în Tămpa, alătura cu mine, și eu acestu locu care îl dau este pă din sus cu Radu Boțocu și pă di la vale cu diiacon Dumitrașcu și, întâmplându-să la vre o hotărnicie ca să să schimbe, să am a-i da într'al[t] locu, și dum. să aibă a stăpăni, copii dum[nea]lui, nepoți, strănăpoțe, căce Dumnezeu îi va dăruî, și spre încredințare am iscălitu.

834, Fev. 26.

Pop[a] Marcu am voitu.

XV.

Adicăte eu, Stana, fata lui unchiașu Crăcunu, din împreună și cu soția mia anume Vasile, dăm bun și credinșos zapisul nostru la mâna soru-mii Ilinchi i la mâna cumnatului Petrach[e] precum să se știe că i-amă vândut doo pogone de locu făneață la Valia Plopiloră, alătura cu postelnicu Mateiu, și toc miala ne-au fostu de pogon câte tl. 40, adicăte patruzeci, că așa ne-am învoit între noi, fiindu și alți oameni streini făță, care să voră vedea iscăliți, și dumnealoră să aibă a stăpăni cu bună pace, dumnealor, copii

dumnealor, căți D[u]mnezeu îi va dăruia. Și pentru a fi bună stăpâniri li-am dat acestu zapis al nostru la mâna dumnealor, și am rugat pă scriitoru de ne-au și iscălit mai jos, ca să se ciază.

835, Maiu 26.

Eu Stana, fata lui unchiașu Crăcun, din împreună cu soția mia, anume Vasile ot Măgureni, vânători.

Eu Gorghe Mocanu ot Mălăești martur.

Eu Gligore sin Naftailă martur.

Eu Pană sin Leca ot Măgureni, martur.

Eu Licsandru sin Părtia martur.

Eu Ioniță cumnatu lui Petrach[e] am fostu față.

Eu Vladu brat Ioniță.

Eu Costia sin Crăcun.

Și am scris eu postelnecu Mateiu cu zis[a] mai sus numiților, și martur.

Popa Riza am fost față.

Eu Mateiu pă[rca]labu „

Eu Ionu Căseiu „

XVI.

Adică eu, cel mai josu iscălit, dau bun și credinșos zapisul meu la mâna socră-meu Marinu Ghena precum să știe că, luându întru căsătorie pă o fată a numitului și trăindu cu dîusa vre unu anu de zile și făcându o copilă, au răposat de facere, și, pă mine neajutorindu-mă putere ca să-i facu soroacele răposatei și să dau copila la doică să o creșcu, m'amu rugatu de numitul socră-meu ca să-i facă soroacele răposate[i] și să dea și copila la doică să o crească, și zestrea ce au datu răposati să o aibă a o da copili la căsători[a] ei, întocmai dupre cumu m'au datu mie, că așa m'anu legat cu cuvântu de bună voia mea, nesili[t] de nimenia, și spre încredințare amu rugat și pă părintele pro[fo]popu de au iscălit pentru ca și numit[ul] me'u dăruitu lei noazeci și unu' bou de trei viței, totu dă zestre a răposati.

Eu Antonu sin Chez(u) Ghenea adevr.

După rugăcunea ce me-au făcut numitul Anton am adevărit și însum.

Lt. 835, Av. 28.

(Iscălitura unui preot.)

(Vo:) Zapis genere-meu Antone.

XVII.

Prin într'acest înscris al meu încredințez la mâna cumnată-meu Marin Ghinoiu a fi știut că la prigonirea ce au avut între noi ne-amu învoitu că pentru șase prăjăni ce le vândusem postelnic. dum. Mateiu și, neîngăduindu-l mai sus numit[ul], au răspunsu toți bani pe deplinu în mâna dumnealui, și eu i-am dat alte prăjăni ce ne-amu găsit împresurate la mai sus numit[ul], și le-amu dat pentru stăpânire la casa cea veche în locu celor din mal[ul] Glodului, și să avemu bună pace un[ul] de către altul. Și, cându s'au făcut acesta înscris, au fost și alte obraze de cinste care mai jos să vor iscăli, și pentru mai bună și adevărată credință ne-amu iscălit mai jos ca să să crează.

837, Apr. 21.

Eu Ioniță Fasole ot Mălăești adeverez.

Gligore Curlaru mart.

Eu Iogofăt sinu... pop. mart.

Gavrilă sinu... mar.

Ion Mălăescu martor.

(Vo:) Zapis[ul] finului Ion de prăjăniile din Mal[ul] Glodului.

Adeverința lui Ioniță Fasole.

XVIII.

Îpacu am luotu bani, tal 40, adecă patruzeci de lei cu dobândă pă anu câte zile 6 zile de lucru ostenală la acești bani de susu pomeniți, iar la numitu sorocu să am ca să-i răspunzu bani fără cuvântu de pricinuire, iar, nedându-l la sorocu, să umble iarăși cu aca osteneală pă anu înainte până cându să va împlini bani la numitu sorocu, pentru că așa m'am legatu eu singur prinu limba mea întru acestu zapisu inai josu, ca să să crează.

838, Nvr. 3.

Eu Ionu Mărgota adeverez.

Dinu Goča mart.

Și am scrisu pop Dumitrașcu [cu] zisa celor (sic) numiți, și față.

XIX.

Adică eu cel mai jos iscălit dau bun și credinços zapis[ul] mieu la mâna lui Marin sin Ghinea of Coțofăneștii precum să să știe că i-am vândut doozeci și una prăjinii pământ cu pruni (sic) ce

se află pă dănsul ohavnicu în hotarul Mălieștii și are semne : spre soare răsare să răzaște cu numit[ul] cumpărătoru, spre soare apune cu logt. Radu, pă din sus tot logt. Radu, pă de la vale cu Tra[n]-dafiru, și tocmeală avemu drept lei șaptezeci, care aceștii bani i-am primitu toți deplin în mână mea și d-lui are să stăpânească în veci, nestrămutat de niminea, atât dlui, copii de copii, nepoți, strenepoții căți Dumnezeu va dărui. Și, cându s'au făcu[t] acestu zapis, au fostu mulți oamenii față, și, pentru mai bună și adevărat[ă] credință, neștiindu carte, am rugat pe acestu logt. dă ne-au făcut acestu zapis și m'au iscălit, și eu am pus degetu la numele meu să să-i crează în loc de pecetie.

839, Ghenvaru 10.

Eu baba Mariia (?) vânătoare.

Gligore zet Mariia Fasolie față.

Pătrașcu martur.

Pan Leca martur.

Marin Ștefan martur.

Petrache băcan martur.

Marin Ene martur.

(Vo). Zapis[ul] Mariii Fasăloe, 21 prăjării pământ.

XX.

Adică eu cel mai josu mă voiu iscăli dat-am bun și credințosu zapisul meu la mână d-lui Marin Brehoiu precum să se știe că la mare păsu al meu ce am avut am făcut rugăčune dă dnalui dă m'au dat tl. 20, adică doozeci tocma, însă acești bani mi-au dat pă una sută vedre borhot, fiinducă așa n'au fostu tocmeala : care aceia bani de mai susu pe toți am priimitu toțu pă dăplin în mână a mia, și eu să am a-i da acela borhot dă mai susu arătat cându să va face, iar, pă urmă, aflându-mă că am dat borhot înu altă parte dă locu, atunci să am a-i plătii suta vedre borhot după cum să va vinde atunci pă prețu. Și pentru mai bună și adevărata credința am rugat pă scriitor[ul] acestuia, neștiindu eu carte, dă m'au iscălit, și eu am pus degetul la numele meu în locu de pecetie, ca să să crază.

Lt. 839, Fevr 11.

Eu Ioniță sin Ioan Mărgoașul ot satu Coțăfănești, platnecu.

Eu Stoica sin Sandu marturi.

Eu Ioniță sin Ioan Brehoiu martur.

Și am scrisu eu Soare dascăl ot satul Trestiora cu zisa dă mai susu numitului, și martur.

(Vo :) Zapisul lui Ioniță sin Ioan Margoașu ot Coțofăneștii.

XXI.

Adică eu care mai jos mă voiu iscăli dau bun și credinčos zapisul mieu la măna nepotă-mieu Marin Ghinoiu precum să să știe că i-am vândut un pogon de pământu făniață ce este totu alătore cu dumnialui, iar pă din susu să răzorește cu Drandafir și în jos merge pă apa Glogului în Valia Plopilor, și acel pământ l-am dat în dreptu lei 1, adică una sută, și l-am vândut de a noastră bună voe și cu știrea tuturor, să stăpăniască dumnialui, copii dumnialui, nepoți, strenepoți căți Dum[ne]zeu îi va dăru. Și, cându s'au făcut acest zapis, au fostu și alți oameni față: eu baba Mariia din preună cu fetele, vânătoare.

1839, Avgust.

Eu Cerna, fata babi Marii, din preună cu fečori mei, anume Nedelcu, Ion, i martor.

Eu Mariia, fata babi, dinpreună cu copii.

Gligore Albă (i) mie martori.

Petrache băcanu martor.

Și am scris Ion diiacon cu zisa mai sus numiților, și m'am tām[plat].

XXII.

Č. suptcăruiuri plăși Po...

Facem cunoscut cinstit[ei] supt-căruiuri că noi avem pădurar pă un Gorghe de aici, tocmit ca să ne păzească păduria ce o avem în hotar[ul] Coțofănești și Čobănești. Acum nu ne mai poate păzi din pricina bătai ce l-au bătut un Sărghici tot de aici și, lăudându-să acel Serghici și un fraate-său mazil (?) ca, cându el va prinde în pădure, să-i pue cap[ul] sup butucu și nu va mai veni din pădure a mai vedea lumia. De aceia este rugată cinstita supt-căruiure a-i aduce pe acei doi frați a să da pe vrednice chezășii pentru vorbele ce le-au vorbit în pricina vieții pădurarului, iar pentru bătae va face cele de cuviință.

Sânt plecată slugă

A. Sorescu.

XXIII.

† Dat-amu zapisu meu la mâna dumn[ea]lui Marină Ghinoiu de la Coțofănești, eu Ieiu (*sic*) Neagru, avându o livăjuie de pruni i meri, și i-am datu de a mea bună voie, nesilită de nimenea, și nă fostu tomeala tl. 75, șatezeci și cinci, findu pă moșii mia, și amu schisu eu popa Stroie cu zisa dumnaloră, luna lui Ariielă 30.

Le-amu aflată eu Radu, amu fostu cându s'a făcut.

Eu Neagu amu vândută de a mea bună voie.

Eu Gorghe amu fostu.

Eu Antonă amu fostă.

Eu Dima martur.

C U P R I N S U L

	<u>Pagina</u>
Poema lui Michel Beheim despre cruciadele împotriva Turcilor din anii 1443 și 1444, de <i>Constantin I. Karadja</i>	5
Acte de pe Valea Teleajenului, de <i>N. Iorga</i>	61
Catagrafia Museului „N. Iorga“, de la vechea Școală gospod, azi „Mar- chian“, din orașul Botoșani, cu o lămurire, de <i>Const. Iordăchescu</i>	85
Actele administrației plășii Teleajenului, de <i>N. Iorga</i>	137
Noi documente prahovene, de <i>N. Iorga</i>	159

PUBLICAȚIILE COMISIEI ISTORICE A ROMÂNIEI

1. *Mironis Costini Chronicon Terrae Moldaviae ab Aarone principe* (Miron Costin, Letopiseșul Țării Moldovei de la Aron-Vodă încoace [1595-1661]). Traducere latină contemporană, editată de Dr. Eug. Barwiński, București 1912, XXVI + 228 pp. in 8°, lei 100, ed. de lux lei 150.
2. *Cronica expediției Turcilor în Moreea, 1715* (Chronique de l'expédition des Turcs en Morée), atribuită lui Constantin Diichiti și publicată cu traducere franceză de N. Iorga, București 1913, XVI + 228 pp. in 8°, lei 100, ed. de lux lei 150.
3. *Letopiseșul Țării Moldovei de la Istratie Dabija până la domnia-a doua a lui Antioh Cantemir, 1661—1705*, editat de C. Giurescu, București 1913, 112 pp. in 8°, lei 50, ed. de lux lei 75.
4. *Documentele lui Ștefan-cel-Mare*, publicate de I. Bogdan, București 1913, Vol. I, XLVI + 518 pp. in 8°, lei 200 (cartonat lei 250, legat în piele flexibilă lei 300, legat lei 320).
Vol. II, XXII + 612 pp. in 8°, aceleași prețuri.
5. *Miron Costin, De neamul Moldovenilor din ce țară au ieșit strămoșii lor*. Ediție de C. Giurescu, București 1914, LVI + 64 pp. in 8°, lei 50, ed. de lux lei 75.
6. *Diaconul Coresi, Carte cu învățătură (1581)*, publicată de Sextil Pușcariu și Alexie Procopovici, vol. I: textul, București 1914, XII + 566 pp. in 8°, lei 200, ed. de lux lei 250.
7. *Psaltirea Șcheiană, comparată cu celelalte psaltiri din sec. XVI și XVII traduse din slavonește*, ed. critică de I. A. Candrea, București 1916:
Vol. I: *Introducerea*, CCXXVIII pp. in 8° și unsprezece planșe.
Vol. II: *Textul și glosarele*, 522 pp. in 8°. Se vând numai amândouă volumele la un loc: ed. obișnuită cu 300 lei, ed. de lux cu 400 lei.
8. *Letopiseșul Țării Moldovei până la Aron-Vodă (1350-1595)*, întocmit după Grigore Ureche vornicul, Istratie logofătul și alții, de Simion Dascălul. Ediție de C. Giurescu, cu o prefață de I. Bogdan, București 1916, XVIII + 304 pp. in 8°, lei 100.

9. *Buletinul Comisiei istorice a României*, publicat de I. Bogdan și apoi de N. Iorga:
 Vol. I (cu articole de D. Russo, I. Bogdan, C. Giurescu și I. Bianu), București 1915, VIII + 344 pp. in 8°, lei 150.
10. „ Vol. II (cu articole de D. Russo, C. Giurescu și N. Iorga), București 1916, VIII + 272 pp. in 8°, lei 100.
11. „ Vol. III (cu articole de C. C. Giurescu, P. P. Panaitescu și N. Iorga), București 1924, XII + 172 pp. in 8° și 2 planșe, lei 50.
12. „ Vol. IV (cu articole de Iuliu Marinescu, I. Tuducescu și N. Iorga), Vălenii-de-Munte 1925, IV + 225 pp. in 8° și 1 planșă, lei 75.
13. „ Vol. V (cu articole de C. C. Giurescu și N. Iorga), Vălenii-de-Munte 1926, IV + 320 pp. in 8°, lei 130.
14. „ Vol. VI (cu articole de N. Iorga), Vălenii-de-Munte 1927, 150 pp. in 8°, lei 75.
15. „ Vol. VII (cu articole de P. P. Panaitescu, Iuliu Marinescu și Visarion, episcopul Hotinului), Vălenii-de-Munte 1928, XXXI + 120 pp. in 8°, lei 75.
16. „ Vol. VIII (cu articole de N. Iorga, G. Papacostea, I. Răuțescu și † Iulian Marinescu), Vălenii-de-Munte 1929, 152 pp. in 8°, lei 75.
17. „ Vol. IX (cu articole de G. D. Florescu, Preotul I. Răuțescu, N. Iorga și Maria E. Holban), Vălenii-de-Munte 1930, 198 pp. in 8°, lei 100.
18. „ Vol. X (cu articole de N. Iorga și Constantin și Marcela Karadja), Vălenii-de-Munte 1931, 140 pp. in 8°, lei 100.
19. „ Vol. XI (cu articole de N. Iorga), Vălenii-de-Munte 1932, 104 pp. in 8°, lei 75.
20. „ Vol. XII (cu articole de dr. Andrei Antalfy, N. Iorga și Pr. Ioan Răuțescu), Vălenii-de-Munte 1933, 184 pp. in 8°, lei 100.
21. „ Vol. XIII (cu articole de dr. Andrei Antalfy, Al. Ciorănescu și Aurelian Sacerdoțeanu), Vălenii-de-Munte 1934, 200 pp. in 8°, lei 100.
22. „ Vol. XIV (cu articole de Gh. Duzinchevici, și Al. Ciorănescu), Vălenii-de-Munte 1935, 232 pp. in 8°, lei 100.
23. *Album paléographique moldave, documents du XIV-e, XV-e et XVI-e siècle, recueillis par † Jean Bogdan et publiés avec une introduction et des résumés par N. Iorga, avec le concours de MM. R. Caracaș, C. Marinescu et C. C. Giurescu*, Bucarest, Libr. Pavel Suru, 1926; Paris, Libr. J. Gamber. — Lei 1000.

Publicațiunile Comisiei istorice a României se găsesc de vânzare la librăriile CARTEA ROMANEASCĂ și P. SURU din București.

Prețul: 100 lei.